

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ “DEĞERLER” VE
“DEĞERLER EĞİTİMİ” ALGILARININ METAFOR
YOLUYLA ANALİZİ**

Rabia BAĞCI ÇELİKSOY

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitim Ana Bilim Dalı

2019

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER BİLİM DALI

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ “DEĞERLER” VE “DEĞERLER EĞİTİMİ”
ALGILARININ METAFOR YOLUYLA ANALİZİ**

(The Analyse of Teacher Candidates' Mental Images of Values and Value Education by
Using Metaphor)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rabia BAĞCI ÇELİKSOY

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep BAŞCI NAMLI

Erzurum
Eylül, 2019

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Rabia BAĞCI ÇELİKSOY tarafından hazırlanan “Öğretmen Adaylarının ‘Değerler’ ve ‘Değerler Eğitimi’ Algılarının Metafor Yoluyla Analizi” başlıklı çalışması 13 / 09 / 2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç Dr.Salih AKYILDIZ

Trabzon Üniversitesi

Danışman: Dr.Öğr. Üyesi Zeynep BAŞCI NAMLI

Atatürk Üniversitesi

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Esra MİNDİVANLI
AKDOĞAN

Atatürk Üniversitesi

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

16 Eylül 2019

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Öğretmen Adaylarının ‘Değerler’ ve ‘Değerler Eğitimi’ Algılarının Metafor Yoluyla Analizi” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

13 / 09 / 2019

Rabia BAĞCI ÇELİKSOY

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖĞRETMEN ADAYLARININ “DEĞERLER” VE “DEĞERLER EĞİTİMİ” ALGILARININ METAFOR YOLUYLA ANALİZİ

Rabia BAĞCI ÇELİKSOY

Eylül 2019, 117 sayfa

Amaç: Bu araştırma, öğretmen adaylarının değerleri ve değerler eğitimi ne olarak kavramsallaştırdıklarını ve nasıl ifade ettiklerini metafor yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Atatürk Üniversitesi’nde 3. ve 4. sınıfta okuyan Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitiminden 371 öğretmen adaydır. Araştırmanın verileri “değer..... e/a /gibidir; çünkü.....” ve “değer eğitimi e/a /gibidir; çünkü.....” cümlesinin tamamlanmasına dayanan soru formuyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırmanın bulgularına göre çalışmaya katılan öğretmen adayları; “Değerler” kavramına ilişkin 363, “Değerler Eğitimi” kavramına ilişkin ise 314 geçerli metafor geliştirmiştir. Üretilen metaforlardan iki kavram içinde frekans değeri en yüksek olan; -olmazsa olmazımız- şeklinde açıkladıkları “su” metaforu olmuştur. Üretilen metaforlara bağlı olarak; “Değerler” kavramı için toplam 13 kavramsal kategori, “Değerler Eğitimi” için ise toplam 19 kavramsal kategori oluşturulmuştur. “Değerler” kavramı için; Sosyal Bilgiler Eğitiminden 12, Sınıf Eğitiminden 9 ve Türkçe Eğitiminden 11 kavramsal kategori oluşturulurken “Değerler Eğitimi” için ise Sosyal Bilgiler Eğitiminden 13, Sınıf Eğitiminden 9 ve Türkçe Eğitiminden 12 kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Sonuç: Çalışmanın sonucunda; “Değerler” ve “Değerler Eğitimi” kavramlarına ilişkin geliştirilen metaforlar ve bu metaforlara bağlı olarak oluşturulan metafor kategorileri incelendiğinde; bölüm ve sınıf düzeyi farkı gözetilmeksizin öğretmen adaylarının çoğunluğu iki kavramı da “su” metaforuna benzettiği görülmektedir. Bölüm ve sınıf düzeyi farkı gözetilmeksizin katılımcıların çoğunun “hayatımızı olumlu etkileyen” yönünde açıklamalarda bulunmaları değer kavramına yönelik “olumlu” bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Araştırmanın genel sonuçlarında “Değerler” kavramı için en fazla “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak” değer kategorisi için metafor üretilirken “Değerler Eğitimi” kavramı için ise “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak” değerler eğitimi kategorisinde en fazla metafor üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayı, değerler, değerler eğitimi, metafor.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE ANALYSE OF TEACHER CANDIDATES' MENTAL IMAGES OF VALUES AND VALUE EDUCATION BY USING METAPHOR

Rabia BAĞCI ÇELİKSOY

September 2019, 117 pages

Purpose: This research is purposed to find out Values and Values education for what to get concept and how to get concept by metaphor.

Method: In this labour, phenomenon science patterns are used for qualitate research patterns, research participants studying in social studies, class teachers are Turkish education on grade of third and fourth in Atatürk University, are three hundred seventy one participants. Research out put was collected to words about Values and Values education concept with semi structured forms teacher candidates' to whom the gathered data was analyzed by using content analysis.

Findings: According to research evidance, five hundred thirty four teacher candidates' from whom joined application, three hundred sixty three teacher candidates' ar efor values concept, three hundred fourteen teacher candidates' are for values education. Valid metaphor was obtained fort hem. The water metaphor which has been explained "impentinent is the highest frequency values explained in two concept. Not only thirteen conceptual categories for Values concept but also nineteen conceptual categories for Values education has been created depending on metaphors. Both twelve concept categoriesare from social studies education and nine concept categories from class education, eleven concept categories are from Turkish education for velues concept and thirteen concept categories from social studies, nine concept categories from class education and twelve concept categories from Turkish education for value education has been created.

Results: As a result of labour, When analized based on metaphor categories and comies by candidates teachers indicates that most of the candidates indentifies water in two concept without any discrimination of class and category level. It is showed that most of participants give statement which effects our lives positively, explaining attitude oriented to values concept regardless of time and department difference. On the whole of research results, metaphors been producing as much needed indispensable factor for values categories. Besides, for values education categories, metaphors have been produced as impressive and moulder factor outmost.

Key Words: Teacher candidate, values, values education, metaphor.

TEŞEKKÜR

Çalışmamda, görüşleriyle ve yardımlarıyla bana destek olan başta kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Zeynep BAŞCI NAMLI'ya, her anlamda bana yol gösterici olan değerli hocam

Prof. Dr. Osman SAMANCI'ya, her türlü maddi ve manevi katkısı için ablam Arş. Gör. Nesrin BAĞCI ERCİYAS'a, fikirleriyle bana destek olan Fatih ÇELİKSOY'a, çalışmamın uygulama kısmında bana yardımcı olan Dr. Öğr. Üyesi Elif MERAL'e, Arş. Gör. Birgül KÜÇÜK'e, Arş. Gör. Ebru OCAKCI'ya, tezimi dil bilgisi ve imla kuralları açısından inceleyerek düzeltmelerde bulunan Gülizar YİĞİT ve Ziya UÇAN'a, tezimin son halini almasında önemli katkılar sunan değerli jüri üyelerim Doç. Dr. Salih AKYILDIZ'a ve Dr. Öğr. Üyesi Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca beni yüksek lisans yapmam için teşvik eden, birçok konuda maddi ve manevi destek olan ve bana çalışmalarımda anlayış gösteren sevgili annem ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Rabia BAĞCI ÇELİKSOY

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
-----------------------------	---

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	xi
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	3
Araştırmanın Sınırlılıkları	5
Araştırmanın Varsayımları.....	5
Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM	6
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	6
Kuramsal Çerçeve	6
Değer(ler).	6
Değerlerin özellikleri.	8
Değerlerin işlevleri.....	10
Değerlerin sınıflandırılması.	13
Değerler eğitimi.	16
Değerler eğitiminin amacı ve önemi.	18
Değerler eğitiminde öğretmenin rolü.	19
Metafor.....	20
Eğitimde metaforun rolü.	22
İlgili Araştırmalar.....	24
Değer kavramına yönelik metaforik çalışmalar.	24
Değerler eğitimi kavramına yönelik metaforik çalışmalar.....	25
Öğretmen adaylarının algılarına yönelik metaforik çalışmalar.....	26
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	27
Yöntem	27
Araştırmanın Deseni.....	27
Çalışma Grubu	27

Veri Toplama Araçları	28
Uygulama	28
Ön uygulama (Pilot).....	28
Asıl uygulama.	29
Verilerin Analizi.....	29
Araştırmacının Rolü	31
Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliliği	31
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	33
Bulgular	33
“Değer” Kavramına Yönelik Bulgular	33
Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramı için geliştirdikleri metaforlar.	33
Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorileri.	34
Sınıf Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramı için geliştirdikleri metaforlar.	40
Sınıf Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorileri.	42
Türkçe Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramı için geliştirdikleri metaforlar...47	
Türkçe Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorileri.	48
Öğretmen adaylarının okudukları bölümlere göre (Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi) ön plana çıkan metafor kategorileri.	54
Öğretmen adaylarının okudukları sınıf düzeylerine göre (3. sınıf ve 4. sınıf) ön plana çıkan metaforlar kategorileri.	55
“Değerler Eğitimi” Kavramına Yönelik Bulgular	56
Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramı için geliştirdikleri metaforlar.....	56
Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorileri.	58
Sınıf Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramı için geliştirdikleri metaforlar.	65
Sınıf Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorileri.	66
Türkçe Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramı için geliştirdikleri metaforlar.	71

Türkçe Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramı için oluşturdukları metafor kategorileri.	73
Öğretmen adaylarının okudukları bölümlere göre (Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi) ön plana çıkan metafor kategorileri.	79
Öğretmen adaylarının okudukları sınıf düzeylerine göre (3. sınıf ve 4. sınıf) ön plana çıkan metaforlar kategorileri.	81
BEŞİNCİ BÖLÜM	84
Tartışma, Sonuç ve Öneriler	84
Tartışma ve Sonuç	84
Öğretmen adaylarının “değer” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar.	84
Öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar. .	88
Öneriler	91
KAYNAKÇA	92
EKLER	99
EK-1. Schwartz’ın Değerler Sınıflaması.....	99
Ek-2. “Değerler” ve “Değerler Eğitimi” Kavramlarına Yönelik Öğretmen Adaylarının Metaforları Yarı Yapılandırılmış Formu.....	100
ÖZ GEÇMİŞ	102

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>Akbaş’ın Milli Eğitimin Duyuşsal Amaçlarını İçeren Değer Sınıflandırması</i>	13
Tablo 2. <i>Spranger’in Değerler Sınıflaması</i>	14

Tablo 3. Rokeach'ın Değerler Sınıflaması	15
Tablo 4. Kahle'nin Değerler Listesi	15
Tablo 5. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgilerin dağılımı.....	28
Tablo 6. Sosyal Bilgiler Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değer” Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar	33
Tablo 7. Sosyal Bilgiler Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değer” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri	34
Tablo 8. Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değer” Kavramı İçin Geliştirdikleri Metaforlar	40
Tablo 9. Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değer” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri	42
Tablo 10. Türkçe Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değer” Kavramı İçin Geliştirdikleri Metaforlar	47
Tablo 11. Türkçe Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değer” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri	48
Tablo 12. Değer Kavramına Yönelik Üretilen Metafor Kategorilerinin Bölümler Bakımından Karşılaştırılması.....	54
Tablo 13. Değer Kavramına Yönelik Üretilen Metafor Kategorilerinin Sınıf Düzeyleri Bakımından Karşılaştırılması	55
Tablo 14. Sosyal Bilgiler Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değerler Eğitimi” Kavramı İçin Geliştirdikleri Metaforlar	56
Tablo 15. Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının “Değerler Eğitimi” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri	58
Tablo 16. Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değerler Eğitimi” Kavramı İçin Geliştirdikleri Metaforlar	65
Tablo 17. Sınıf Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının “Değerler Eğitimi” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri	66
Tablo 18. Türkçe Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değerler Eğitimi” Kavramı İçin Geliştirdikleri Metaforlar	71
Tablo 19. Türkçe Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değerler Eğitimi” Kavramı İçin Oluşturdukları Metafor Kategorileri	73
Tablo 20. Değerler Eğitimi Kavramına Yönelik Üretilen Metafor Kategorilerinin Bölümler Bakımından Karşılaştırılması	80
Tablo 21. Değerler Eğitimi Kavramına Yönelik Üretilen Metafor Kategorilerinin Sınıf Düzeyleri Bakımından Karşılaştırılması.....	82

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Miles ve Huberman'ın güvenilirlik formülü	32
--	----

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

MEB	: Milli Eğitimi Bakanlığı
Snf	: Sınıf Eğitimi
Sos	: Sosyal Bilgiler Eğitimi
TDK	: Türk Dil Kurumu
Trk	: Türkçe Eğitimi

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Dünya, bilgi ve teknoloji başta olmak üzere birçok alanda çok hızlı değişikliklere sahne olurken, bu değişiklikler olumlu ve olumsuz etkileri de beraberinde getirmektedir. Tüm bu değişikliklerin etkilediği alanlardan bazıları da şüphesiz insanın sahip olduğu toplumsal ve bireysel değerlerdir.

Bu değişimler meydana gelirken, değerlerin mahiyeti ya anlamsal-algisal olarak değişmekte ya da değerler yok olmaktadır. Geleneksel süregelen toplumsal yapı zamanla değişmekte ve buna bağlı olarak önem atfedilen birçok davranış ve değer ise günümüzde önemini yitirmektedir. Bunun sonucunda ise birey, topluma uyum sağlamakta zorlanarak birçok çatışma yaşamaktadır. Bu çatışmalardan biri de değerler çatışmasıdır (Bazarkulov, 2008). Çatışmalar neticesinde ortaya çıkan değerlerin kaybı en çok çözölen toplumsal yapılarda görölmektedir. Anne babanın olumsuz tutumları, güvensiz aile-çocuk bağları, sosyal ve bireysel sorumsuzluklar, tükenmekte olan yardımlaşma bilinci, cinayetler, intiharlar, duyarsızlaşan toplum, yitirilen sevgi ve saygı tablosu toplum içinde değerlerdeki deformasyonu ortaya koymaktadır. Bu durum değerlere olan ihtiyaca dikkat çekmekte ve sorunun kaynağını sorgulatmaktadır.

Peki, değerler neyi ifade etmektedir? Değerler, bir toplumun kendi varlığının, bütönlüğünün ve işleyişinin sürekliliğini sağlamak için birçok üyesi tarafından doğru ve gerekli olarak kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır (Özgüven, 1999). Değerler, “bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak da ifade edilebilir (TDK, 2019). Değerler, her birey için iyi ve istenen olma özelliğine sahip, kültürlerarası geçerliliği yüksek olan bir konudur. Kişilerin süregelen davranışlarına yol gösteren standart, sosyal kontrol ve baskının aracı olarak da kullanılabilir. Bu şekilde kişiler doğru olanı yapmaya yönlendirilir. Ayrıca değerler, onaylanmayan davranışı engelleyerek yasaklanmış davranışların neler olduğu konusunda farkındalık oluşturur (Silah, 2000).

Toplumu bir arada tutan ve şekillendiren değerlerin amacı, insanın iyi yönlerini ortaya çıkarmak ve kişiliğini geliştirmektir. Değerlerin insanlar üzerindeki etkileri düşünüldüğünde, insanların davranışlarını ve düşüncelerini de şekillendireceği yadsınamaz bir gerçektir. Yani insanlar, bilinçli olmasalar da tutumlarını değerlerinin etkisinde davranışa dönüştürürler (Aydın

& Akyol Gürler, 2013). Değerlerin, davranışlar üzerinde pozitif yönde ve daha etkili olabilmesi için değerler eğitimi gerekli görülmüştür. Bireyin, davranış ve tutumlarında etkili olan değerlerin korunması ve aktarımı için değerler eğitimi eğitim kurumlarında da verilmeye başlanmıştır. Değerler, eğitim aracılığıyla öğrenilebilir ve öğretilebilir bir alandır (Gerekten, 2018). Hatta değerler, “eğitim aracılığıyla geliştirilmesi ve olgunlaştırılması gereken önemli bir alandır” (Doğanay, 2006, s. 257). Dolayısıyla değerler eğitimi bu anlamda eğitim kurumlarındaki etkinliklerin merkezinde olmalıdır.

Bireylerin değerleri kazanmasında öğretmenlerin, ailelerin, medyanın, arkadaş gruplarının ve okulların etkisi büyüktür (Halstead, 1996 akt., Can, 2008). Okullarda değerlerin kazandırılma sürecine bakıldığında değerlerin, eğitim yoluyla öğrencilere toplumsal şartlara uygun olarak, değerler eğitimi çerçevesinde etkinlikler yoluyla kazandırıldığı görülmektedir (Ulusoy & Arslan, 2016). Okullarda verilen değerler, ülkemizde “bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu” (MEB, 2018) olarak nitelendirilmektedir. Değerler eğitimi, ülkemizde örtük programlarla, belirli etkinlikler yoluyla verilmektedir. Bu aşamada öğretmenler değer aktarımında yani değerler eğitiminde doğrudan ya da dolaylı olarak önemli rol oynamaktadır. Bu anlamda değerler aktarılırken, aktarandan tamamen bağımsız olması beklenemez. Değerler, aktaranın birikiminden, algılama ve ifade etme şeklinden etkilenecektir. Buradan hareketle; değerlerin aktarıcısı rolündeki  ğretmen ya da  ğretmen adaylarının, değerleri ve değerler eğitimini zihinlerinde nasıl şekillendirdiği ve değerler konusundaki derinlikleri bu araştırmanın temel sorusudur. Değerler ile alakalı araştırmaların doğrudan yapılabilmesi olgusal yapıları sebebiyle zordur, dolayısıyla bu araştırmada  ğretmen adaylarının, değerlere yönelik zihinsel algılarını metaforik olarak ifade etmeleri ve bu ifadelerin analizi amaçlanmaktadır.

Metafor, bilinen durum ya da kavramlardan hareket ederek bilinmeyen durum ya da kavramları ortaya koymayı ve bu benzetmelerden hareketle, bilinmeyi bilinir duruma getirmeyi sağlama olgusudur (Balcı, 2003). “Metafor bir görme ve anlama sürecidir. Bireylerin basit olarak bir kavramı bir başka kavramla açıklamasından daha önemli ve güçlü bir zihinsel üretimdir. Çünkü ilgili kavrama dönük sahip olunan derinliği ve deneyimi ifade eder” (Eraslan, 2011, s. 1). Bu noktalardan hareketle, değer aktarıcısı olma rolündeki  ğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimi kavramlarına yönelik zihinlerindeki algıları, araştırılması ve aydınlatılması olarak araştırmanın amacını şekillendiren bu durum; modern dünyada yeniden anlam kazanan değerler ve değerler eğitimi kavramlarına yönelik,  ğretmen adaylarının zihinsel algılarını metaforik olarak ortaya çıkarmayı hedeflemektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimi kavramlarına ilişkin algılarını metaforlar aracılığı ile belirleyip, bu metaforları çeşitli kategoriler altında sınıflandırmak ve analiz etmektir.

Bu çalışmada, “değerler ve değerler eğitimi kavramlarına ilişkin sahip olunan algılar hangi metaforlarla ortaya koyulmaktadır?” problem durumu doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1.“Değerler” kavramına yönelik;

- 1a) Öğretmen adayları algılarını hangi metaforlarla ortaya koymaktadır?
- 1b) Toplanan metaforlar benzer özellikler bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanmaktadır?
- 1c) Öğretmen adaylarının okudukları bölümlere göre (Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi) ön plana çıkan metafor kategorileri hangileridir?
- 1d) Öğretmen adaylarının okudukları sınıf düzeylerine göre (3. sınıf ve 4. sınıf) ön plana çıkan metafor kategorileri hangileridir?

2.“Değerler Eğitimi” kavramına yönelik;

- 2a) Öğretmen adayları algılarını hangi metaforlarla ortaya koymaktadır?
- 2b) Toplanan metaforlar benzer özellikler bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanmaktadır?
- 2c) Öğretmen adaylarının okudukları bölümlere göre (Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi) ön plana çıkan metafor kategorileri hangileridir?
- 2d) Öğretmen adaylarının okudukları sınıf düzeylerine göre (3. sınıf ve 4. sınıf) ön plana çıkan metafor kategorileri hangileridir?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Sosyal ilişkilerin, kişilerin algıları üzerinde kurulduğu düşünüldüğünde toplumsal hayatın olmazsa olmazı olan değerlerin ve değerler eğitiminin, gelişen ve değişen sosyal ilişkilerdeki önemi görülebilir. Medya ve teknoloji ile beraber birçok sosyo-kültürel etken, toplum algılarını etkileyip değiştirebilir. Toplum algılarının değişebilmesi yaşamı kolaylaştıran dürüstlük, yardımlaşma, sevgi, saygı, özsaygı, hoşgörü, empati, disiplin, sorumluluk, aile olabilme, öz bakım, hijyen vb. değerlerin de farklı algılanmasına sebep olmuştur. Tüm bu değişimler değer kavramına yönelik farkındalığın ve kazanımın artırılmasının önemini ortaya

koymaktadır. Çeşitli araştırmalarla değerlere yönelik algılar ortaya konulduğunda, insanlar değişimlere daha hızlı adapte olma olanağı yakalayabilecektir. Sonuçta değerleri benimsemiş, dolayısıyla sosyal ilişkilerinde sorunlar yaşamayan sağlıklı bireylerin önemi ortadadır (Baysal, 2013).

Sosyal ortamlarda olduğu gibi, okul ortamlarında da farklı algılama, anlamlandırma veya ifadelerden kaynaklı farklı anlamalar söz konusu olabilmektedir. Bu konuda metafor çalışmaları bu farklı anlaşılmalara ışık tutabilir. Özellikle de değerlerin bu derece önemli olduğu günümüzde, gerek sosyal ilişkilerle gerekse okullarla gelecek nesillere değerlerin aktarımındaki kopukluk dikkat çekmektedir. Bu çalışma ile öğretmen adaylarının “değerler” ve “değerler eğitimi” kavramlarına yönelik algıları ve algılarını ne şekilde ifade ettikleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Sonuç olarak “aktarılan” “aktarandan” bağımsız olamayacaktır. Bu ilişkiden, “aktaranın” oluşturduğu metaforlardan hareketle konu ile ilgili birikimleri, derinliği, çok boyutlu yaklaşımları, farkındalıkları, zengin düşünceleri ve bu düşüncelerin ifade şekilleri de ortaya çıkmış olacaktır.

Öğretmen adaylarının “değerler” ve “değerler eğitimi” algılarının incelendiği bu çalışmanın önemi; değerlerin aktarımı sürecinde en büyük görevi üstlenen/üstlenecek olan öğretmen adaylarının bu kavramları nasıl algıladıklarını ve ifadeleriyle nasıl şekillendirdiklerini ortaya koymaya çalışmasına dayanmaktadır. Bu şekilde öğretmenlerin algı dünyaları incelenerek gelecek nesillere aktarılacak olan değerler hakkında fikir edinilebilir. Sonuçta öğretmen adaylarının oluşturdukları metaforlar, kendi algılarının ifadeleriyle somutlaştırılarak ortaya konmuş halidir. Araştırmanın diğer bir önemi ise, değer aktarımında eğitimin ilk dört yılında Sınıf öğretmenlerinin, ikinci dört yılında ise Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin daha büyük rol oynamasına dayanılarak (haftalık ders saatlerinin fazla olmasından dolayı öğrencilerle daha fazla vakit geçirmeleri) bu üç branşı kapsayacak bir çalışma yapılmasıdır. Dolayısıyla ilköğretimde değer aktarımında rol alan bu üç branşın hepsi birden incelenerek değer aktarımındaki büyük resim ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca değerler kavramı ile birlikte uygulama sahasını ifade eden değerler eğitimi kavramı da ele alınarak daha geniş kapsamda veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın dikkat çektiği başka bir nokta da, iki dönem öğretmenlik uygulamasıyla (staj) öğrenci ve sınıf deneyimi kazanmış 4. sınıf öğretmen adayları ile bu deneyimi yaşamamış 3. sınıf öğretmen adaylarının oluşturdukları metaforları ortaya koyacak olmasıdır.

İlgili alanyazın incelendiğinde, bu kapsamda bir çalışmanın eksikliği göze çarpmaktadır. Alandaki konuyla ilgili boşluk ve çalışmanın alana sağlayacağı katkı dikkate alındığında, değerler ve değerler eğitimine yönelik yapılan bu araştırmanın önemi ortaya

çıkılmaktadır. Ayrıca bu çalışma sonuçlarının, müfredata eklenecek değerlerin programlanması, hazırlanması ve kullanılmasında, meseleye yönelik farkındalık oluşturmada da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Sınıf öğretmenliği 3. ve 4. sınıf düzeyi 371 öğretmen adayı ile,
2. Araştırma verileri, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarıyla toplanan verilerle sınırlıdır.

Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırma için seçilen örneklemin belirlenen sınırlar çerçevesinde evreni temsil ettiği,
2. Veri toplamak için kullanılan formun geçerli ve güvenilir olduğu,
3. Veri toplamak amacıyla çalışmaya katılan öğrencilerin doğru ve samimi cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

Tanımlar

Değer: Bir toplumun kendi varlığının, bütünlüğünün ve işleyişinin sürekliliğini sağlamak için birçok üyesi tarafından doğru ve gerekli olarak kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır (Özgüven, 1999). Bir başka deyişle değer, “bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak ifade edilebilir (TDK, 2019).

Değerler Eğitimi: Toplumda kabul görmüş değerlerin yeni nesillere aktarılmasıdır. Değerlerin yeni nesillere aktarılmasıyla toplum düzeni sağlıklı devam edebilir. Bu doğrultuda değerlerin öğrencilere toplumsal şartlara uygun olarak ve değerler eğitimi çerçevesinde etkinlikler yoluyla kazandırılmasıdır (Ulusoy & Arslan, 2016).

Metafor: Bilinen durum ya da kavramlardan hareket ederek bilinmeyen durum ya da kavramı ortaya koymaya ya da bu benzetmelerden hareketle bilinmeyi bilinen duruma getirmeye denir (Balcı, 2003). Bir farklı açıdan metafor, kişinin ifade etmek istediği bir durumu yada düşüncesini daha az kelimeyle ve daha vurgulu ifade aracıdır (Yaşar & Girmen, 2012). Metaforlar, insanların yaşadıkları çevreyi, hayatı, gözlemledikleri her şeyi algıladıkları şekillerde ifade etmelerine de yardımcı bir araçtır (Cerit, 2008a).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Kuramsal Çerçeve

Değer(ler).

Toplumu bir arada tutan yegâne birleştirici değerlerin önemi, yadsınamaz bir gerçektir. İnsan sosyal bir varlıktır. Dolayısıyla diğer insanlarla bir arada yaşamak ve yaşadığı topluma uyum sağlama gereksinimi içindedir. Yani toplum üyelerinin çoğunluğu tarafından kabul gören bir takım toplumsal, kültürel, ahlaki, siyasal ilke ve kurallara uymak zorundadır. Kabul gören ve benimsenerek yaşatılan bu genel ilke ve yargıların büyük bir kısmını toplumsal değerler oluşturmaktadır (Yazar, 2010).

Sosyal ilişkilerde “tutum ve davranışlar, eylemler, duygular, fikirler, kişiler, gruplar, amaçlar ve araçlar tümüyle değerlere göre mukayese edilir ve “daha iyi”, “daha kötü”, “daha doğru”, “daha adil”...veya başka biçimlerde değerlendirilmeye tabi tutulurlar” (Kızılçelik & Erdem, 1994, s. 98). “Değerler arzu edileni veya edilmeyeni, beğenileni veya beğenilmeyeni, doğru olanı veya doğru olmayanı belirleyen temel standartlar olarak” görülmektedir (Kızılçelik & Erdem, 1994, s. 99). Dolayısıyla değerler “bütün kültür ve toplumlara anlam ve önem veren ölçütlerdir” (Tezcan, 1974, s. 14). Ayrıca, değerler kişinin hayatına anlam vermesini sağlar ve insanı yaşadığı kültürün bir parçası kılar. Kişi ile değer karşılıklı etkileşim halindedirler. Sağlıklı olarak nitelenen ve geleceğe sağlıklı yol alan toplumlarda değerlerin yaşatıldığı gözlemlenmektedir (Tozlu, 2003).

Bireyin değer dünyası, toplum içinde büyüyüp gelişirken oluşur. Fakat toplumsal değerlerle farklılaşan/toplumsal olarak paylaşılan sınırları aşan kişisel değerler, sonrasında çatışmaya sebep olabilir ve bireyin hayatında kargaşaya dönüşebilir. Kısaca toplumsal değerler, toplumun çoğunluğu tarafından en iyi, doğru, faydalı ve yararlı kabul edilen şeylerdir. Toplumsal değerler bireylerin kişisel istek ve arzularına göre ortaya çıkmazlar. Bu değerler, herkes için iyi ve arzulanır ortak durum ve şeyler olarak ifade edilebilir (Silah, 2005). Toplumsal değerlerle şekillenen kişinin değer dünyası iki durum karşısındaki tercihleriyle, belirli olaylara verdikleri tepkileriyle, davranışlarıyla, yargıları ve neyi önemseyip neyi önemsemedikleriyle anlaşılabilir. Dolayısıyla değerler, kişinin isteklerini, eğilimlerini, tercihlerini ve anlayışlarını gösteren unsurlardır (Erdem, 2003).

Değerler, insan ve insanoğlunun yaşamıyla ilgili birçok disiplinin ilgi alanına girmiş ve değerler üzerinde çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Yazar, 2010). Farklı disiplinlerce ele alınan değerler farklı boyutlardan tanımlanmıştır ve disiplinlere göre tanımları farklılaşmaktadır (Gündoğan, 2002). Hatta değer kavramı ve değerler uzun yıllar tartışılmıştır. Ancak değerler kavramı sosyal bilimler için bu zamana kadar çok önemli bir yere sahip olmuştur. Bu kavramı sosyal bilimlere Znaniecki kazandırmıştır (Bilgin, 1995). Değer kavramı, Latince “kıymetli olmak”, “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir. Sözlük anlamıyla değer, “bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (TDK, 2019) olarak ve “bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak ifade edilmiştir (TDK, 2019).

Sosyal bilimler kapsamında, değerlerin daha çok toplumsal ve bireysel kuralları düzenleyen ve toplumun devamlılığını sağlayan rolleri üzerinde durulmuştur (Özdaş, 2013). Sosyal bilimlerdeki disiplinler değerleri, farklı boyutlardan ele almış ve çıkış noktasına bağlı olarak birbirinden az çok farklı tanımlar ortaya koymuşlardır (Aydın, 2001). Psikolojiye göre değer, “bir kimsenin çeşitli insanları, insanlara ait nitelikleri, istek ve niyetleri, davranışları değerlendirirken başvurduğu bir ölçüt” olarak tanımlanırken (Güngör, 1993, s. 28) Sosyolojiye göre değer, “bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve menfaatlerini yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaki ilke veya inançlar” (Kızılcı & Erdem, 1994, s. 99) olarak ifade edilmektedir. Felsefe değeri, “kişinin isteyen, ihtiyaç duyan bir varlık olarak nesne ile kurduğu bağlantıda ortaya çıkan şey olarak” tanımlanmıştır. Eğitimde ise değer tanımı, “bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaksal ya da güzellik yönünden taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı nitelik” olarak yapılmıştır (Neslitürk, 2013, s. 60).

Doğan (2011)’a göre değer, “birey ya da bir topluluğun ideal kabul ettiği hareket tarzı”dır (s. 327). Köknel (2007) tarafından “somut ya da soyut kavramların önemini belirtmeye yarayan soyut ölçü birimi ile canlı ve cansız varlıkların, olayların, olguların durumunu önemini anlatan bir kavram” şeklinde ifade edilmiştir (s. 17). Güngör (1993) ise değeri, “bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç” şeklinde ele almıştır (s. 27). Çelikkaya (1998) değer kavramını “bir toplum içinde bir inanç ve ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi

kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural veya kıymetler” olarak yorumlamıştır (s. 176).

Özetle, değer kavramı üzerinde tek bir tanımlamadan bahsedilemez. Değerler, sosyal bilimlerdeki disiplinler için farklı boyutlardan ele alınmış ve çıkış noktasına bağlı olarak birbirinden az çok farklı tanımlamalarla ortaya konulmuştur (Aydın, 2001). Ancak değerler konusunda, ortak kabul edilen noktalar; bireylerin tutumları ve davranışlarını etkilediği yönündedir. Fakat diğer taraftan, toplumun kültürel kalıplarıyla da etkileşim halinde oldukları ve onları yansıttığı da kabul edilmiştir. Nihayetinde psikoloji ve sosyoloji gibi değer kavramı üzerinde çalışan davranış bilimcilerin çalışmaları neticesinde, değer kavramına dair ortak noktalarda uzlaşılmıştır. Sonuç olarak üzerinde ittifak edilen nokta, bireylerin davranışlarının dolaylı ya da dolaysız olarak değerleri tarafından yönlendirilmekte olduğudur (Özgüven, 1994).

Değerlerin özellikleri.

Değer kavramından ve tanımlarından yola çıkarak araştırmacılar tarafından birçok özellik tespit edilmiştir. Değerlerin ne olduğunu daha iyi anlayabilmek için özelliklerinin bilinmesi gerekir. Şüphesiz bu özelliklerin bilinmesi, unutulmaya yüz tutan ve çağın şartları ile şekil değiştiren değerleri tanımada ve hayatımıza rehber edinmede faydalı olacaktır.

Değerlerin birçok farklı boyutundan söz etmek mümkündür. “Her değerın duygu, düşünce ve davranış boyutları vardır... Bir değerın kabul edilebilir olması için ona duygu yüklenmesi şarttır. Daha sonra bu duygu kişilik haline gelir ve düşünce yönetimini başlatır” (Tarhan, 2012, s. 20). Daha sonra, “değerler arasında üst düzey bir ahengin oluşumu, kişinin çevreye uyumunun zorunlu şartlarından biri haline gelir. Bu yüzden bireylerin toplumsal uyumları ve davranışları arasında bir tutarlılık söz konusu olabilmektedir” (Özensel, 2003, s. 227). Değerler, “zorunlu olsa da olmasa da bütün insan eylemlerini ve özellikle de ahlaki eylemleri belirler” (Gündüz, 2005, ss. 18-19). Bu süreçte “değerler ile insan arasında ilişki karşılıklıdır. Değerler insanları, insanlar değerleri yaşatır” (Aydın, 2003, s. 125).

Değerlerin önemli sayılabilecek bir farklı boyutu da, toplumdan topluma ve zamandan zamana değişiklik göstermeleridir (Topçu, 2001). Bu değişim yok olmak şeklinde değil, çağın şartlarına göre şekil ve anlam değiştirerek yeniden ortaya çıkmaları şeklinde olabilir (Özdaş, 2013). Değerler “aktif bir yapıda olduklarından, kendilerini yenileme özelliğine sahiptir. Bu sebeple, değişmez erdemlerden söz etmek zordur... Değerlerin özü değiştirilmeden, yalnız kabuğu değiştirilerek yenilenmesi mümkündür” (Tarhan, 2012, s. 61). Eğer “değerler değişmez, sabit olsalardı, bireysel ve sosyal değişimin olması mümkün olmazdı. Bu açıdan bakıldığında, değerlerin tamamen değişmediğini ancak durağan bir yapıda da olmadığını” (Rokeach, 1973

Akt., Özdaş, 2013) söylemek mümkündür. “Değerlerdeki değişim birdenbire değil, zaman içerisinde oluşmaktadır. Değerler kalıtsal değildir. Bir sonraki kuşağa sosyal rollerle öğrenilerek aktarılır” (Şen, 2007, ss. 8-9). “Değerler yaşam boyu değişir ve gelişirler” (Köknel, 2007, s. 18).

İçinde bulunulan kültürle etkileşim halinde olan değerler, insanoğlunun yaşamını anlamlı kılmaktadır. Değerler, kültürlerle gelişir ve birbirlerini etkileyerek gelecek kuşaklara aktarılır ve devamlılığını sağlarlar (Altın, 2010). Çünkü değerler, toplumlar için önemlidir ve değerlere uygun davranan bireyler de toplum için kıymetlidir (Dökmen, 2004). “Değerlerin gerek bireysel, gerekse toplumsal hayatı ve değerleri etkilemesi, beraberinde farklı özellikleri getirmektedir. Değerlerin sahip olduğu bu özellikler bireye, topluma, yere ve zamana göre değişebilmektedir” (Özdaş, 2013, s. 15). Değerlerin sahip olduğu birçok özelliğin bilinmesi bireysel ve toplumsal yaşam için daha aydınlatıcı olacaktır. Değer tanımlamalarıyla kavramsal çerçeve bir noktaya kadar çizilmiştir ancak daha belirginleştirilmesi açısından değerlerin özellikleri önemlidir. Birçok araştırma ve çalışmada bu özellikler çeşitli gruplarda sınıflandırılmışlardır (Yazar, 2010).

Genç kuşakların daha ilk yaşlarından itibaren ailelerinden aldıkları değer birikimleri, okul programlarında eğitim yoluyla daha kalıcı hale getirilmeye çalışılmaktadır. Hali hazırda uygulanmakta olan İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında değerlerin özelliklerinden şu şekilde bahsedilmiştir (MEB, 2018):

1. Değerler, geleneklerimizden beslenen ve günümüze ışık tutan olgulardır.
2. Hayatımızda karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan güç kaynağıdır.
3. Bireylerin davranışlarını olumlu yönde şekillendiren olgulardır.
4. Kişilerin yararına olan ölçütlerdir.
5. Sosyal ihtiyaçları karşılayan kabul görmüş ölçütlerdir

Değer ve özelliklerinin konu olduğu bir çalışmada, değerlerin özellikleri şu şekilde ele alınmıştır (Gökçe, 1994, ss. 133-134):

1. Değerler, bilinçli olarak yapılan ve amaçlı davranışların genel ölçütleridir.
2. Değerler, kişilerle özdeşleştikleri için şahsiyetin bir parçası haline gelirler.
3. Değerler, kişilerin hem zihinsel hem de hissi-duygusal yönünü belirtirler.

Schwartz ve Bilsky (1987) değerlerin özelliklerini şöyle sıralamıştır (Akt., Yazıcı, 2006, ss. 504-505):

1. Değerler, inançlardır.

2. Değerler, bireyin amaçlarıyla ve davranış biçimleriyle ilişkilidirler
3. Değerler, özgül eylemlerin üzerindedirler.
4. Değerler, davranışların, seçimleri ve değişimleri yönlendiren standartlardır.
5. Değerler, kendi aralarında öneme göre sıralanırlar.
6. Değerler, değişime açıktırlar.
7. Değerler, bağlı oldukları toplumların kültürlerine göre değişir.

Rokeach (1973), değerlerin davranışa birçok yönden rehberlik ettiğini belirtilerek değerlerin özelliklerini şu şekilde ifade etmiştir (Akt., Bilgin, 1995, ss. 83-84). Değerler;

1. İnsanların, her konuda belirli pozisyonda olmasını gerektirir.
2. İnsanların, dini ya da politik tercihlerini etkiler.
3. İnsanların, kendilerini ortaya koymasında yol gösterir.
4. İnsanların, öz değerlendirmesinde veya karşı değerlendirmelerinde etkin rol oynar.
5. Bir başkasını ikna ve etkilemede rol oynar.

Aydın (2003) tarafından değerlerle ilgili önemli görülen noktalar şu şekilde sıralanmıştır (s. 124):

1. İnanışları içeren ve dolayısıyla da alışkanlıklar taşıyan olgulardır.
2. Fertlerin yaptıklarını rasyonelleştirip içselleştirmelerine imkan verirler.
3. Genelde ilgi gösterilen, arzu edilen şeylerdir.
4. Her alanla ilgilidirler ancak her alanın kendine özgü değerleri vardır.
5. Farklı kaynak ve içeriklere sahip olsalar da bir biçimde sosyaldirler.

Değerler, “içimizdeki biz”in aynasıdır. Farklılıklarımızla birlikte içimizdeki enerjiyi açığa çıkaran tılsımdır. Ardımızdaki kalıcı izlerdir” (Çağlayan, 2005, s. 91). Değerler “bir topluluğun iskeletini oluşturan unsurlardır” (Tarhan, 2012, s. 51). “Misyonumuzdan vizyonumuza ulaşmamızı sağlayacak stratejinin, köprünün ayaklarıdır. Vizyonumuzun olmazsa olmazlarıdır. Değerlerimiz temel ve kalıcı öğretilerimizdir... Kısaca, değerlerimiz hayatımızın en önemli kaldıraçlarıdır” (Çağlayan, 2005, s. 91).

Değerlerin işlevleri.

Değerlerin, insanların yaşamlarında birçok ihtiyaca cevap verebiliyor olması sahip olduğu işlevlerin göstergesidir. Bu işlevlerin alanını sınırlamak mümkün değildir. Siyasal alandan sosyal alana, kültürden eğitime kadar birçok alanda gereksinimlere cevap verebilmektedir. Değerlerin işlevlerini yerine getirebildiğinin en önemli göstergesi, ailede ve okulda verilen değerler eğitimi ve kültürel anlamda nesilden nesile aktarılan değer birikimidir. Yapılan birçok araştırma ve çalışmalarda değerlerin işlevleri farklı açılardan ele alınmıştır.

Eğitimciler değerlerin işlevlerini “amaç ve yön tayin eden, bireysel ve toplumsal eylemin esaslarını belirleyen, bireyin doğru ve yanlış, haklı ve haksız, hoş giden ve gitmeyen, ahlaksal ile ahlaksal olmayı ayırt etmesine yarayan, bireylerin davranışlarını yargılamada yardımcı ve kendisinden ne beklenildiğini bilmesini sağlayan” (Tezcan, 1974, ss. 15-16) olgular şeklinde sıralamıştır. Yani değerler, “eğitim sisteminde yol gösterici faktör” (Kaymakcan & Meydan, 2011, s. 30) olarak ele alınmıştır. Sosyal psikologlar değerlerin işlevlerinden; kalıcılığı, davranış biçimleyiciliği, değerlerin bir inanç oluşu ve değerlerin aslında bir tercih olduğu yönü üzerinde durmuşlardır (Silah, 2005). Sosyologlar, bireyin çevresinde değerlendirilmesinde ve statü kazanmasında değerlerin önemli rol oynadığından (Özensel, 2003) bahsetmişlerdir. Çünkü değerler, “insanla ilişkili olması açısından önem arz eder. Bunun nedeni kişinin sosyal bir varlık olarak ortaya koyduğu davranışları sosyolojik incelemenin başlangıç noktası olmasıdır” (Özensel, 2004, s. 217). Değerlerin, bu noktada birçok bireysel ve toplumsal işlevi vardır (Akıncı, 2005).

Değerler, toplumsal hayatta beşeri olayların gerçekleşmesinde belirleyicidir ve bunlarla ilgili birçok işleve de sahiptirler (Mehmedoğlu, 2006). Toplumsal işlevlerinden biri, sosyal düzeni sağlamalarıdır. Bu düzenin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için ise, bireysel aktivasyonlarla toplumsal değerlerin uyumlu olması gerekir. Bu uyumu formda tutmak için değerleri değişen zamana göre takip etmek ve incelemek, değerlendirmek önemlidir (Yazıcı, 2006). Hayattaki sosyal, siyasal ve kültürel alandaki birçok toplumsal gereksinim değerlerin işlevlerini yerine getirmesi ile karşılanır (Yazar, 2010). Değerlerin, “geleceğe aktarılabilecek olan önemli miraslarımızdan” olduğu düşünüldüğünde, toplumsal bütünlük ve bireysel mutluluk için değerlerin işlevlerinin yerine getirmesindeki önem anlaşılabilecektir (Çayır Çevik, 2014). Bu sebeptendir ki, değerlere göre davranmak topluma huzur verir, mutluluk getirir (Akıncı, 2005). Toplumsal değerler; bireyin toplumsal kimliğini oluşturma sürecinde yardımcı olduğu gibi, toplumsal rolleri seçmede de çok etkilidir. Değerler, bireylere rehberlik ederek toplum normlarının oluşumuna katkı sağlar. Bu paralelde bireylerin davranışlarını da kontrol eder ve toplum içinde dayanışmayı güçlendirir (Komisyon, 2004).

Değerlerin bireysel işlevlerine bakıldığında değerler, bireyin kişiliğinin oluşmasında etkilidir (Akıncı, 2005). Zira “bireyin her davranışı dolaylı ya da dolaysız olarak değerler tarafından yönlendirilmektedir” (Dilmaç, Ertekin & Yazıcı, 2009, s. 27). Fichter (2006)’e göre “bireysel değerler kişilere yol gösteren norm ve ölçütlerdir” (s.175). Değerlerin işlevlerini yerine getirebilmesinde “bireylere hem ailede hem de okulda verilen değer eğitimi” önemli rol oynar (Neslitürk, 2013, s. 60). Aynı zamanda “değerler bireylerin ailelerin, eğitimcilerin verdiği kararları belirler ve destekler” (Hökelekli, 2011, s. 287).

Fichter (2006) eserinde değerlerin işlevlerini şöyle ifade edilmiştir. Değerler:

1. Bireyin çevresine göre konumunu ortaya koyar.
2. Dikkatleri var olan ve yararlı görülen kültüre odaklar.
3. Toplumda ideal düşünme ve davranma sınırlarını belirler.
4. İnsanların sosyal rollerini seçmesinde etkilidirler.
5. İnsanların sosyal rollerini gerçekleştirmesine rehberlik ederler.
6. Toplum düzenini sağlayan en etkili araçlardır.
7. Sosyal dayanışma araçlarıdır.

Rokeach (1973) değerlerin işlevlerini şu şekilde sıralamıştır (Akt., Silah, 2005, ss. 278-280):

1. Değerler, sosyal olaylar karşısında alacağımız pozisyonu belirler.
2. Politik ya da dinsel ideoloji seçiminde etkilidir.
3. Kendimizi sergilememize rehberlik eder.
4. Değerlendirme yapmamızda ve yargıya varmamızda etkilidir.
5. Değerler karşılaştırma sürecinde standartlar olarak kullanılır.
6. Değerler inançların, tutumların ve eylemlerin rasyonalize edilmesini gösteren standartlardır.
7. Değerler sistemi, seçim yapmaya yardımcı olan öğrenilmiş kurallar ve yasalar düzenidir.
8. Vasıta değerler idealize davranış biçimlerini motive ederler.
9. Kutup değerlerde o anda acil biyolojik hedeflere varmayı gerektirmediğinden üstün hedeflere kişileri motive ederler.
10. Değerlerin uyum sağlayıcı işlevleri vardır.
11. Değerlerin ego savunma işlevleri vardır.
12. Değerlerin bilgi ya da kendini gerçekleştirme işlevi vardır.
13. Değerler, kişilerin yaşamında yol gösteren unsurlardır.

Değerlerin işlevlerini özetlersek; “değerler bir toplumun fertlerini birbirine bağlar ve toplumun devamını sağlar. Değerler, sosyal dayanışma oluşturarak toplumda uyulması gereken ortak davranış kalıplarını belirler” (Yaman, Taflan & Çolak, 2009, s. 107). Değerlerin, “geleceğe aktarılabilecek olan önemli miraslarımızdan” olduğu düşünüldüğünde toplumsal bütünlük ve bireysel mutluluk için değerlerin işlevlerinin önemli olduğu anlaşılabilecektir (Çayır Çevik, 2014).

Değerlerin sınıflandırılması.

Değerlerle ilgili literatür tarandığında, birçok sınıflamanın yapıldığı görülmektedir. Değerlere ait farklı sınıflamaların bulunması aslında, sosyal disiplinler içerisindeki yorum farklılığından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple bilim insanları çalışma alanları kapsamına en iyi karşılık gelen sınıflamaları bu şekilde oluşturmuşlardır (Coşkun, 2011).

Değerlerin sınıflamaları disiplinlere göre değişmekle birlikte, bu sınıflamalar farklı nedenlerle de şekillenmektedir. Örneğin sosyal değerlere değinen Fichter (2006), bu değerlerin toplumun tabakalaşma sistemi, davranış örüntüleri, sosyal rol ve sosyal süreçleriyle yakından ilgili olduğunun altını çizmiştir. Devamında değerleri üç farklı açıdan ele alarak Fichter (2006), değerlerin sınıflandırılmasından şu şekilde söz etmiştir:

1-Değerler zorlayıcılık derecelerine göre sınıflandırılabilir. Böylelikle değerler sosyal kişiliği etkileme derecesine göre düzenlenmiş olurlar. Değerlerin çiğnenmesi normal kişide suçluluk duygusu uyandıracaktır. Kişi bu değerlere rıza göstermeye kendini bilinçli olarak zorunlu hisseder. 2-Sosyal değerler süreklilik gösteren ortaklaşa işlevler temelinde de düzenlenebilir. Bu noktada en yüksek değerler toplumun sürekliliği ve kamu refahı için neyin istendiğine ve hatta neyin önemli olduğuna işaret eder. Bu alan sevgi ve hakkaniyet ilişkilerinin en yoğun olduğu alandır. 3-Değerlerin en anlamlı sınıflandırılması değerlerin kurumsal işlevlerine göre sınıflandırılmasıdır. Bir kültürdeki değerlerin sistematik analizi sonunda her temel kurumda kullanılan bir değer dizisinin varlığı saptanabilir (ss.148-149).

Milli Eğitimin temel amaçları içerisinde yer alan, Milli Eğitimin duyuşsal amaçlarını içeren değerlerin kategorize edildiği bir çalışmadaki sınıflama şu şekilde yapılmıştır (Akbaş, 2004, ss. 91-102):

Tablo 1. Akbaş'ın Milli Eğitimin Duyuşsal Amaçlarını İçeren Değer Sınıflandırması

Geleneksel	Ulusal Güvenlik, Yardımsever Olmak, Aile Güvenliği, Tutumlu Olmak, Güvenilir Olmak, Hayatın Verdiklerini Kabul Etmek
Demokratik	Saygılı Olmak, Kibar Olmak, Hoşgörülü Olmak, İşbirliği Yapmak
Çalışma-İş	Çalışkan Olmak, Azimli Olmak, Girişimci Olmak, Sorumluluk Sahibi Olmak
Bilimsel	Araştırmacı Olmak, Yaratıcı Olmak, Meraklı Olmak, Bilimsel Olmak, Eleştirel Olmak
Temel	Estetik, Sağlıklı Olmak, Çevreyi Korumak, Temiz Olmak

1998 yılında yapılmış bir araştırma paralelinde, İstanbul Mülkiyeliler Vakfı Sosyal Araştırmalar Merkezi tarafından oluşturulan bir diğer sınıflama şu şekilde yapılmıştır (Akt., Uygun, 2006, s. 51):

1. Ailevi Değerler (Aile, eş, sevgili, çocuk),
2. Toplumsal Değerler (İdealler uğruna mücadele, Bir eser bırakma),
3. Bireysel Değerler (Mesleki başarı),

4. Entelektüel Değerler (Eğitim, bilgi),
5. Dinî Değerler (Din, inanç),
6. Maddî Değerler (Zenginlik, para).

Alanyazın incelendiğinde, önemli ve kabul gören, Spranger'in Değerler Sınıflandırması, Schwartz'ın Değerler Teorisi, Morris'in Değerler Sınıflandırması, Rokeach'ın Değerler Sınıflaması ve Kahle'nin Değerler Listesinden (Polat & Celep, 2008, ss. 307-331) bahsetmekte fayda var. Belirtilen sınıflamalardan Spranger'in sınıflaması şu şekildedir:

Spranger, değerleri estetik, bilimsel, ekonomik, politik, sosyal ve dini değerler olmak üzere altı grupta şöyle sıralamıştır (Akt., Yazıcı, 2006, s. 502; Akt., Akbaş, 2004):

Tablo 2. *Spranger'in Değerler Sınıflaması*

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirci, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevmek, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattır. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevî hazları feda eder.

Belirtilen sınıflamalardan bir diğer sınıflama Schwartz (1992) tarafından yapılmıştır (**EK 1**). Belirlediği on temel tipte değerler ve grupları şöyledir; güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönetim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik gruplarında verilen değerlerdir (Akt., Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000, ss. 61-62; Akt., Özmete, 2007, s. 859);

Belirtilen sınıflamalardan Morris'in değer sınıflaması üç tipte toplanmıştır. “Aktif değerler, insanın isteklerini yansıtarak, bireysel değerleri etkiler. Kavranmış değerler, toplumda herkes tarafından kabul gören değerlerdir ve kültürel olarak paylaşılır. Amaç değerler ise, kişisel tercihlerden ve normatif standartlardan tamamen bağımsız bir şekilde, konu ve olaya yüklenen anlamla nitelendirilir” (Akt: Polat & Celep, 2008, s. 307).

Belirtilen sınıflamalardan önemli diğer bir sınıflama şekli Rokeach (1973)'undur. Rokeach tüm insanların 36 benzer temel değeri paylaştıklarını ve bu değerlerin öneminin kişiden kişiye değiştiğini öne sürmüştür. Bu 36 değeri, amaç değerler ve araç değerler olarak sınıflamıştır. Amaç değerler, insanların asıl gayelerini, araç değerler ise bu gayelere ulaşmak

için oluşturulan vasıtaları olduğu şeklindedir. Bu sınıflama şekli aşağıdaki gibidir (Akt., Güngör, 1993, s. 61; Akt., Yiğittir, 2010, s. 209; Akt., Yılmaz, 2010, ss. 229–242; Akt., Özmete, 2007, ss. 859- 871).

Tablo 3. *Rokeach'ın Değerler Sınıflaması*

Amaç Değerler	Araç Değerler
Rahat Bir Hayat	Tutku (Hırs)
Heyecanlı Bir Hayat	Geniş Fikirlilik
Başarı Duygusu	Kabiliyet
Barış İçinde Bir Dünya	Neşe
Güzelliklerin Dünyası	Masumiyet
Eşitlik	Cesaret
Mutluluk	Bağımsızlık
İç Düzen	Entelektüel
Gerçek Sevgi	Mantık
Ulusal Güvenlik	Sevgi Dolu-Sevecen
Memnuniyet (Zevk)	İtaatkâr
Kurtuluş	Kibar
Özsaygı	Sorumluluk
Sosyal Tanınma	Affedici Yardımsever
Gerçek Dostluk	Öz Kontrol
Bilgelik/Hikmet	Dürüst,
Özgürlük	Temiz
İç Huzur	Hayal Gücü Kuvvetli

Belirtilen sınıflamalardan Kahle'nin Değer listesi, değerleri bireylerin önem sıralamalarına göre sınıflanmıştır. Üç grupta toplanan bu değerler, şöyledir (Akt., Fischer & Smith, 2004, ss. 669-688):

Tablo 4. *Kahle'nin Değerler Listesi*

Hazcı değerler	Heyecan arama, yaşamda mutluluk ve haz ile diğer insanlar ile iyi ilişkiler kurma arzusunu içermektedir.
Empatik değerler	Özsaygı, diğer bireylerden saygı görme, güvende olma ve aidiyet değerlerini yansıtmaktadır.
Kendini gerçekleştirme	Kişisel gelişim ve başarıma duygusuna ait değerleri içermektedir.

Belirtilen sınıflamaların dışında da değerlerin farklı şekillerde ele alındığı görülmektedir. Coşkun (2011) ve Neslitürk (2013) en genel şekliyle değerleri kişisel (bireysel), toplumsal ve evrensel olmak üzere üç grupta sınıflamışlardır. Kilby (1993)'nin gruplaması grup

ölçekli ve bireysel değerler olarak karşımıza çıkmaktadır (Akt., Özensel, 2003, s. 229). Tezcan (1974)'ın yaptığı çalışmada değerler; ailesel, ekonomik, eğitsel, siyasal, dini ve boş vakitlerle ilgili değerler şeklinde sınıflanmıştır. Aydın (2003) değerleri, modern değerler ve geleneksel değerler olarak sınıflandırırken diğer bir sınıflama Güngör (1993) tarafından teorik, iktisadi, estetik, dini, sosyal ve siyasi olarak yapılmıştır. Tarhan (2012)'a göre kültürel değerler evrensel değerler paralelinde oluşmaktadır. Bu sebeple, evrensel ve kültürel değerler olarak değerleri sınıflandırmıştır. Tarhan (2012)'in sınıflamasına benzer bir diğer sınıflama şekli Evin ve Kafadar (2004)'in evrensel ve ulusal değerler sınıflamasıdır. Tüm bunlardan evrensel değerler içerisinde; insan hak ve özgürlükleri, demokrasi, eşitlik, uygarlık, barış, sanat, bilim ve bilimsel düşünme, sevgi, çevre duyarlılığı gibi değerler bulunurken, ulusal değerlerde; devlet, millet, vatan, ulusal simgeler, cumhuriyet, ordu, gelenek, dil, kahramanlık, görenekler yer almaktadır. Son olarak Dilmaç (1999) değerleri beş kategoride toplayarak; değerleri iç huzur, hakikat, şiddetten kaçınma, sevgi, doğru davranış olarak sınıflandırmıştır.

Değerler, nasıl sınıflandırılırsa sınıflandırılsın insan yaşamını gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak etkilemekte olduğu tartışmasızdır (Dilmaç, 2007). Yazar (2010) da değerlerin nasıl sınıflandırıldığı ve tanımlandığı önemsenmeksizin genel olarak tüm değerlerin toplumsal yaşam için önemli olduğunu ifade etmiştir. Can (2008) ise genel kabul görmüş bir değerler sınıflamasının mümkün olmadığını ancak sayılarının çok fazla olması sebebiyle sınıflandırmanın değerleri sınırlamada ve belirli değerlerin çeşitli özellikleri ve kategorileri arasındaki benzerlik ve farklılıkların anlaşılmasında yardımcı olacağını belirtmiştir.

Değerler eğitimi.

Eğitim, insan yaşamı için gerekli olan bilgi, beceri ve davranışların kazanılmasında önemli bir süreç olarak tanımlanmıştır. Diğer taraftan eğitim, bireyi temel alarak onu hayata hazırlar ve karakter-kişilik gelişimini destekler. Yani bireyin yaşadığı topluma uyumunu hızlandırır, var olan yeteneklerini geliştirir, tutum ve davranışlarını olumlu anlamda revize eder (Tezcan, 2012). Eğitim, büyüme ve olgunlaşma sırasında insanın içinde var olan yatkınlıkları da uyarır ve olumlu yönde destekler (Ergün, 1999). Kant “insan ancak eğitimle insan olabilir, yahut eğitimin meydana getirdiğinden başka bir şey değildir” derken insanda bulunan mükemmellik potansiyelinin eğitimle ortaya çıkabileceğini belirtmiştir (Akt., Ergün, 1999). Eğitim insanı geliştirip şekillendirdiği gibi, bireyi sosyalleştirir ve toplumu da şekillendirir (Polat, 2017; Çelikkaya, 1998). Ayrıca Durkheim eğitimi tanımlarken “yetişmiş kuşakların yetismekte olan kuşaklara etkisi” ifadesini kullanmıştır (Sönmez, 2004, s. 359). Eğitim, toplumsal bütünlüğün sağlanıp devamında ortak amaçlara ulaşılması için (Yazıcı, 2006) hem toplumlar hem de bireyler için gereklidir (Bacanlı, 2006). Eğitim aracılığı ile birçok konu, alan

ya da disiplin bireye kazandırılabilir. Kazandırılması amaçlanan alanlardan en önemlisi de değerlerdir.

Değerler, toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri için kabul gören temel ilke ve düşünceleridir (Özgüven, 1999). Değerler, bireylerin ortak noktada buluştukları standartlar olduğu için; aynı zamanda toplumun huzur ve düzen kaynağıdır. Değerler, bireyler arası ilişkileri düzenler ve kontrol eder. Değerler, bireyi ve toplumu güzele, doğruya yönlendirir. Birlik ve beraberliği güçlendirir (Yörükoğlu, 1983; Silah, 2000). Toplumu bir arada tutan ve şekillendiren değerlerin amacı, insanın iyi yönlerini ortaya çıkarmak ve kişiliğini geliştirmektir. İnsanlar hayatlarının her yerinde ve her noktasında, çoğunlukla bilinçli olmasalar da zihinlerindeki çeşitli değerleri davranışa dönüştürürler. Buradan çıkarımla değerler, bireylerin tutumları ve davranışlarıyla yakından ilişkili olmakla birlikte aynı zamanda onları etkileyici konumdadırlar (Aydın & Akyol Gürler, 2013).

Değerler, eğitim aracılığıyla öğrenilebilir ve öğretilbilir bir alandır (Gereken, 2018). Hatta değerler, “eğitim aracılığıyla geliştirilmesi ve olgunlaştırılması gereken önemli bir alandır” (Doğanay, 2006, s. 257). Çünkü toplum içinde yaşanan olumsuz olaylar ve yitirilen değerlerle birlikte yaşanan değer çatışmaları, ayrıca toplumsal değerlerin erozyona uğrayıp yok olması değerler eğitimi ihtiyacı haline getirmiştir. Hem birlik ve beraberliğin devam etmesi hem de en güzel haliyle değerlerin yaşanıp gelecek nesillere aktarılacak şekilde yaşatılması için değerler eğitimi gerekli görülmüştür (Gözel, 2018, s. 35). Değerlerin eğitimi, aslında insanlığın varoluşu ile başladığı söylenebilir. Bu insanlığın ve toplumların süregelen varlıklarından görülebilir. Zira “her toplum veya grup bireylerinin kendi değerlerini bilsin, tanınsın, yaşasın ve yaşatsın ister” (Gözel, 2018). Toplumların varlığının ve düzeninin gerekliliği söz konusu olduğundan değerler, eğitim aracılığıyla formal ya da informal olarak aktarılmaya çalışılmıştır (Başcı, 2012).

Değerler eğitimi, sahip olunan değerlerin aktarılmasını ifade eden bir kavram olarak ifade edilebilir. Yaman (2014) değerler eğitimi, kısaca değerleri kazanma ve kazandırma süreçlerinin tamamı olarak ifade etmiştir. “Sahip olunan değerler bireylerin gelecekteki kişiliğini, bakış açısını, davranışlarını, hatta hayatını belirleyecek etkenlerdir” (Yaman, 2014, s. 18). Değerlere sahip, sağlıklı bireylerden oluşan sağlıklı toplumların oluşması için de “bireyin belli başlı değerlerin farkına varması, gerekli değerlerin kazanılması, yeni değerler benimsemesi; bütün bu değerleri kişiliğin temel yapı taşları haline getirerek davranışa dönüştürmesi gerekir” (Yaman, 2014, s. 8). Hayat boyu devam eden değerler eğitimi (Yaman, 2014) yardımıyla bireyler, içinde bulunduğu topluma adapte olmayı, toplumsallaşmayı ve kültürel anlamda aidiyet hissiyatına sahip olmayı öğrenir” (Gözel, 2018, s. 40).

Değerler eğitiminin amacı ve önemi.

Değerler eğitiminin amacı; bireyin kişilik ve karakter gelişimine katkı sağlanarak (Gözel, 2018), sorumluluk sahibi (Arslan, 2013), topluma ve çevreye faydalı (Aydın & Akyol Gürler, 2013), milleti için örnek bir değer oluşturan (Sinanoğlu, 2002) ve toplumun varlığını sürdürecektir nesiller (Özgüven, 1999) yetiştirmek olarak sıralanabilir. Ancak değerler eğitiminin bireysel, toplumsal, kültürel, evrensel ve doğa ile ilgili amaçlarından söz etmek de mümkündür (Bacanlı, 2017).

Değerler eğitiminin bireysel amacı, insandaki var olan iyi potansiyeli ortaya çıkararak sağlam bir kişilik oluşturmaktır (Kızıler & Canikli, 2016). Çünkü değerler, bireyin kişiliğinin oluşmasında etkilidir (Akıncı, 2005). Zira “bireyin her davranışı dolaylı ya da dolaysız olarak değerler tarafından yönlendirilmektedir” (Dilmaç, Ertekin & Yazıcı, 2009, s. 27). Bu şekilde pozitif duygular besleyen ve doğru kararlar verebilen bireyler yetiştirilerek (Kızıler & Canikli, 2016) topluma katkı sağlamaktır.

Değerler eğitiminin toplumsal amacı, bireyleri toplumun kabul gören tutum ve davranışları ile tanıştırmaktır (Bacanlı, 2006). Toplumsal değerlerin kazanılmasında önemli rol oynayan ailede bireyler “sevgiyi, saygıyı, hoşgörüyü, aile birliğini, dürüstlüğü, iyiyi, doğruyu, güzeli, yardımseverliği, iyiliği vb. görerek her birey bu değerleri tanıyarak toplum hayatına katılmış olur. Bu değerleri bilen ve yaşamında kullanan birey, içinde yaşadığı toplumun değerleriyle donanmış olur” (Gereken, 2018, s. 74). Ayrıca değerler eğitiminin toplumsal amacından biri de toplum içindeki bireylerarası uyumu ve huzuru sağlamaktır (Tezcan, 2012).

Değerler eğitiminin kültürel amacı, toplumun değerleri ile kuşanan bireylerin, bu değerleri gelecek kuşaklara en güzel haliyle taşıyabilmesini sağlamaktır (Yörükoğlu, 1983). Çünkü gelecek, değerlerle donatılmış nitelikli bireylerin inşasıyla oluşacaktır (Ekşi, 2003).

Değerler eğitiminin evrensel ve doğa ile ilgili amacı, doğal güzellikleri koruma, yaşadığı çevreyi güzelleştirme ve doğa sevgisi kazandırmaktır (Bacanlı, 2017).

Değerler eğitiminin amaçları paralelinde önem ve kıymeti şu şekilde ifade edilebilir;

- Toplumların inanç ve değerlerini gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli rol oynar.
- Toplumların uyum, huzur ve disiplinin devamlılığında önemli rol oynar.
- Geçmiş değerlerin, var olan değerlerin ve oluşan yeni değerlerin korunup geliştirilmesinde önemli rol oynar.
- Bireylerin kişilik ve ahlaki gelişimlerinde önemli rol oynar.
- Bireylerin potansiyel “iyi-güzel” özelliklerinin fark edilmesinde önemli rol oynar.

Değerler eğitiminde öğretmenin rolü.

Son yıllarda hızla yok olan değerleri korumak, gelecek nesillere daha yaşanılabilir bir dünya bırakmak anne ve babaların yanında eğitimcilerin de temel görevidir. Değer bilincinin çocukluk dönemlerinde aileyle başlayıp okullardaki değerler eğitimiyle devam etmesi, sağlıklı toplum oluşturmak açısından son derece önemli ve gerekli bir konudur. Aynı zamanda bu bütünsel bir değerler eğitimi çalışmasıdır (Bridge, 2004). Bireyin aileden aldığı değerler eğitimi, sonrasında okullardaki müfredat içinde çeşitli etkinliklerle devam etmektedir (Ulusoy & Dilmaç, 2016). Değerler “bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu” (MEB, 2018) olarak nitelendirilmektedir.

Okullarda değerler eğitimi sürecinde öğretmenler etkin rol oynar (Akbaş, 2004). Çünkü öğrenciler, verilen değerler eğitimi müfredatı yanında, değerleri öğretmenlerini gözlemleyerek de öğrenip içselleştirirler (Halstead & Pike, 2006). Bu aşamada öğretmenler, değerler aktarımında yani değerler eğitiminde doğrudan ya da dolaylı olarak öğrencileri etkilemektedir.

Değerler eğitimi daha çok duyuşsal alan kapsamında olduğu için öğretmenlerin sadece bilişsel süreçlerle değerleri kazandırabilmesi yeterli olmayabilir. Öğrencilere verilen bilgilerin etkinlikler yoluyla uygulamaya dökülmesi, yaşantılar ile zenginleştirilmesi ve kalıcı davranış haline dönüştürülmesi beklenir (Aktepe & Tahiroğlu, 2015). Bunun için öğretmenler, bilişsel olarak bilgi aktarımının yanında öğrencilere değerlerin uygulayıcısı rolünde model olmalıdır.

Öğretmenler, öğrencilerini gerek müfredat içeriği ile gerekse kendi kişiliği, düşünceleri, tutum ve davranışlarıyla etkilemektedirler (Özdaş, 2013). Bu etki dolayısıyla öğretmenlerin, öğrencileriyle olumlu ve sağlıklı bir iletişim kurabilmeleri için sorumluluklarının farkında, saygı ve anlayışa sahip iyi bir model olmaları beklenir (Gözel, 2018). Bu durumda öğretmenlerin bazı değerlere sahip olması ve bazı değerleri de içselleştirmiş olması beklenir. Ayrıca öğretmenler, sahip oldukları bu değerleri istikrarlı olarak tutum ve davranışlarında sergilemelidirler (Köylü, 2016). Zira değerler eğitiminde bir öğretmenin başarılı olabilmesi için çevresine olduğu kadar öğrencilerine karşı da saygı, sevgi ve güven duygusuna sahip olması ve öğrencilerin de bu konuda saygısını kazanmış olması gerekir. Çünkü öğrencinin öğretmeni model olarak alabilmesi için iletişimin bu şekilde bir zemine oturtulması şarttır (Akbaş, 2004). Bu anlamda değerleri içselleştirmiş ve değerleri hayatında yaşatan bir öğretmen, okulda ya da sınıfta değerlerin aktarımını başarıyla gerçekleştiren değerler eğitiminin başarılı bir temsilcisidir.

Metafor.

Birey, hayatını devam ettirirken dış dünya ile sürekli bir alışveriş içindedir. Bu alışveriş maddi ve manevi anlamda olabilir. Dolayısıyla insan ve çevresi arasında sürekli bir etkileşim vardır. Bu süreçte birey duyuşsal olarak aldıklarını içerde anlamlandırarak dışarıya karşılık verir. Farabi (1970)'nin ifadesiyle varlıklar duyulur, zihinde bir forma sokulur ve sonrasında ifade edilir. Bu ifade edişte bazen metaforlardan yararlanılmaktadır.

Metafor, Yunanca kökenli bir kelimedir (Başçık Ak, 2016). Yunanca'da "Metaphora" kelimesinden çevrilmiş ve bir sözcüğün karşılığı olarak bir başka sözcükle anlatılması anlamına gelmektedir (Akkaya, 2012). TDK (2019) metaforu, bir kavramı kabul görmüş anlamlarının dışında farklı anlamlarda kullanılması olarak tanımlamıştır. Metafor başka bir tanımda bir durum, nesne ya da kavramın bir başka durum, nesne ve kavramla betimlenmesi şeklinde ifade edilmiştir (Littlemore, 2004). Aristoteles (2010)'in ifadesiyle "Metafor, bir sözcüğe, kendi özel anlamının dışında başka bir anlam verilmesidir" (ss. 6-9). Metafor, bir kavramın yeni ve farklı bir yorumla anlatılması durumudur (Gemuhluoğlu, 2008). Yani bilinen durum ya da kavramlardan hareket ederek bilinmeyen durum ya da kavramı ortaya koymaya ya da bu benzetmelerden hareketle, bilinmeyeni bilinen duruma getirme durumu şeklinde de tanımlanabilir (Balcı, 2003). Farklı bir açıdan metafor, kişinin ifade etmek istediği durumu ya da düşüncesini daha az kelimeyle ve daha vurgulu ifade aracı olarak da ifade edilebilir (Yaşar & Girmen, 2012).

Metafor oluşturulurken iki kısımdan söz edilebilir. Bunlar, benzetilen (açıklanmak istenen durum) ve benzeyen (açıklama ifadeleri) (Sezer, 2003)'dir. Yani metafor oluşturulurken, iki kavram, durum veya ifadenin arasında bir şekilde bağ kurulur (Aksan, 1998; Eraslan 2011). Bu bağ kurulurken benzetilenin (açıklanmak istenen kavramın) daha anlaşılır olabilmesi için, benzeyenin (açıklama ifadesinin) açıklamasında daha somut ifadelerin kullanılması tercih edilir (Sezer, 2003). Bu şekilde kurulan bağ ile anlaşılması güç olan olgular metaforlarla daha anlaşılır hale gelir (Eraslan 2011; Geçit & Gencer, 2011). Metaforlar, edebi sanatlar gibi ifadeyi süslemek için kullanılmaz. İki olgu arasındaki anlam bağı kurmak ve ifadeyi güçlendirmek için kullanılır (Kantekin, 2018). Görüldüğü gibi metafor, aslında anlaşılabilirliği kuvvetlendirmek için kullanılan bir araçtır (Sezer, 2003; Cerit, 2008b). Diğer bir ifadeyle metaforların, anlam arayışındaki insanlara anlamının yolunu açan araçlar olduğu söylenebilir (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Birey, dış dünyada var olan nesnelerin bilgisine duyu organları aracılığıyla ulaşır (Cevizci, 2002). Diğer bir ifadeyle, nesneler hakkındaki bilgiler duyular aracılığıyla zihne ulaşır ve kişi bunu algılar. Ancak bu algılama durumu bilinçli bir farkına varma süreci neticesinde

olmalıdır (Akarsu, 1975). Algı, var olan bilgilerin her şeyiyle öznel bilinç sürecine aktarılmasıdır (Hançerlioğlu, 1976). Yani insan, dünyadan duyuları aracılığıyla farkına vardığı bilgiyi alır ve bu bilgiyi zihninde öznel olarak anlamlandırır. Devamında anlamlandırdığı bilginin geri dönütünü verir. Geri dönütlerin ifadesinde somut nesnelerin ifadesi daha anlaşılır olabilirken soyut kavramaların ifadesinde zorluklar yaşanabilir. Bu durumlarda soyut kavramların ifadelerinde metafordan yararlanılabilir. Nesterova (2011) soyut bir kavramın anlamlandırılıp ifade edilmesi durumunda metaforun olaya ışık tutabileceğini ifade etmiştir. Ergün (2015)'e göre de her zaman olmasa da metaforun özünde, soyut kavramların anlaşılmasının kolaylaştırmak için somut ifadelerin kullanılması yatmaktadır. Bazen de anlamı güçlendirmek, ifadeyi anlaşılır kılmak ve öğretimi kalıcı kılmak için metaforlardan yararlanıldığı görülmüştür. Metaforların, insanların gözlemledikleri her şeyi kendi algıladıkları şekillerde ifade etmelerine yardımcı araçlar olduğu görülmektedir (Ekiz & Koçyiğit, 2013). Metaforun kullanımına bakıldığında, hayatın her alanında ifadeyi anlaşılır kılmak için kullanıldıkları görülmektedir (Başaçık Ak, 2016).

Metafor tekniğinin, araştırmalarda temelde aynı amaçla ancak birbiri ile ilişkili birçok farklı işlevde kullanıldığı görülmektedir. İncelemeler ışığında kullanılan metaforların işlevlerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Metaforların bellek destekleyici işlevleri vardır (Oğuz, 2005).
- Metaforlar, dilsel ve zihinsel etkinliklerdir ve bu alanların gelişmesinde rol oynamaktadır (Sezer, 2003).
- Metaforlar, bireylerin etkin düşünmelerini sağlama yollarından biridir (Oğuz, 2005).
- Metaforlar, ifade edilen durumun anlaşılmasını kolaylaştırır (Geçit & Gencer, 2011).
- Metaforlar, beyin jimnastiğinde etkilidir. Çünkü bilinmeyen bir durumu bilinenle açıklarken aslında geçmiş bilgilerinde hatırlanıp zihne taşınmasını sağlar (Arslan & Bayrakçı, 2006).
- Metaforlar, bir olguyu başka bir olgu ile açıklamaya olanak vererek beynin çalışma verimini arttırmada bir araçtır (Açıkgöz, 2017).
- Metaforlar, öğretim süreçlerinde karmaşık durumları açıklamada iyi bir yöntemdir (Ocak & Gündüz, 2006).
- Metaforlar, bireylerin bakış açıları ve algılama şekilleri hakkında bilgi verir (Girmen, 2007).
- Metaforlar, öğrencilerdeki algı ve öğrenme biçimlerinde farkındalık oluşturmak için kullanılabilecek tekniklerdendir (Ocak & Gündüz, 2006).
- Metaforlar, anlamlandırma araçlarıdır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

- Metaforlar, insanların hayal ve ifade güçlerini genişletmektedir (Gemuhluoğlu, 2008; Hanson, 1993).
- Metaforlar, bir olgunun farklı bakış açıları ile ele alınmasını sağlar (Taylor, 1984; Eraslan, 2011).
- Metaforlar, akılda tutma ve bilinmeyi öğretme konusunda geçerliliği ispatlanmış mükemmel bir teknik olarak kabul edilmiştir (Arslan & Bayrakçı, 2006).
- Metaforlar, soyut kavram ve olguların açıklanmasında etkili bir tekniktir (Kövecses, 2002).
- Metaforlar, iki kavram ya da olgu arasında kurulan bağ sonrasında ikisi arasındaki farklılığı tanımlayabilmede önemli rol oynar (Arslan & Bayrakçı, 2006).

Ayrıca metafor oluşturulurken, çeşitli sınıflandırmalara gidildiği görülmektedir. Yapılan metafor sınıflamalardan biri Aksan (1978)'in metafor oluştururken kullandığı metafor sınıflamasıdır. Buna göre metafor oluştururken nasıl bir benzeyen-benzetilen ilişkisi kurulduğuna bakılarak oluşturduğu metaforlar;

- İnsandan doğaya aktarma,
- Doğadan insana aktarma,
- Doğadaki nesneler arasında aktarma,
- Somutlaştırmayla aktarma, olarak sınıflamaya gidilmiştir.

Eğitimde metaforun rolü.

Eğitim, temelde bireyin hayata uyumunu kolaylaştırmak, bilgi, beceri ve yeteneklerini geliştirmek, bireyi hayata hazırlamak ve bireyin kişiliğini geliştirmek için tanımlanan bir süreçtir (Tezcan, 2012). Bu sürecin daha verimli ve etkin ilerlemesi, ayrıca eğitimin daha kalıcı olabilmesi için birçok teknik ve yöntemle başvurulmuştur. Sonuçta Kant'ın deyişiyle “insan ancak eğitimle insan olabilir” (Ergün, 1999). Bu şekilde bilinmeyi öğretme konusunda geçerliliği ispatlanmış mükemmel bir teknik (Arslan & Bayrakçı, 2006) olarak kabul edilen metafor tekniği, eğitim çalışmalarında kullanılmaya başlanmıştır. Eğitim çalışmalarında metafor tekniğini, ilk olarak Lakoff ve Johnson 1980 yılında kullanmaya başlamışlardır (Yalçın & Enginer, 2012).

Lakoff ve Johnson (1980) çalışmalarında metafor oluştururken, bir durumu ona benzeyen farklı bir durumla açıklamışlardır. İki araştırmacının eğitim çalışmalarında oluşturdukları metaforların, benzeyen-benzetilen ilişkisi içinde olduğu görülmektedir (Akkaya & Özdemir, 2013). Yani daha anlaşılır olabilmesi için, bir olgu ya da durumu başka bir olgu ya

da durumla açıklamışlardır (Açıkgöz, 2017). Bu durumda metafor, öğretim süreçlerinde karmaşık durumları açıklamada iyi bir yöntem (Ocak & Gündüz, 2006) olarak kabul edilebilir.

Eğitim ve öğretimde, soyut ifadelerin daha anlaşılır olabilmesi için de metafordan yararlanılmıştır. Öğretim sürecinde, kavramlar bazen öğrenciler için soyut kalabilir. Bu kavramları daha anlaşılır ifade ederek daha kalıcı öğrenme gerçekleştirmek için metafor aracılığıyla kavramlar somutlaştırılabilir (Derman, 2014). Metafor, soyut kavram ve olguların açıklanmasında etkili bir tekniktir (Kövecses, 2002).

Metaforun algılanan olgu ya da kavramı zihinde betimleyerek resmetmesi, kalıcı öğrenmenin gerçekleştirilmesini destekler (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu şekilde, görselleştirilen kavram ya da olguların daha kalıcı olması sağlanır. Metaforun kalıcı öğrenmeyi destekleyen bir diğer rolü; öğrenciler metafor oluştururken bildikleri aracılığıyla bilmediklerini kafalarında canlandırmaya çalışmasıdır. Bu şekilde hem zihinlerindeki bilgiyi tekrar ederek var olan bilginin kalıcı olmasını sağlamış hem de yeni bilgiyle kurulan bağ sayesinde yeni bilginin akılda tutulmasını kolaylaştırmış olurlar. Çünkü bilinmeyen bir durum bilinenle açıklanırken aslında geçmiş bilgiler hatırlanır. Geçmiş bilgilerin de hatırlanıp zihne taşınmasıyla bilgi tekrarı gerçekleşir. Dolayısıyla da yeni öğrenmeler daha kalıcı bir şekilde öğrenilmiş olur (Arslan & Bayrakçı, 2006).

Metaforla zihinsel aktiviteler daha üretken olabilir. Yeni anlamlar ve yeni kavramlar üretilebilir. Sınırların olmadığı hayal güçleri ile zenginleştirilmiş ifadeler yaratıcılığın yolunu açar (Arslan & Bayrakçı, 2006). Metafor, öğrencilerin hayal ve ifade güçlerini de genişletmektedir (Gemuhluoğlu, 2008; Hanson, 1993). Ayrıca metafor aracılığıyla öğrencilerin bakış açılarını öğrenme fırsatı yakalanabilir. Çünkü metaforlar, bireylerin bakış açıları ve algılama şekilleri hakkında bilgi verir (Girmen, 2007).

Metaforlar, ifade zenginliğinin de bir yoludur. Öğretmenler, konu anlatımlarında oluşturulan yeni metaforlar aracılığıyla ifadelerini renklendirebilir ve karmaşık konuları daha özet yoldan daha az kelime ile daha net ifade edebilirler (F. Aydın, 2010). Çünkü metaforlar, en karmaşık durum ya da olguları daha basit ifadelerle anlaşılır hale getirebilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Öğrenciler de duygu ve düşüncelerini anlatmakta zorlandıkları durumlarda metafor kullanarak anlatımlarını daha anlaşılır kılabilirler. Öğrencilerin yapmaları gereken tek şey ellerindeki olgu ya da kavramların özünü anlayıp anlamlandırdıktan sonra daha somut ve anlaşılır farklı bir olgu ya da kavramla sunmalarıdır (Gedikli, 2014). Aynı durumu farklı bir olgu ya da kavramla ifade etmeleri, metaforun ifadeye kattığı zenginliği gösterir (F. Aydın, 2010). Bu şekilde öğrenciler, birbirlerini anlamada ve karmaşık bile olsa konuları açıklamada metafordan (Yıldırım & Şimşek, 2016) ve metaforun zenginliğinden yararlanılabilirler. Sonuçta

metafor aracılığıyla her türlü yanlış anlaşılımların önüne geçilebilir, daha doğru ve zengin bir iletişimle öğrenmelerin kalitesi artırılabilir (Girmen, 2007).

Sonuç olarak metafor, eğitimi destekleyerek öğretimin her aşamasında kullanılabilecek tekniklerdendir. Sınıf ortamlarında ve dersin işlenişi sırasında, öğrencilerin derse katılımını sağlayıp motive edecektir. Dersin ilerleyen safhalarında kullanılan metafor aracılığıyla, kavramları algılayıp anlamlandırmalarında öğrencilerin zihinsel süreçlerini hızlandıracak ve geri dönütler vermelerinde faydalı olacaktır. Ayrıca kavram yanlışlarının ortadan kaldırılmasına (Kılıç, 2010) ve öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade etmesine yardımcı olacaktır (Yalçın, 2011).

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, ilgili alanyazın taramalarının sonunda, değerler ve değerler eğitimi yönelik çalışmaların ve ayrıca metafor çalışmalarının tanıtılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda ilgili alanyazın incelenmiş ve amaca hizmet eden çalışmalar açıklanmaya çalışılmıştır. Alanyazın taraması sonucunda bu alanda çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bu paralelde, yapılan bu çalışmaya yol gösterici nitelikte birçok araştırma bulunmuştur.

İncelenen çalışmalar; değer kavramına yönelik metaforik çalışmalar, değerler eğitimi kavramına yönelik metaforik çalışmalar ve öğretmen adaylarının algılarına yönelik metaforik çalışmalar olmak üzere üç alt başlık altında tanıtılacaktır.

Değer kavramına yönelik metaforik çalışmalar.

Değer kavramına yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde, değerlerin olumlu yönde etkilerine ve gerekliliğine yönelik sonuçlar dikkat çekmektedir (Kahya, 2018). Değerlerin, toplumları ve dolayısıyla kültürleri oluşturan en önemli yapı taşlarından (Aladağ & Kuzgun, 2015) olduğu vurgusu göze çarpmaktadır.

Sınıf öğretmen adayları üzerinde yapılan bir çalışmada, adayların “Değerler kavramına yönelik metaforik algıları” incelenmiştir (Aladağ & Kuzgun, 2015). Araştırma için örneklem grubu, 2014-2015 eğitim-öğretim yılları arasında Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan Sınıf öğretmenliği 4. sınıf öğrencilerinden oluşturulan 135 öğretmen adaydır. Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmada, yarı yapılandırılmış formlarla toplanan verilerin analizi sonucunda, öğretmen adaylarının değer kavramına yönelik düşünceleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda, değerler kavramına yönelik öğretmen adaylarının yarısından fazlasının olumlu düşüncelere sahip olduğu ve bu bağlamda metafor ürettikleri görülmüştür. Toplamda üretilen 330 metaforun sadece 107 tanesi geçerli kabul edilmiştir. Öğretmen adaylarının değerler kavramına yönelik en sık “kitap ve nefes”

metaforlarını oluşturmuşlardır. Devamında oluşturulan metaforlar 7 ana tema etrafında kategorize edilmiştir. Kategoriler ışığında en fazla metafor üretilen kategori 79 görüşle “önem arz eden bir unsur olarak değer” kategorisi olmuştur.

Öğrencilerin davranışlarında önemli rol oynayan değerler incelendiği bu çalışmaya ışık tutan benzer bir diğer araştırma ise, “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının evrensel değerlere ilişkin metafor algıları”nın ortaya konulduğu bir başka çalışmadır (Çelikkaya & Seyhan, 2017). Çalışma, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında öğretim görmekte olan 106 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı ve Kırşehir il merkezinde görev yapan 40 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca yapılandırılmış formlar aracılığı ile toplanan veriler ışığında; öğretmen adaylarının oluşturdukları 233 metafor içinden 61 tanesi ortak metaforlarken 172’si farklı metafor gruplarını oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre ise, en çok özgürlük değeri (24) en az ise barış ve saygı değerleri (14) için metafor üretilmiştir. Öğretmenlerin ise 9 değer için toplamda oluşturdukları 68 metafordan 51’i birbirinden farklı olup 17 tanesi ortak özelliktedir. Bu grupta en fazla dürüstlük ve sevgi değerleri (8) için, en az ise sorumluluk değeri (2) için metafor üretilmiştir. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve adaylarının hangi değer üstünde ne derece derinliğe sahip olduğu saptanmıştır.

Değerler eğitimi kavramına yönelik metaforik çalışmalar.

Değerler eğitimine yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde, sahip olunan değerlerin aktarımında ve değerlerin eğitimindeki rolü üzerine toplandığı görülmektedir. Yani değerler eğitimini “nasıl yapıyoruz, bu yol başarılı mı etkili mi?” ve “değerler eğitimi hakkında düşünceler nelerdir?” sorularına cevap arandığı görülmektedir. Bu amaçla okullarda öğretim programları (Gözel, 2018; Evin & Kafadar, 2004), ders kitapları incelenerek (Kahya, 2018; Gerekten, 2018; Evin & Kafadar, 2004) ve öğretmen tutum ve görüşleri sorgulanarak (Karakülçe, 2018; Gözel, 2018; Baysal, 2013) bulgular elde edilmiştir. Ayrıca öğretmen ve öğretmen adaylarının değerler eğitimi üzerindeki algıları (Yazar, Özekinci & Lala, 2017) üzerinde de birçok alanda çalışılmıştır.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, “öğretmen ve okul yöneticilerinin “değerler eğitimi” kavramına yönelik metaforik algıları” üzerinde (Yazar, Özekinci & Lala, 2017) yapılan bir araştırma; 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır’da görev yapan 235 öğretmen ve 56 okul yönetici üzerinde toplamda 291 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmış ve yarı yapılandırılmış değerler eğitimi formuyla veriler elde edilmiştir. Verilerin analizinde de içerik analizi kullanılmıştır. Değerler eğitimine yönelik oluşturulan metaforlar içerisinde en sık kullanılanların öğretmenlerde

“yapıtışı”, yöneticilerde “ahlak” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada öğretmenler tarafından 15, idareciler tarafından ise 5 kategoride toplam 291 metafor içerisinde en fazla metafor üretilen kategori “toplumun temeli olarak değerler eğitimi” kategorisi olmuştur. Çalışma sonucunda, değerler eğitiminin bireylerin ahlaki, sosyal ve duyuşsal açıdan gelişimlerini olumlu anlamda etkileyebileceği ve topluma uyumlarını kolaylaştırabileceği vurgulanmıştır.

Öğretmen adaylarının algılarına yönelik metaforik çalışmalar.

İlgili alanyazın tarandığında, öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmaların ortak noktasında; öğretmen adaylarının tutumları, görüşleri ve algılarının ortaya konulması olduğu görülmektedir. Zira öğretmen adayları geleceğin öğretmeni ve gelecek nesillerin yol göstericisi konumundadır. Bu noktadan hareketle, nesillere rehberlik edecek potansiyelin tutum, görüş ve algılarının ortaya konulması önemli görülmüştür.

Öğretmen adaylarıyla çalışılan birçok alan ve konu bulunmaktadır. Bunlardan biri; yapılacak olan bu araştırmaya yol gösterici nitelikte olan, “Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının bağımsızlık değerine karşı metaforik algıları”nın ortaya konulduğu (Koçoğlu & Ulu Kalın, 2017) bir araştırmadır. Yapılan çalışma, öğretmen adaylarının “bağımsızlık” değerine yönelik algılarını ortaya koymaya çalışmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından 122 katılımcıyla gerçekleştirilen çalışma sonucunda, etkili yurttaş yetiştirmek ve vatandaşlık bilinci için öğretmen adaylarının bağımsızlık değerini doğru algıladıkları tespit edilmiştir.

Alanyazında öğretmen adayları üzerinde çalışılan bir diğer konu ise, “Sosyal Bilgiler, Tarih ve Coğrafya” kavramlarına yönelik öğretmen adaylarının algıları üzerinde olmuştur (Kantekin, 2018). 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılı Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adayları üzerinde yapılan araştırmada veriler, mecazlar yoluyla veri toplama formu ile toplanmıştır. Ayrıca elde edilen metaforlar sonucunda, 12 öğretmen adayı ile mülakat yapılmış ve oradan elde edilen veriler betimsel yöntemle analiz edilmiştir. Toplamda 89 öğretmen adayının katıldığı bu çalışmada, “Sosyal Bilgiler, Tarih ve Coğrafya” kavramlarına yönelik bakış açıları metaforlar aracılığıyla ortaya konulmuştur. Araştırmada, öğretmen adaylarının yeterli düzeyde metafor üretmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama araçlarının geçerliği ve güvenirliği, araştırma süreci, araştırmacının rolü ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden birisi olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, tümüyle bize yabancı olmayan ve tam anlamıyla kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için bir araştırma zemini oluşturur. Bu açıdan olgubilim deseni, “tam anlamını kavrayamadığımız kavramları ve olguları araştırmak için uygun zemin oluşturmaya yardımcı olmaktadır” (Yıldırım & Şimşek, 2006, s. 72). Bu çalışmada olgubilim deseninin kullanılmasının nedeni, öğretmen adaylarının, değerler ve değerler eğitimi için oluşturdukları metaforlarla ifade ettikleri şeylerin derinlemesine incelenerek olmasıdır.

Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi’nde öğrenim gören Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dallarından 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları ile yürütülmüştür. Çalışmaya Sosyal Bilgiler eğitiminden 173, Sınıf eğitiminden 170, Türkçe eğitiminden 191 olmak üzere toplamda 534 öğretmen adayı katılmıştır. Analiz sürecinde 163 formun (kişinin) tamamen elenmesi sonucunda çalışma grubu 371 kişi ile yürütülmüştür. Çalışma grubunda; Sosyal Bilgiler eğitiminden 135, Sınıf eğitiminden 105 ve Türkçe eğitiminden 131 öğretmen adayı olmak üzere toplamda 371 öğretmen adayı bulunmaktadır.

Değer aktarımında ilk dört yıl Sınıf öğretmenleri ikinci dört yıl ise Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri (haftalık ders saatlerinin fazla olmasından dolayı öğrencilerle daha fazla vakit geçirmeleri ve işlenen konuların değerlerle doğrudan bağlantılı olması sebebiyle) daha büyük rol oynamaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada bu üç branştan öğretmen adayları çalışma grubuna alınmıştır. Ayrıca, iki dönem öğretmenlik uygulamasıyla (staj) öğrenci ve sınıf deneyimi kazanmış 4. sınıf öğretmen adayları ile bu deneyimi yaşamamış 3. sınıf öğretmen

adayları tercih edilmiştir. (3. sınıf yerine, 1. ve 2. sınıf tercih edilmemesinin sebebi öğretmenliğe adaptasyonlarının yeterince olamayacağı düşüncesidir.)

Bu çalışmada, öğrenciler için ölçüt olarak Erzurum Atatürk Üniversitesi’nde Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dallarında okumak, 3. ve 4. sınıf öğrencisi olmak ve gönüllü olarak katkı sağlamak istemeleri yeterli görülmüştür. Sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulmuştur (Yıldırım & Şimşek, 2000). Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. *Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgilerin dağılımı*

Anabilim dalı	Sınıf Düzeyi		Toplam
	3.sınıf	4.sınıf	
Sosyal Bilgiler Eğitimi	73	62	135
Sınıf Eğitimi	54	51	105
Türkçe Eğitimi	66	65	131
Toplam	193	178	371

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri yarı yapılandırılmış açık uçlu soru formu aracılığıyla toplanmıştır. Form üç bölümden oluşmuştur. İlk bölümde genel bilgilendirme ve değişkenlere yönelik bilgiler yer almıştır. Ayrıca bölüm devamında metafor ile ilgili kısa bir bilgi ve örnek verildikten sonra diğer iki bölümde ilgili kavramlarla ilgili metafor oluşturulmaları istenmiştir. İkinci bölümde “Değerler” kavramına yönelik oluşturulan metaforları saptamak için öğretmen adaylarına “Değerler.....gibidir, çünkü.....” cümlesi verilerek tamamlamaları ve bu benzetmelerinin nedenlerini açıklamaları istenmiştir. Üçüncü bölümde de “Değerler Eğitimi.....gibidir, çünkü.....” cümlesini tamamlayıp nedenlerini yazmaları istenmiştir. Üretilen metaforlar ve mantıksal dayanakları bu çalışmada temel veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Uygulama

Uygulama aşaması, ön uygulama (pilot) ve uygulama aşaması olarak iki kısımdan oluşmuştur. Hazırlanan formlar Atatürk Üniversitesi’nde tüm bölüm ve sınıf düzeyleri ayrı ayrı olmak üzere gönüllü araştırma görevlileri yardımıyla uygulamaya konulmuştur.

Ön uygulama (Pilot).

Araştırmanın ön uygulaması 2017-2018 eğitim-öğretim yılı güz yarısında Türkçe Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Sınıf Eğitimi Anabilim dalı’nda okuyan 30 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan ön uygulama sonucunda, uygulama sürecindeki aksaklıklar,

eksiklikler tespit edilmiştir. Ön uygulama esnasında verilen 15dk sürenin yetersiz kalmasından dolayı form doldurma süresi 20 dakikaya çıkartılmıştır. Ayrıca forma metafor oluşturulan bir örnek ekleme ihtiyacı duyulmuştur. Ön uygulamada metafor çalışmasıyla ilgili yapılan açıklama yetersiz kaldığı için metafor uygulamasını hiç bilmeyenlere yönelik daha kapsamlı bir açıklama hazırlanmıştır. Asıl uygulamadan önce gerekli bu düzeltmeler yapıldıktan sonra form hazır hale getirilmiştir.

Asıl uygulama.

Uygulama aşamasında, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı güz yarısında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalları'nda, 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 534 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir (Ancak analiz kısmında 163 kişinin formu iptal edildiği için çalışma grubu 371'dir). Öğretmen adaylarının her birine soru formu dağıtılmış, araştırmacı kendisi ve yaptığı çalışma hakkında bir bilgi vermiştir. Formda bulunan yönergenin okunmasını ve konu hakkında fikir sahibi olunması sağlanmıştır. Daha sonra öğretmen adaylarına 20 dakika süre verilerek verilen kavramlarla ilgili metafor oluşturmaları ve bunu nedenleriyle açıklamaları istenmiştir. Süre sonunda formlar toplanmış ve düzenlenmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmanın bu bölümünde, örneklem üzerinden elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Çalışma verilerinin analizinde var olanı saptamaya yönelik bir durum ortaya konulacağından, içerik analizi kullanılmıştır. Bu tekniğin amacı, araştırmada elde edilen işlenmemiş verileri anlaşılır kılmak ve kullanılabilir bir biçime sokmaktır. Bu doğrultuda, veriler belirli temalar çerçevesinde gruplanır, özetlenir ve yorumlanır. Bu çözümlemelere sağlam kanıtlar sunmak için görüşülen ya da gözlenen kişilerden doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilir (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Devamında araştırmanın alt problemleri doğrultusunda yapılacak olan çözümlemeler belirli temalarda toplanarak kategoriler halinde gruplanmıştır. Geçersiz metaforlar elenirken geçerli metaforlardan bulgular kısmında doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Verilerin analizinde izlenen yol şu şekildedir:

1. Katılımcılardan toplanan formları Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi bölümü olarak üç grupta toplanmıştır.
2. Katılımcıların formları tek tek okunarak araştırma için uygun ve yeterli olmayan metaforlar elenmiştir. Bu aşamada görülmüştür ki bazı katılımcılar soruları tam anlayamamış, bazıları “çünkü” kısmını açıklamamış, bazıları eksik yanıtlamış vs. bu

tür gerekçelerle toplamda 163 form iptal edilmiştir. Geriye kalan 371 formdan geçerli “Değerler” ve “Değerler Eğitimi” metaforları ayrı ayrı toplanmıştır. “Değerler” kavramı için toplam geçerli metafor 363, “Değerler Eğitimi” kavramı için toplam geçerli metafor sayısı 314 olmuştur. (Bir kişiye ait formda bazen 2.bölüm: “Değerler” kavram için metafor oluşturulurken 3.bölüm “Değerler Eğitimi” boş bırakılmıştır. Bu şekilde olanlardan geçerli metafor alınırken boş bırakılanlar geçersiz sayılmıştır.) Bu şekilde eleme kısmı sonuçlandırılmıştır.

3. Eleme sonucu geçerli formlar bölüm, sınıf ve cinsiyet olarak kodlanarak bir sıraya konulmuştur (Ör: Sos 4 E 17, Trk 3 E 20, Snf 4 K 40). Değişken olmadığı halde, cinsiyet unsurunun kodlarda bulunması, herhangi bir bulgunun anlaşılması için cinsiyet faktörüne ihtiyaç duyulmasına yönelik tedbir amaçlıdır. Ayrıca isim kullanılmadığı için alıntılarının sahiplerinin E-K olarak işaret edilmesi uygun görülmüştür.
4. Kodlanmış ve sıraya konulmuş formlardaki metaforlar kodları ile birlikte bilgisayar ortamına veri girişi yapılmıştır. Aynı bir dosyada metaforlar alfabetik sıraya konularak elde edilen verilerin son hali oluşturulmuştur.
5. Bu aşamada her iki kavram ayrı ayrı ele alınmıştır. Öğretmen adaylarının oluşturdukları;
 - “Değerler” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar, gerekçeleri ve açıklamaları incelenerek kategoriler oluşturulmuştur. Kategoriler oluşturulurken uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Öğretmen adaylarının formlarda verilen kavramlara yönelik geliştirdikleri metaforlar gerekçelerine göre şu şekildedir;

Sosyal Bilgiler Eğitimi’nden 135 öğretmen adayının geliştirdikleri 134 geçerli metafor incelenerek 12 kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Sınıf Eğitimi’nden 105 öğretmen adayının geliştirdikleri 101 geçerli metafor incelenerek 9 kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Türkçe Eğitimi’nden 131 öğretmen adayının geliştirdikleri 128 geçerli metafor incelenerek 11 kategori oluşturulmuştur.

- “Değerler Eğitimi” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar, gerekçeleri ve açıklamaları incelenerek kategoriler oluşturulmuştur. Kategoriler oluşturulurken uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Öğretmen adaylarının formlarda verilen kavramlara yönelik geliştirdikleri metaforlar gerekçelerine göre şu şekildedir;

Sosyal Bilgiler Eğitimi'nden 135 öğretmen adayının geliştirdikleri 118 geçerli metafor incelenerek 13 kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Sınıf Eğitimi'nden 105 öğretmen adayının geliştirdikleri 85 geçerli metafor incelenerek 9 kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Türkçe Eğitimi'nden 131 öğretmen adayının geliştirdikleri 111 geçerli metafor incelenerek 12 kategori oluşturulmuştur.

Araştırmacının Rolü

Araştırmada tamamen bilimsel ve geçerli veriler elde edilmesi açısından araştırmacı, araştırmanın her bir aşamasında alanla ilgili uzmanlardan görüş ve yardım almıştır. Veri toplama aracı geliştirme aşamasında Sosyal Bilgiler, Sınıf, Türkçe Eğitimi'nden birer ve Eğitim Bilimlerinden iki tane olmak üzere beş uzmandan görüş almıştır. Uygulama kısmında araştırmacı bizzat ortamda bulunarak araştırma ile ilgili açıklamalarda bulunmuş ve ilgili anabilim dallarının araştırma görevlilerinin gönüllü olanlarından uygulama sürecinde destek almıştır. Veri toplama süreci boyunca ilgili açıklamalar yapıldıktan sonra gözlemci olarak sınıflarda bulunulmuştur. Verilerin analizinde yine ilgili alanlardan üç uzmanla birlikte çalışılmıştır. Görüş birliği sağlanan veriler ışığında çalışma verileri netleştirilmiştir. Araştırma sonuçları araştırmacı tarafından raporlaştırılmıştır.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliliği

Form hazırlandıktan sonra, geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla iki Eğitim Bilimlerinden, birer tane de Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitiminden olmak üzere toplamda 5 uzmana incelenmiştir. Belirtilen eksiklerin tamamlanmasından sonra pilot uygulama olarak 30 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Tespit edilen eksikler tamamlanmış ve görüş birliği sağlanan kısımlarla form son halini almıştır ve araştırma verileri toplanmıştır.

Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamak için araştırma sürecinde toplanan veriler detaylı olarak rapor halinde sunulmuştur. Ayrıca araştırmanın sonuçlarına nasıl ulaşıldığı da ayrıntılı olarak sunulmuştur. Çünkü nitel bir araştırmanın geçerliliği için bunlar çok önemli ölçütlerdendir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Araştırmanın geçerliliğini sağlamak amacıyla ayrıntılı olarak veri analiz süreci raporlaştırılmış ve oluşturulan kavramsal kategorileri temsil eden tüm metaforlar bulgular kısmında detaylı olarak verilmiştir.

Çalışmanın güvenilirliğinin sağlanması için ise, oluşturulan kavramsal kategorilere yerleştirilen metaforların söz konusu kategoriyi temsil edip etmediğini belirlemek amacıyla alandan üç uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmacı tarafından oluşturulmuş kategori

listeleri ve kategoriler altında sıralanmış metafor listeleri uzman eşliğinde tekrar incelenmeye alınmıştır. Uzmanların yaptığı eşleştirmeler ile araştırmacının yaptığı eşleştirmeler karşılaştırılmış ve uygunluğu incelenmiştir. Karşılaştırma sonucu görüş birliği sağlananların sayısı ile görüş ayrılığı olanların sayısı belirlenmiştir. Daha sonra Miles ve Huberman (1994)'ın güvenilirlik formülü ile araştırmanın güvenilirliği hesaplanmıştır.

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \times 100$$

Şekil 1. Miles ve Huberman'ın güvenilirlik formülü.

Şekil 1'deki formüle göre; “Değer” kavramına yönelik öğretmen adaylarının nedenleriyle birlikte oluşturdukları geçerli 363 metafor doğrultusunda eşleştirilen kategorilerden 355 tanesinde görüş birliği, 8 tanesinde (tren, takım tutmak, ırmak, örgü, sarmaşık, zarf, cam bardak, ekmek) görüş ayrılığı yaşanmıştır. Miles ve Huberman (1994)'ın formülüyle hesaplama sonucu “Değerler” kavramına yönelik metafor sonuçlarının güvenilirliği yaklaşık olarak % 97,7 şeklinde hesaplanmıştır.

“Değer Eğitimi” kavramına yönelik öğretmen adaylarının nedenleriyle birlikte oluşturdukları geçerli 314 metafor doğrultusunda eşleştirilen kategorilerden 309 tanesinde görüş birliği, 5 tanesinde (disiplin, yaşam, matematik, mutluluk, siyah tahta) görüş ayrılığı yaşanmıştır. Miles ve Huberman (1994)'ın formülüyle hesaplama sonucu “Değerler Eğitimi” kavramına yönelik metafor sonuçlarının güvenilirliği yaklaşık olarak % 98,4 şeklinde hesaplanmıştır.

Miles ve Huberman (1994) araştırmaların güvenilirlik hesaplamalarının %70'in üzerine çıkmasını araştırma için güvenilir kabul etmiştir. Fakat Saban (2009) yapılan nitel araştırmalarda, uzman ve araştırmacı uyumunda % 90 ve üzeri olmasını güvenilirlik için kabul edilebilir bulmuştur. Bu araştırmanın güvenilirliği “Değerler” kavramı için % 97,7 ve “Değerler Eğitimi” kavramı için % 98,4 olarak hesaplanmış ve her iki görüşe göre de yeterli bulunmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma sorularına yönelik verilerin analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular “değer” ve “değerler eğitimi” olarak ayrı başlıklar altında sunulmuştur.

“Değer” Kavramına Yönelik Bulgular

Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramı için geliştirdikleri metaforlar.

Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adayları “değer” kavramına yönelik toplamda 134 metafor geliştirirken, farklı 93 adet metafor geliştirmişlerdir. Geliştirilen metaforlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değer” Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	(f)	%	Sıra No	Metafor	(f)	%
1	Ağaç	5	3,73	48	İnsanın kendisini tanımlaması	1	0,74
2	Aile	2	1,49	49	İnsanın vazgeçilmez yanı	1	0,74
3	Akyuvarlar	1	0,74	50	Kaktüs	1	0,74
4	Altın	4	2,98	51	Kaynak	1	0,74
5	Altın Bilezik	1	0,74	52	Kelebek	1	0,74
6	Anahtar	1	0,74	53	Kitap	1	0,74
7	Anne	2	1,49	54	Kolon	1	0,74
8	Aşk	2	1,49	55	Kömür	1	0,74
9	At	1	0,74	56	Köprü	1	0,74
10	Atalarımız	1	0,74	57	Kütüphane	2	1,49
11	Atatürk	1	0,74	58	Madenler	1	0,74
12	Ayna	4	2,98	59	Miras	1	0,74
13	Barış	1	0,74	60	Maneviyat	1	0,74
14	Bina Yapmak	1	0,74	61	Oksijen	4	2,98
15	Bir ormanın ağacı	1	0,74	62	Olgunlaşan meyve	1	0,74
16	Bir zincirin halkaları	1	0,74	63	Organ	1	0,74
17	Bitki	1	0,74	64	Oruç	1	0,74
18	Bitkiler	1	0,74	65	Öğretmen	1	0,74
19	Bizi biz yapan inançlar	1	0,74	66	Özgürlük	1	0,74
20	Büyük bir parça	1	0,74	67	Pusulâ	1	0,74
21	Çatı	1	0,74	68	Ruh	1	0,74
22	Çınar ağacının kökleri	1	0,74	69	Sabahın aydınlığı	1	0,74
23	Çiçek	4	2,98	70	Sağlık	1	0,74
24	Çocuk	1	0,74	71	Sevgi vermek	1	0,74
25	Damarımızdaki kan	1	0,74	72	Su	11	8,20
26	Deniz	1	0,74	73	Şiir	1	0,74
27	Dil	1	0,74	74	Takım tutmak	1	0,74
28	Direk	1	0,74	75	Tarih	1	0,74
29	Doğa dengesi	1	0,74	76	Tohum ıslahı	1	0,74
30	Dürüstlük	1	0,74	77	Top	1	0,74
31	Düşünce	1	0,74	78	Toplumu aydınlatan ışık	1	0,74
32	Dünya	1	0,74	79	Toplumun yansıması	1	0,74
33	Ekme(nim)et	2	1,49	80	Toplumun yapı taşı	1	0,74
34	Elmas	2	1,49	81	Toprak	2	1,49
35	Gelecek	1	0,74	82	Tutkal	1	0,74

Tablo 6. (Devamı)

36	Gelenek	1	0,74	83	Yağmur	1	0,74
37	Gökyüzü	2	1,49	84	Yağmur taneleri	1	0,74
38	Güneş	3	2,23	85	Yemek	2	1,49
39	Harita	1	0,74	86	Yemeğin malzemeleri	1	0,74
40	Hayal	1	0,74	87	Yıldızlar	1	0,74
41	Hayat	1	0,74	88	Yol	2	1,49
42	İrmak	1	0,74	89	Yol (güzergah)	1	0,74
43	Işık	3	2,23	90	Yol gösterici	1	0,74
44	İklim	1	0,74	91	Vatan	2	1,49
45	İlaç	1	0,74	92	Yorgan	1	0,74
46	İnsan	1	0,74	93	Zorunlu ihtiyaçlar	1	0,74
47	İnsanın en büyük parçası	1	0,74				
				TOPLAM		134	100

Tablo 6'ya göre, Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adayları “değer” kavramına yönelik 93 adet metafor geliştirmişlerdir. Öğretmen adayları tarafından geliştirilen metaforların yarısından fazlası (74) yalnızca birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmiştir. Geriye kalan 19 metafor 2 ile 11 öğretmen adayı arasında temsil edilmiştir. “Değer” kavramına yönelik metaforların frekans dağılımı incelendiğinde, en çok oluşturulan metaforların başında “su” (f:11), “ağaç” (f:5), “altın” (f:4), “ayna” (f:4), “çiçek” (f:4) ve “oksijen” (f:4) gelmektedir.

Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorileri.

Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramı için oluşturdukları metaforlar benzer özellikleri yönünden 12 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Her metafor, öğretmen adaylarının açıklamaları üzerinden metaforun gerekçesini oluşturan konu kapsamında gruplandırılmıştır.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değer” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak	Su(9), Oksijen(4), Güneş, Dürüstlük, Sağlık, Vatan, İnsanın En Büyük Parçası, Zorunlu İhtiyaç, İnsanın Vazgeçilmez Bir Yanı, Toplumu Aydınlatan Işık, Damardaki Kan, Organ, Toprak, Yemek, Hayat, Deniz	16	27
2	Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur Olarak	Altın(4), Elmas(2), Aşk(2), Yıldızlar, Ekmek, Kömür, Madenler, Barış, Kitap, Altın Bilezik, Aile, Kütüphane, Hayal	13	18
3	Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak	Işık(3), Güneş(2), Anne, Atalarımız, Harita, Öğretmen, Sabahın Aydınlığı, Yol(Güzergah), Aile, Atatürk, Kütüphane, Yol Gösterici, Pusula, Yol	14	17
4	Toplumun Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir unsur Olarak	Toplumun Yapı Taşı, Anne, Akyuvarlar, Tutkal, Vatan, Ruh, Çatı, Maneviyat, Köprü, Bir Zincirin Halkaları, Kolon, Direk, Bizi Biz Yapan İnançlar, Özgürlük, Büyük Bir Parça, Doğa Dengesi	16	16
5	Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur Olarak	Çiçek(2), Ağaç(2), Gelecek, Kaktüs, Çınar Ağacının Kökleri, Bitki, Bitkiler, Takım Tutmak	8	10
6	Dinamik-Değişken Bir Unsur Olarak	Ağaç(2), Dünya, Çocuk, Olgunlaşan Meyve, İnsan, Su, Çiçek, İrmak, Bina Yapmak	9	10

Tablo 7. (Devam)

7	Toplumu Yansıtan Bir Unsur Olarak	Ayna(4), Dil, Toplumun Yansıması, İnsanın Kendini Tanımlaması, Bir Ormanın Ağacı, Yemek Malzemeleri	6	9
8	Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak	Yağmur, İklim, İlaç, Gelenek, Tohum Islahı, Düşünce, Toprak, Yağmur Taneleri	8	8
9	Anlam Katan Bir Unsur Olarak	Şiir, Çiçek, Oruç, Anahtar, Ekmek, Sevgi Vermek	6	6
10	Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur Olarak	Miras, Ağaç, Tarih, Yol, At	5	5
11	Varlığı Dikkat Gerektiren Bir Unsur Olarak	Yemek, Su, Kaynak, Kelebek, Top	5	5
12	Güven Veren Bir Unsur Olarak	Gökyüzü(2), Yorgan	2	3

Tablo 7'ye göre, öğretmen adayları tarafından en çok metafor üretilen kategori 27 (% 20,14) öğretmen adayı ile *“İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur”* olarak değer kategorisidir. 2. sırada 18 (% 13,43) öğretmen adayının metaforlarıyla *“Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur”* olarak değer kategorisi gelmektedir. 3. sırada 17 (% 12,68) öğretmen adayı ile *Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur”* olarak değer kategorisi gelmektedir. 4. sırada *“Toplumun Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur”* olarak değer kategorisini 16 (% 11,94), 5. sırada *“Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur”* olarak değer kategorisini 10 (% 7,46), 6. sırada *“Dinamik-Değişken Bir Unsur”* olarak değer kategorisini 10 (% 7,46), 7. sırada *“Toplumu Yansıtan Bir Unsur”* olarak değer kategorisini 9 (% 6,71), 8. sırada *“Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur”* olarak değer kategorisini 8 (% 5,97), 9. sırada *“Anlam Katan Bir Unsur”* olarak değer kategorisini 6 (% 4,47), 10. sırada *“Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur”* olarak değer kategorisini 5 (% 3,73), 11.sırada *“Varlığı Dikkat Gerektiren Bir Unsur”* olarak değer kategorisini 5 (% 3,73) ve son olarak 12. sırada *“Güven Veren Bir Unsur”* olarak değer kategorisini 3 (% 2,23) öğretmen adayının tercih etmesiyle kategoriler oluşturulmuştur.

Kategori 1: “İhtiyaç duyulan-olmazsa olmaz bir unsur” olarak değer.

Tablo 7 incelendiğinde “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 16 metaforun 27 (% 20,14) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında su (f:9) ve oksijen (f:4) gelmektedir. Aşağıda, öğretmen adaylarının “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları, neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler oksijen gibidir. Çünkü havadaki oksijen olmadan nasıl ki insan yaşayamazsa, toplum içerisinde değerlerimiz olmadan da bir toplum olamayız.” (Sos 4 E 10)

“Değerler su gibidir. Çünkü insan susuz sağlıklı bir hayat geçiremez ve sonunda hastalanır, sosyal hayatta insanlar da değerler olmadan sağlıklı bir birliktelik oluşturamazlar.” (Sos 4 E 34)

“Değerler sağlık gibidir. Çünkü nasıl ki sağlığını kaybetmiş insanlar mutsuz, amaçsız, verimsiz yaşarlar. Aynen değerlerini kaybeden toplumdaki insanlarda öyle huzursuz, düzensiz, verimsiz hastalıklı var olurlar.” (Sos 3 K 1)

Kategori 2: “Sahip olunan kıymetli bir unsur” olarak değer.

Tablo 7 incelendiğinde “Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 13 metaforun 18 (% 13,43) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında altın (f:4), elmas (f:2) ve aşk (f:2) gelmektedir. Aşağıda, öğretmen adaylarının “Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları, neden geliştirdiklerine yönelik birkaç açıklamasına yer verilmiştir.

“Değerler yıldızlar gibidir. Çünkü insanın sahip olduğu her bir değer ömür atlasında ışıltılarla, zenginliklerle yol almasını sağlayacaktır.” (Sos 3 K 19)

“Değerler altın gibidir. Çünkü altın kıymetli bir madendir ve altına sahip olan insan zenginleşir ve rahat bir hayat sürer. Değerlerde tıpkı altın gibidir ve onlara sahip olanı zenginleştirerek rahat bir hayat sürmesini sağlar.” (Sos 4 E 7)

“Değerler aile gibidir. Çünkü bir insanın ailesi olmazsa olmazdır. Ailesi ile var olur, ailesi ile gelişir. Değerler de insanın olmazsa olmazıdır. İnsan değerleri ile yaşar, değerleri ile hayata atılır.” (Sos 4 K 26)

Kategori 3: “Yol gösterici-aydınlatıcı bir unsur” olarak değer.

Tablo 7 incelendiğinde “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 14 metaforun 17 (% 12,68) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında ışık (f:3) ve güneş (f:2) gelmektedir. Aşağıda, öğretmen adaylarının “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları, neden geliştirdiklerine yönelik birkaç açıklamasına yer verilmiştir.

“Değerler atalarımız gibidir. Çünkü değerler kararsız kaldığımızda sığınacağımız, bilgi alacağımız büyüklerimiz gibidir. Bize yol gösterir, öncülük eder.” (Sos 3 K15)

“Değerler ışık gibidir. Çünkü değerlerimiz insan olmamızı sağlama yolunda, bir ışık gibi önümüzü aydınlatır ve yol göstericidir.” (Sos 3 E 8)

“Değerler pusula gibidir. Çünkü pusula yolumuzu şaşırdığımızda bizi yuvamıza götürüyorsa değerlerimizde yanlışla düştüğümüzde bizi özümüze götürüyor. Yol gösteriyor.” (Sos 4 K 20)

Kategori 4: “Toplunun yapı taşı-toplumu ayakta tutan bir unsur” olarak değer.

Tablo 7 incelendiğinde “Toplunun Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 16 metaforun 16 (% 11,94) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında tüm metaforların birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda, öğretmen adaylarının “Toplunun Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları, neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler toplumun yapı taşları gibidir. Çünkü değerler bir toplumu şekillendiren, onları daha ileri seviyelere yükselten, toplumların yozlaşmasının önüne geçen toplumsal bazıları da evrensel öğelerdir.” (Sos 4 E 23)

“Değerler binayı ayakta tutan kolonlar gibidir. Çünkü toplumun devamını sağlamak ve yıkılmasını önlemek için toplumun kolonlarını da değerler oluşturur.” (Sos 4 E 12)

“Değerler anne gibidir. Çünkü anne nasıl bir aileyi bir arada tutarsa değerlerde bir ülkeyi, bir toplumu bir arada tutar, dağılmasını önler.” (Sos 4K 10)

Kategori 5: “Sahip çıkılıp-emek verilmesi gereken bir unsur” olarak değer.

Tablo 7 incelendiğinde “Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 8 metaforun 10 (% 7,46) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında çiçek (f:2) ve ağaç (f:2) gelmektedir. Aşağıda, öğretmen adaylarının “Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları, neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler çiçek gibidir. Çünkü onlara önem verir ve ilgilenirsek dünyamızı güzelleştirir, önem göstermezsek bu güzellikten mahrum kalırız.” (Sos 4 E 15)

“Değerler ağaç gibidir. Çünkü iyi beslenmesi, iyi bakılması gerekir ki devamlılığını sağlayabilsin.” (Sos 4 K 2)

“Değerler ağaç gibidir. Çünkü fidanken sulayıp bakımını yaparsan öylede meyvesini alırsın.” (Sos 4 K 9)

“Değerler bitki gibidir. Çünkü değerlerimize önem vermezsek kaybolup gider yok olurlar, onlara sahip çıkmalı ve doğru kullanmalıyız.” (Sos 4 K 21)

Kategori 6: “Dinamik-değişken bir unsur” olarak değer.

Tablo 7 incelendiğinde “Dinamik-Değişken Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 9 metaforun 10 (% 7,46) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında ağaç (f:2) metaforu gelmiştir. Diğer metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmüştür. Aşağıda, öğretmen adaylarının “Dinamik-Değişken Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları, neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler çocuk gibidir. Çünkü çocuklar doğar, zamanla büyür gelişir ve değişirler. Değerler de zamanla değişebilirler hatta bazen yok olurlar.” (Sos 4 E 17)

“Değerler su gibidir. Çünkü su nasıl kabın şekline göre şekil değiştiriyorsa, değerlerde toplumdaki topluma şekil değiştirebilir. (Sos 3 E 12)

Kategori 7: “Toplumu yansıtan bir unsur” olarak değer.

Tablo 7 incelendiğinde “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 6 metaforun 9 (% 6,71) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında ayna (f:4) metaforu gelmiştir. Diğer metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda, öğretmen adaylarının “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları, neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler ayna gibidir. Çünkü bir Milletin, bir ülkenin değerleri onu en iyi yansıtan, anlatan unsurdur.” (Sos 4 K 11)

“Değerler yemek malzemeleri gibidir. Çünkü malzemeler bir araya gelerek yemeği oluşturur ve biz bu malzemelerden o yemeği görebiliriz. Değerlerde böyle, bir toplumun değerlerine bakarak o toplumun özelliklerini görebiliriz ve özellikleri ile ilgili bilgi edinebiliriz.” (Sos 4 E 35)

“Değerler dilimiz gibidir. Çünkü insanın konuştuğu dili, söylediği şeyler az çok karakterini gösterir, ortaya koyar. Sahip olduğumuz değerlerde bizi az çok yansıtır.” (Sos 4 E 25)

Kategori 8: “Etkileyici-şekillendirici bir unsur” olarak değer.

Tablo 7 İncelendiğinde “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 8 metaforun 8 (% 5,97), öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında, metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda öğretmen adaylarının “Etkileyici-

Şekillendirici Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları, neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler yağmur taneleri gibidir. Çünkü yağmur taneleri toprağa her düştüğünde tohumları şekillendirerek bereket verir. Değerlerde içine düştüğü insanı güzel davranışlarla şekillendirir, yeşillendirir. (Sos 4 E 2)

“Değerler toprak gibidir. Çünkü toprak bünyesine aldığı maddeleri ayırıştırarak ya da şekillendirerek doğaya yeniden verir. Değerler de böyledir. İnsanı bilgili, kültürlü yaparak topluma kazandırır.” (Sos 4 K 34)

Kategori 9: “Anlam katan bir unsur” olarak değer.

Tablo 7 incelendiğinde “Anlam Katan Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 6 metaforun 6 (% 4,47) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda, öğretmen adaylarının “Anlam Katan Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları, neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler şiir gibidir. Çünkü şiirin her bir mısrasının yeri ayrı ve şiire ayrı anlam katar. Ve bu bir bütündür. Değerlerinde hayatımızda her birinin yeri ayrı ve her birinin anlamı çok büyük kıymetlerimizdir. (Sos 4 E 14)

“Değerler ekmek gibidir. Çünkü ekmek olmadan yemek yenilir fakat tokluk hissi oluşması daha geç olur, değerlerimiz olmadan da yaşanır ama eksik kalır çoğu şeyler.” (Sos 4 K 14)

Kategori 10: “Geleceğe aktarıcı bir unsur” olarak değer.

Tablo 7 incelendiğinde “Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 5 metaforun 5 (% 3,73) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda, öğretmen adaylarının “Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları, neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine yer verilmiştir.

“Değerler miras gibidir. Çünkü tarih boyunca bir millet maddi birikimini, miras yoluyla gelecek kuşaklara aktarması gibi, manevi varlıklarını da değerler yoluyla aktarırlar. (Sos 3 K 34)

“Değerler tarih gibidir. Çünkü değerler de tarih kadar geniş, eskiye dayanan, kapsamlı bir süreç geçiren kavramdır. Eskiye dayandığı kadar geleceğe de aktarılacak olan.” (Sos 4 E 31)

Kategori 11: “Varlığı dikkat gerektiren bir unsur” olarak değer.

Tablo 7 incelendiğinde “Varlığı Dikkat Gerektiren Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 5 metaforun 5 (% 3,73) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda, öğretmen adaylarının “Varlığı Dikkat Gerektiren Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları, neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler su gibidir. Çünkü dikkatli kullanılmadığında kimini yaşatırken kimini boğar. Doğru algılamak lazım.” (Sos 3 E 16)

“Değerler kelebek gibidir. Çünkü varlığı güzeldir güzelleştirir lakin kaybetmek çok kolaydır.” (Sos 4 E 13)

Kategori 12: “Güven veren bir unsur” olarak değer.

Tablo 7 incelendiğinde “Güven Veren Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 2 metaforun 3 (% 2,23) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında gökyüzü (f:2) gelmektedir. Diğer metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda öğretmen adaylarının “Güven Veren Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları, neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler gökyüzü gibidir. Çünkü dünyamızın üzerini bir şemsiye gibi kaplar.” (Sos 3 E 7)

“Değerler yorgan gibidir. Çünkü yorgan gibi seni sarıp sarmalar ve üzerimize örttüğümüzde kendimizi güvende hissederiz, değerlerle sarmalandığımız her an korunaklı gibiyiz. Güvendeyiz.” (Sos 4 E 11)

Sınıf Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramı için geliştirdikleri metaforlar.

Sınıf Eğitimi öğretmen adayları “değer” kavramına yönelik toplamda 101 metafor geliştirirken, farklı 75 adet metafor geliştirmişlerdir. Geliştirilen metaforlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değer” Kavramı İçin Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	(f)	%	Sıra No	Metafor	(f)	%
1	Ağaç	2	1,98	39	Kardeşlik bağı	1	0,99
2	Aile	4	3,96	40	Kahve	1	0,99
3	Altın	1	0,99	41	Kalp	1	0,99
4	Ana hakkı	1	0,99	42	Karınca	1	0,99
5	Anne	3	2,97	43	Kırk Hammet'in Cort 3200 gitarı	1	0,99
6	Aşk	2	1,98	44	Kitap	1	0,99
7	Atardamarlarımız	1	0,99	45	Kitaplar	1	0,99
8	Balon	1	0,99	46	Köklü bir ağaç	1	0,99
9	Barış antlaşması	1	0,99	47	Köpek yavrusu	1	0,99
10	Bayrak	1	0,99	48	Kültür	2	1,98
11	Besin	1	0,99	49	Mevlana	1	0,99
12	Bir ağacın dalları	1	0,99	50	Mücevher	1	0,99
13	Bir ağacın kökleri	1	0,99	51	Nefes alışverişimiz	1	0,99
14	Bir insanın hafızası	1	0,99	52	Organ	1	0,99
15	Bir masanın ayakları	1	0,99	53	Öğretmen	1	0,99
16	Bitki	1	0,99	54	Ölümsüz bir canlı	1	0,99
17	Bitkilerin köklü	1	0,99	55	Sabah kahvesi	1	0,99
18	Bütün hayatın kendisi	1	0,99	56	Sağlık	1	0,99
19	Cam bardak	1	0,99	57	Saygı	1	0,99
20	Çiçek	2	1,98	58	Sevgi tohumu	1	0,99
21	Çiçekler	2	1,98	59	Su	5	4,95
22	Çiçekli bir bahçe	1	0,99	60	Temel	1	0,99
23	Dağ	1	0,99	61	Tıpkı bir orman	1	0,99
24	Dünya	1	0,99	62	Toplumun aynası	1	0,99
25	Ekmek	3	2,97	63	Toprak	1	0,99
26	Elmas	1	0,99	64	Toprakta filizlenmekte olan çiçek	1	0,99
27	En sevdiğimiz yemek	1	0,99	65	Tren	1	0,99
28	Evimizin anahtarı	1	0,99	66	Tuz	1	0,99
29	Gökyüzü	1	0,99	67	Tüm dünyayı saran gökkuşağı	1	0,99
30	Güneş	3	2,97	68	Vicdan	1	0,99
31	Güneş sistemi	1	0,99	69	Vücudumuzun organları	1	0,99
32	Hayat	4	3,96	70	Yaz gününde buz	1	0,99
33	Hayatta kalma kılavuzu	1	0,99	71	Yemeğin sebzeleri	1	0,99
34	Hazine	1	0,99	72	Yıldızlar	1	0,99
35	Her kapıyı açan anahtar	1	0,99	73	Yol haritası	1	0,99
36	Işık	7	6,93	74	Youtube	1	0,99
37	İsim	1	0,99	75	Zincir	1	0,99
38	İskelet sistemi	1	0,99				
				Toplam		101	100

Tablo 8'e göre, Sınıf Eğitimi öğretmen adayları “*değer*” kavramına yönelik 75 adet metafor geliştirmişlerdir. Öğretmen adayları tarafından geliştirilen metaforların yarısından fazlası (63) yalnızca birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Geriye kalan 12 metafor 2 ile 7 öğretmen adayı arasında temsil edilmiştir. “*Değer*” kavramına ilişkin metaforların frekans dağılımı incelendiğinde en sık kullanılanlar arasında “*ışık*” (f:7), “*su*” (f:5), “*aile*” (f:4), “*hayat*” (f:4), “*anne*” (f:3), “*ekmek*” (f:3) ve “*güneş*” (f:3) gelmektedir.

Sınıf Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorileri.

Sınıf Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar benzer özellikleri bakımından 9 kavramsal kategori içerisinde toplanmıştır. Her metafor, öğretmen adaylarının yaptıkları açıklamalar paralelinde metaforun açıklamasını oluşturan düşünce doğrultusunda gruplandırılmıştır.

Tablo 9. Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değer” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	İhtiyaç Duyulan- Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak	Ekme(3), Su(2), Atardamarlarımız, Tren, Organ, Dünya, Kalp, Toprak, Hayat, Tuz, Sağlık, Aile, Bir Ağacın Dalları, Kahve, Nefes Alışverişimiz, Vücudumuzun Organları, Gökyüzü, Besin, Kırk Hammet'in Cort 3200 Gitarı	19	22
2	Yol Gösterici- Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak	Işık(6), Anne(2), Hayatta Kalma Kılavuzu, Öğretmen, Kitap, Mevlana, Vicdan, Aile, Güneş, Yol Haritası	10	16
3	Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak	En Sevdiğimiz Yemek, Saygı, Barış Antlaşması, Su, Her Kapıyı Açan Anahtar, Çiçekler, Hayat, Sabah Kahvesi, Youtube, Yaz Gününde Buz, Çiçekli Bir Bahçe, Ağaç, Balon, Aşk, Güneş, Işık	16	16
4	Toplumsal Temel Yapıtışı- Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur Olarak	Dağ, Ana Hakkı, Güneş, Kardeşlik Bağı, Su, Bitkilerin Kökü, Bir Masanın Ayakları, Aile, Bir Ağacın Kökleri, İskelet Sistemi, Bayrak, İsim, Temel	13	13
5	Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur Olarak	Çiçek(2), Evimizin Anahtarı, Hayat, Cam Bardak, Sevgi Tohumu, Bitki, Toprakta Filizlenmekte Olan Çiçek, Köpek Yavrusu	8	9
6	Anlamli Parçalardan Oluşan Bir Bütün Olarak	Güneş Sistemi, Zincir, Yıldızlar, Yemeğin Sebzeleri, Tüm Dünyayı Saran Gökkuşağı, Tıpkı Bir Orman, Çiçekler, Karınca	8	8
7	Geleceğe Aktarıcı Olarak	Kültür(2), Hayat, Ağaç, Ölümsüz Bir Canlı, Bir İnsanın Hafızası, Köklü Bir Ağaç, Su	7	8
8	Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur Olarak	Mücevher, Altın, Elmas, Aile, Hazine, Anne	6	6
9	Toplumu Yansıtan Bir Unsur Olarak	Kitaplar, Bütün Hayatın Kendisi, Toplumsal Aynası	3	3

Tablo 9 incelendiğinde, öğretmen adayları tarafından en çok metafor üretilen kategori, toplamda 22 (% 21,78) öğretmen adayı ile “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değer kategorisidir. 2. sırada 16 (% 15,84) öğretmen adayının metaforlarıyla “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisi gelmektedir. 3. sırada, “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değer kategorisi 16 (% 15,84) öğretmen adayının metaforlarıyla oluşturulmuştur. 4. sırada “Toplumsal Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir unsur” olarak değer kategorisine 13 (% 12,87), 5. sırada “Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değer kategorisine 9 (% 8,91), 6. sırada “Anlamli Parçalardan Oluşan Bir Bütün” olarak değer kategorisine 8 (% 7,92), 7. sırada “Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisine 8 (% 7,92), 8. sırada “Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur” olarak değer kategorisine 6 (% 5,94) ve son olarak 9. Sırada “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” olarak değer kategorisine 3 (% 2,97) öğretmen adayının metafor oluşturmasıyla kategoriler oluşturulmuştur.

Kategori 1: “İhtiyaç duyulan-olmazsa olmaz bir unsur” olarak değer.

Tablo 9 incelendiğinde “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 19 metaforun 22 (% 21,78) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında ekmek (f:3) ve su (f:2) gelmektedir. Diğer metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler besin gibidir. Çünkü insanların, toplumların, canlıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için temel gıdalara ihtiyaçları vardır.... Bireyin kendini daha mutlu, huzurlu, daha güvende hissedebilmesi içinde bazı duygulara (değerlere) ihtiyaç duyarlar....” (Snf 3 K 9)

“Değerler vücudumuzun organları gibidir. Çünkü insanlar bedenleri ve ruhlarıyla vardır. Bedensel olarak baktığımızda organlarımız olmadan yaşayamayız. Ruhsal olarak baktığımızda mutluluk, güven, sevgi gibi ihtiyaçlarımızda değerlerle karşılaşılır. Bu yüzden değerler olmaza olmazımızdır.” (Snf 3 K 23)

“Değerler tuz gibidir. Çünkü tuzsuz yemeğin tadı yoktur. Karnın doyar ama bir keyif alamazsın. Değerler de böyledir onlarsız da hayat geçer belki ama keyfi olmaz, verimli geçmez.” (Snf 4 K 12)

Kategori 2: “Yol gösterici-aydınlatıcı bir unsur” olarak değer.

Tablo 9 incelendiğinde “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 10 metaforun 16 (% 15,84) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında ışık (f:6) ve anne (f:2) gelmektedir. Diğer metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler aile gibidir. Çünkü ayaklarımızın üstünde durmamız için bize ön ayak olan her zaman bize sahip çıkan bize yol gösteren muhterem saygı değer ailelerimiz gibi değerlerimizde şu hayatta bize ön ayak olur, bize yol gösterir, fikir verir.” (Snf 4 E 13)

“Değerler ışık gibidir. Çünkü değerler de ışık gibi girdiği yeri aydınlatır ve yol gösterir. Doğru yolu bulmamıza yardımcı olur.” (Snf 3 K 10)

“Değerler Mevlana gibidir. Çünkü hoşgörülü olmayı, sevgiyi saygıyı dizelere, hayata dökerek öğretirler. İnsanı en buhranlı günlerden aydınlığa çıkarırlar.” (Snf 4 k 14)

Kategori 3: “Etkileyici-şekillendirici bir unsur” olarak değer.

Tablo 9 incelendiğinde “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 16 metaforun 16 (% 15,84) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler barış antlaşması gibidir. Çünkü devletler barış antlaşması yaptıklarında ona uygun davranırlar. Toplum içinde de insan davranışlarını şekillleyen değerlerdir.” (Snf 4 E 8)

“Değerler sabah kahvesi gibidir. Çünkü toplumun kendine gelebilmesi ve durumu, hangi sıkıntılara eksiklere sahip olduğunun farkında olabilmesi için uyanmaya ihtiyaçları vardır. Bu da sabah kahvesi gibi değerlerin insanlığı kendine getirmesi ile mümkündür.” (Snf 4 K 3)

“Değerler su gibidir. Çünkü değerler de tıpkı su gibi insanları, kişiliklerini, vicdanlarını, davranışlarını temizler güzelleştirir.” (Snf 4 K 31)

Kategori 4: “Toplumsal yapı taşı-toplumu ayakta tutan bir unsur” olarak değer.

Tablo 9 incelendiğinde “Toplumsal Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 13 metaforun 13 (% 12,87) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Toplumsal Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir

“Değerler bitkinin kökü gibidir. Çünkü bir insan bulunduğu toplumun değerlerine göre şekillenir. İnsanı bir bitkiye benzetirsek onu ayakta tutan ve gelişip çevresiyle etkileşime geçmesini sağlayan ise kökleri yani değerleridir.” (Snf 4 K 35)

“Değerler temel gibidir. Çünkü temelsiz her şey yıkılır, değerler olmazsa da her şey sarsılmaya ve yıkılmaya mecburdur.” (Snf 3 K 19)

“Değerler iskelet sistemi gibidir. Çünkü iskelet sistemi insan bedenini ayakta tutar. Bizi ve toplumumuzu da ayakta tutan en temel öge değerlerdir.” (Snf 4 K 22)

Kategori 5: “Sahip çıkılıp-emek verilmesi gereken bir unsur” olarak değer.

Tablo 9 incelendiğinde “Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 8 metaforun 9 (% 8,91) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında çiçek (f:2) metaforu gelmektedir. Diğer metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler çiçek gibidir. Çünkü çiçeklere su verir bakım yaparsan rengarenk olurlar. Güzel kokular yayarlar çevreye. Ama onları önemsemezsen solar giderler. Değerleri de önemsemez sahip çıkmazsan bir gün yok olup giderler.” (Snf 3 K 1)

“Değerler bitki gibidir. Çünkü bitki gibi emek verdiğin ölçüde sana karşılık verir değerler de. Sen bir öğrenciye hangi değerleri ne kadar kazandırabilirsen o öğrenci de büyüdüğünde ülkesine, milletine, ailesine vs. o değerlerle o ölçüde sahip çıkar.” (Snf 4 K 24)

Kategori 6: “Anlamli parçalardan oluşan bir bütün” olarak değer.

Tablo 9 incelendiğinde “Anlamli Parçalardan Oluşan Bir Bütün” olarak değer kategorisinde toplam 8 metaforun 8 (% 7,92) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Anlamli Parçalardan Oluşan Bir Bütün” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler yemeğin sebzeleri gibidir. Çünkü bir yemeği oluşturan malzemeler bir araya geldiğinde nasıl ki tam anlamıyla bir şey ifade ediyorsa değerler de öyledir. Ancak hepsi birlikte olduğunda sağlıklı bir insan ilişkileri sağlanabilir.” (Snf 4 E 11)

“Değerler tüm dünyayı saran gökkuşağı gibidir. Çünkü değerlerimizde tıpkı gökkuşağı gibi farklı renklerin ‘birliğini’ sembolize ediyor. Birçok değerden meydana gelen bir gökkuşağı gibi etrafa göz kamaştırıcı güzellik sunuyor.” (Snf 3 K 28)

Kategori 7: “Geleceğe aktarıcı bir unsur” olarak değer.

Tablo 9 incelendiğinde “Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 7 metaforun 8 (% 7,92) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında kültür (f:2) metaforu gelmektedir. Diğer metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir.

Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler kültür gibidir. Çünkü kültürümüz bizi biz yapan özelliklerimizdir. Varlığımızın devamı için örf ve adetlerimizi, yani kültürümüzü gelecek nesillere aktarırız. Değerler de tıpkı kültürümüz gibi bizim en önemli özelliklerimizdendir.” (Snf 3 E 12)

“Değerler kültür gibidir. Çünkü kültür geçmişten gelen bizim için önemli unsurlardır. Değerler de bize geçmişten gelen bir başka önemli unsurdur. Birbiriyle bu yönüyle benzer.” (Snf 4 K 10)

Kategori 8: “Sahip olunan kıymetli bir unsur” olarak değer.

Tablo 9 incelendiğinde “Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 6 metaforun 6 (% 5,94) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler hazine gibidir. Çünkü hazine insanlar için pahalı, kıymetli bir şeydir. Bunu bulan insanlar zenginleşir ve refaha kavuşur. Değerler de hazine gibi bulanı sosyal hayatta rahata huzura kavuşturur.” (Snf 3 K 13)

“Değerler altın gibidir. Çünkü altın çok değerli bir şeydir ve herkes onu kazanmak için çalışır. Değerler de böyledir, mesela insanlar birbirlerinin saygısını, sevgisini vs kazanmak için uğraşır.” (Snf 4 K 20)

Kategori 9: “Toplumu yansıtan bir unsur” olarak değer.

Tablo 9 incelendiğinde “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 3 metaforun 3 (% 2,97) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsinin birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Bir örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler toplumun aynası gibidir. Çünkü insanlar arasında, kültürlerinde ne varsa hepsi değerlerinde mevcuttur. Değerler toplumun özellikleri ile beslenir.” (Snf 4 E 10)

Türkçe Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramı için geliştirdikleri metaforlar.

Türkçe Eğitimi öğretmen adayları “değer” kavramına yönelik toplamda 128 metafor geliştirirken, farklı 99 adet metafor geliştirmişlerdir. Geliştirilen metaforlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Türkçe Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değer” Kavramı İçin Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	(f)	%	Sıra No	Metafor	(f)	%
1	Ağaç	8	6,25	51	Hazine	1	0,78
2	Ağaç kökü	2	1,56	52	Hazinenin içinde bulunan inci	1	0,78
3	Ağacın kökleri	1	0,78	53	Işığını yansıtan pencere	1	0,78
4	Ahlak	1	0,78	54	Işık	2	1,56
5	Aile	2	1,56	55	İnanç	1	0,78
6	Akan akarsular	1	0,78	56	İnsan	1	0,78
7	Alışkanlıklar	1	0,78	57	İnsan omurgası	1	0,78
8	Altın	1	0,78	58	İnsanlığın özü	1	0,78
9	Ana	1	0,78	59	İnsan vicdanı	1	0,78
10	Anneler	1	0,78	60	İnsan vücudu	1	0,78
11	Ay	1	0,78	61	Kadın	1	0,78
12	Ay ışığı	1	0,78	62	Kalem	2	1,56
13	Ayna	1	0,78	63	Kalkan	1	0,78
14	Babadan oğula geçen miras	1	0,78	64	Kalp	1	0,78
15	Bedeni ayakta tutan iskelet	1	0,78	65	Karanlık kuyularda açan çiçek	1	0,78
16	Bilinçlenmek	1	0,78	66	Kitaplar	1	0,78
17	Bilinçli insan	1	0,78	67	Kolon	1	0,78
18	Binayı oluşturan taşların çimentosu	1	0,78	68	Köprü	1	0,78
19	Boya kalemleri	1	0,78	69	Köklü bir ağaç	1	0,78
20	Bir ağacın kökleri	1	0,78	70	Kum taneleri	1	0,78
21	Bir arının balı	1	0,78	71	Kutsal hazine	1	0,78
22	Bir binanın temeli	1	0,78	72	Kutup yıldızı	1	0,78
23	Bir bütün	1	0,78	73	Kültürel miras	1	0,78
24	Bir bütünsel yapı	1	0,78	74	Lamba	1	0,78
25	Bir köprüyü ayakta tutan kolonlar	1	0,78	75	Meşale	1	0,78
26	Bir memleketin aynası	1	0,78	76	Miras	1	0,78
27	Bütünsel yapı(bina)	1	0,78	77	Mum	2	1,56
28	Bizden bir parça	1	0,78	78	Mücevher	1	0,78
29	Canlılar	1	0,78	79	Nefes	1	0,78
30	Canlı varlıklar	1	0,78	80	Ok/yay	1	0,78
31	Çiçek	2	1,56	81	Oksijen	2	1,56
32	Çimento	1	0,78	82	Okumak	1	0,78
33	Çocuk	1	0,78	83	Öğretmen	1	0,78
34	Damarımızdaki kan	1	0,78	84	Pusulula	3	2,34
35	Değerli madenler	1	0,78	85	Ruh	1	0,78
36	Derin kültür	1	0,78	86	Sarmaşık	1	0,78
37	Dil(Türkçe)	1	0,78	87	Sevgi	1	0,78

Tablo 10. (Devamı)

38	Dost	1	0,78	88	Su	9	7,03
39	Dünya	2	1,56	89	Tarih	1	0,78
40	Ekin	1	0,78	90	Töre	1	0,78
41	Ekmekle su	1	0,78	91	Tuğla	1	0,78
42	Elmas	1	0,78	92	Türkçe(dil)	1	0,78
43	Farklı büyüklükteki taşlar	1	0,78	93	Yağmur	1	0,78

44	Genetik özellikler	1	0,78	94	Yaşam	1	0,78
45	Gökkuşağı	2	1,56	95	Yetiştirilen çiçek	1	0,78
46	Gölge	1	0,78	96	Yıldızlar	1	0,78
47	Güneş	3	2,34	97	Yol	1	0,78
48	Hat sanatı	1	0,78	98	Zarf	1	0,78
49	Hava	1	0,78	99	Zor ütülenen elbise	1	0,78
50	Hayat	1	0,78				
				Toplam		128	100

Tablo 10’a göre, Türkçe Eğitimi öğretmen adayları “değer” kavramına yönelik 99 adet metafor geliştirmişlerdir. Öğretmen adayları tarafından geliştirilen metaforların yarısından fazlası (86) yalnızca birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmiştir. Geriye kalan 13 metafor ise 2 ile 9 öğretmen adayı arasında temsil edilmiştir. “Değer” kavramına yönelik metaforların frekans dağılımı incelendiğinde en fazla kullanılanlar arasında “su” (f:9), “ağaç” (f:8), “güneş” (f:3) ve “pusula” (f:3)” gelmektedir.

Türkçe Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorileri.

Türkçe Eğitimi öğretmen adaylarının “değer” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar benzer özellikleri açısından 11 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Her metafor, öğretmen adaylarının oluşturdukları açıklamalar paralelinde metaforun nedenini oluşturan açıklama kapsamında gruplandırılmıştır.

Tablo 11. Türkçe Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değer” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	Toplumsal Temel Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsurlar Olarak	Ruh(2), Ağacın Kökleri, Nefes, Çimento, Köprü, Köklü Bir Ağaç, İnsan Vicdanı, İnsanın Omurgası, Ağaç Kökü, Bir Köprüyü Ayakta Tutan Ayaklar, Türkçe(Dil), Bedeni Ayakta Tutan İskelet, Sarmaşık, Kalp, Kolon, Bir Bina’nın Temeli, Ağacın Kökü, Binayı Oluşturan Taşların Çimentosu	18	19
2	Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsurlar Olarak	Güneş(3), Pusula(3), Işık(2), Mum(2), Ay, Işığını Yansıtan Pencere, Yıldızlar, Meşale, Lamba, Anneler, Ay Işığı, Kutup Yıldızı	12	18
3	İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsurlar Olarak	Su(5), Oksijen(2), Ağaç, Ok/Yay, Ekmekle Su, Ekin, Ahlak, Dünya, Damarımızdaki Kan, Canlı Varlıklar, Canlılar, Hava	12	17
4	Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün Olarak	Ağaç(3), Gökkuşağı(2), Boya Kalem, Aile, Bir Bütünsel Yapı, Bütünsel Yapı(Bina), İnsan Vücudu, Bir Bütün, Farklı Büyüklükteki Taşlar, Kum Taneleri, Bizden Bir Parça, Tuğla	12	15

Tablo 11. (Devamı)

5	Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsurlar Olarak	Çiçek(2), Hat Sanatı, Bilinçli İnsan, Okumak, Bir Ağacın Kökleri, Alışkanlıklar, Su, Yağmur, Kalem, Töre, Öğretmen, Ana	12	13
6	Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsurlar Olarak	Bir Arının Balı, Karanlık Kuyularda Açan Çiçek, Sevgi, Altın, Değerli Madenler, Hazine, Hazinesinin İçinde Bulunan İnci, Mücevher, Kutsal Hazine, Elmas, İnanç, Bilinçlenmek	12	12

7	Geleceğe Aktarıcı Olarak	Bir Zarf, Babadan Oğula Geçen Miras, Miras, Kültürel Miras, Dil(Türkçe), Tarih, Genetik Özellikler, Kalem, Akan Akarsular,	9	9
8	Toplumu Yansıtan Bir Unsur Olarak	İnsanlığın Özü, Derin Kültür, İnsan, Yaşam, Hayat, Ayna, Kitaplar, Bir Memleketin Aynası	8	8
9	Sahip Çıkılıp- Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur Olarak	Ağaç(3), Kadın, Çocuk, Yetiştirilen Çiçek, Zor Ütülenen Elbise	5	7
10	Dinamik-Değişken Bir Unsur Olarak	Su(3), Ağaç, Dünya, Yol	4	6
11	Güven Veren Bir Unsur Olarak	Gölge, Dost, Aile, Kalkan	4	4

Tablo 11 incelendiğinde, öğretmen adayları tarafından en çok metafor üretilen kategori, toplamda 19 (% 14,84) öğretmen adayı ile “*Toplumun Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir unsur*” olarak değer kategorisidir. 2. sırada 18 (% 14,06) öğretmen adayının metaforlarıyla “*Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur*” olarak değer kategorisi gelmektedir. 3. sırada “*İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur*” olarak değer kategorisi 17 (% 13,28) öğretmen adayıyla gelmektedir. 4. sırada “*Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün*” olarak değer kategorisi 15 (% 11,71), 5. sırada “*Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur*” olarak değer kategorisi 13 (% 10,40), 6. sırada “*Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur*” olarak değer kategorisi 12 (% 9,37), 7. sırada “*Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur*” olarak değer kategorisi 9 (% 7,03), 8. sırada “*Toplumu Yansıtan Bir Unsur*” olarak değer kategorisi 8 (% 6,25), 9. Sırada “*Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur*” olarak değer kategorisi 7 (% 5,46), 10.sırada “*Dinamik-Değişken Bir Unsur*” olarak değer kategorisi 6 (% 4,68) ve son olarak 11.sırada “*Güven Veren Bir Unsur*” olarak değer kategorisi 4 (% 3,12) öğretmen adayının metaforlarıyla oluşturulmuştur.

Kategori 1: “Toplumun yapı taşı-toplumu ayakta tutan bir unsur” olarak değer.

Tablo 11 incelendiğinde “Toplumun Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 18 metaforun 19 (% 14,84) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında ruh (f:2) metaforu gelmektedir. Diğer metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Toplumun Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler binayı oluşturan taşların çimentosu gibidir. Çünkü binayı oluşturan taşların bir arada kalmasını sağlayan çimentodur. Değerlerde toplumdaki bireylerin bir arada kalmasını sağlar.” (Trk 3 K 6)

“Değerler kalp gibidir. Çünkü bir insanın yaşamasını sağlayan organ nasıl kalpse bir toplumun temel yapı taşlarını oluşturan da değerlerdir. İnsandaki kalbin durmasıyla nasıl

yaşamını kaybediyorsa, bir toplum değer yargılarını kaybederse devamlılığını sürdüremez...”
(Trk 3 K 35)

“Değerler köprü gibidir. Çünkü köprü nasıl iki yolu birbirine bağlıyorsa değerlerimizde bireylerini, geçmişle geleceği vs birbirine bağlar.” (Trk 4 E 17)

Kategori 2: “Yol gösterici-aydınlatıcı bir unsur” olarak değer.

Tablo 11 incelendiğinde “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 12 metaforun 18 (% 14,06) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanlar arasında güneş (f:3), pusula (f:3), ışık (f:2) ve mum (f:2) gelmektedir. Diğer metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler pusula gibidir. Çünkü insan yolunu kaybettiği zaman yanında olan bir yol göstericiye ihtiyaç duyar. Değerler sayesinde de insan doğru yolu her daim bulabilir.” (Trk 3 K 31)

“Değerler güneş gibidir. Çünkü güneş sizi aydınlatır, ısıtır, karanlıkları aydınlatır ve her yeni doğuşuyla yeni yeni yollar umutlar gösterir.” (Trk 3 K 2)

“Değerler ışık gibidir. Çünkü maddi ve manevi değerlerimiz bireyi ve toplumu yönlendirici ve fikir olarak aydınlatıcı bir etkiye sahiptir ışık gibi, ışık kaynağı gibi...” (Trk 4 K 41)

Kategori 3: “İhtiyaç duyulan-olmazsa olmaz bir unsur” olarak değer.

Tablo 11 incelendiğinde “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 12 metaforun 17 (% 13,28) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanlar başında su (f:5) ve oksijen (f:2) gelmektedir. Diğer metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler ekmekle su gibidir. Çünkü insanın yaşaması için gereklidir bu iki gıda. Sosyal hayatta da var olmak isteyen insanın bu iki gıdası gibi olmazsa olmazıdır değerler.”
(Trk 3 E 11)

“Değerler oksijen gibidir. Çünkü bir insan oksijen olmadan nasıl nefes alamıyor, yaşayamıyorsa, değerleri olmadan toplumda var olması da imkânsızdır.” (Trk 4 K 4)

“Değerler su gibidir. Çünkü insanların yaşamalarını devam ettirebilmeleri için suya ihtiyacı vardır. Su insan vücudu için çok önemlidir. Metabolizmayı düzenler, organlarımızın sağlıklı şekilde işlevlerini yerine getirmesini sağlar. Değerlerde su gibi insan hayatının devamlılığı için gereklidir...” (Trk 3 K 17)

Kategori 4: “Anlamlı parçalardan oluşan bir bütün” olarak değer.

Tablo 11 incelendiğinde “Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün” olarak değer kategorisinde toplam 12 metaforun 15 (% 11,71) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanlar başında ağaç (f:3) ve gökkuşağı (f:2) metaforları gelmektedir. Diğer metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler ağaç gibidir. Çünkü değerleri bir ağaç gibi düşündüm. Ağacın parçaları yaprakları, dallarıdır. Değerlerin parçaları (yaprakları) da sevgi, saygı, hoşgörü vs. gibi birbirinden farklı ama aynı bütünün parçalarıdır.” (Trk 4 K 19)

“Değerler boya kalemleri gibidir. Çünkü her biri bir birinden farklı ama aynı amaca yönelik varlar.” (Trk 3 K 8)

“Değerler insan vücudu gibidir. Çünkü insan vücudunda bir eksiklik olursa diğer organlarda işlevini doğru ve yeterli bir şekilde yerine getiremez. Değerler de toplumda ayrı ayrı öneme ve işleve sahiptir... Birinin eksikliği aslında hepsinin de bir yönünün eksik kalması demektir.” (Trk 4 K 6)

Kategori 5: “Etkileyici-şekillendirici bir unsur” olarak değer.

Tablo 11 incelendiğinde “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 12 metaforun 13 (% 10,40) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanlar başında çiçek (f:2) gelmektedir. Diğer metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler yağmur gibidir. Çünkü nasıl ki yağmur bitkileri yeşertir, büyümesini olgunlaşmasını sağlarsa; değerler de toplumun bireylerini yeşertir, kültürünü arttırır,

geçmişini geleceğini aydınlatır, vatana, millete, topluma karşı iyi sorumlu bir insan olmasını sağlar.” (Trk 3 K 39)

“Değerler ana gibidir. Çünkü analar nasıl yavrularını güzele doğruya doğru şekil verirse, değerler de insanı toplumu öyle doğruya, güzele doğru şekiller. (Trk 4 E 13)

“Değerler kalem gibidir. Çünkü kalemin yazdığı yazı nasıl kalıcıysa, değerlerinde insanlarda bıraktığı etki öyle kalıcıdır.” (Trk 4 K 13)

Kategori 6: “Sahip olunan kıymetli bir unsur” olarak değer.

Tablo 11 incelendiğinde “Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 12 metaforun 12 (% 9,37) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adayların “Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler karanlık kuyularda açmış çiçek gibidir. Çünkü gün geçtikçe önemi unutulmuş değerler karanlık kuyularda açmış nadide çiçeklere benzer günümüzde. Bulması çok zor olmasına karşın kaybetmesi o kadar kolaydır ki. Günümüzde ahlaki açıdan çözülen bağlar, elimizdeki bu kıymeti keşfetmeye götürmeli insanı...” (Trk 4 E 21)

“Değerler elmas gibidir. Çünkü değerler de tıpkı elmaslar gibi, bir toplumu güçlü toplum yapan, onu diğer toplumlardan farklı kılan, en büyük, en değerli, en parlak, hatta yere düşse bile değerini hiç kaybetmeyen bir hazinedir.” (Trk 3 E 12)

Kategori 7: “Geleceğe aktarıcı bir unsur” olarak değer.

Tablo 11 incelendiğinde “Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 9 metaforun 9 (% 7,03) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adayların “Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler genetik özellikler gibidir. Çünkü genetik özellikler aileden çocuğa geçer. Çocukluğumuzdan itibaren ailemizden gördüklerimizle değerlerimiz oluşur, biçimlenir. Bir nevi değerlerimiz bize ailemizden aktarılır...” (Trk 4 K 31)

“Değerler miras gibidir. Çünkü geçmişten geleceğe aktarıldığı için mirasa benzettim. Ve miras gibi önem vermeli ve korumalıyız.” (Trk 3 K 49)

Kategori 8: “Toplumu yansıtan bir unsur” olarak değer.

Tablo 11 incelendiğinde “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 8 metaforun 8 (% 6,25) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adayların “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler ayna gibidir. Çünkü ayna olduğumuz gibi bizi yansıtır. Görünümümüzü, başkalarına nasıl göründüğümüzü yansıtır. Değerlerimizde tıpkı ayna gibidir.” (Trk 3 K 16)

“Değerler yaşam gibidir. Çünkü yaşamımız nasılsa değerlerimiz de öyledir, değerlerimiz nasılsa yaşamımızda öyledir. Bizle varlar, biz olmayınca var olmayacaklar.” (Trk 4 K 47)

Kategori 9: “Sahip çıkılıp-emek verilmesi gereken bir unsur” olarak değer.

Tablo 11 incelendiğinde “Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 5 metaforun 7 (% 5,46) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanlar başında ağaç (f:3) metaforu gelmektedir. Diğer metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adayların “Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler ağaç gibidir. Çünkü tohumun filizlenip büyümesi için suya, bakıma ihtiyacı vardır. Değerlerinde gelişebilmesi için sahip çıkılıp korunmaya ihtiyacı vardır.” (Trk 4 K 38)

“Değerler yetiştirilen çiçek gibidir. Çünkü çiçek ilgi alaka isteyen bir canlıdır. Ona yeri ve zamanı geldiğinde su verildiği zaman yetişir, olgunlaşır, çiçek açar. Tıpkı değerlerinde buna ihtiyaç duyduğu gibi, yoksa çiçekler gibi solar gider.” (Trk 3 E 9)

Kategori 10: “Dinamik-değişken bir unsur” olarak değer.

Tablo 11 incelendiğinde “Dinamik-Değişken Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 4 metaforun 6 (% 4,68) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanlar başında su (f:3) metaforu gelmektedir. Diğer metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının “Dinamik-Değişken Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik bir açıklama örneği:

*“Değerler su gibidir. Çünkü su aktığı havzasına aktığı tabana göre şekil alır....
Değerlerde böyle çağa, topluma, kişilere göre değişebilir, şekil değiştirebilir.” (Trk 4 E 8)*

Kategori 11: “Güven veren bir unsur” olarak değer.

Tablo 11 incelendiğinde “Güven Veren Bir Unsur” olarak değer kategorisinde toplam 4 metaforun 4 (% 3,12) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların birer öğretmen adayı ile temsil edildiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının “Güven Veren Bir Unsur” olarak değer kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik bir açıklama örneği:

“Değerler aile gibidir. Çünkü aile bir kişinin en güvende hissettiği en ehemmiyetli yeridir. Değerlere sahip bir toplum içinde de kişi bu kadar güvende hissedebilir.” (Trk 4 K 42)

Öğretmen adaylarının okudukları bölümlere göre (Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi) ön plana çıkan metafor kategorileri.

Değer kavramına yönelik oluşturulan toplam metafor 363 [Sosyal Bilgiler (134), Sınıf (101) ve Türkçe Eğitimi(128)], metafor sayısı ise 267 [Sosyal Bilgiler (93), Sınıf (75) ve Türkçe Eğitimi (99)]’dir. Üretilen metaforların yoğunlaştığı kategoriler her bölüm için Tablo 12’de belirtilmiştir.

Tablo 12. Değer Kavramına Yönelik Üretilen Metafor Kategorilerinin Bölümler Bakımından Karşılaştırılması

Kategori Adı	Bölümler							
	Sosyal Bilgiler Eğitimi		Sınıf Eğitimi		Türkçe Eğitimi		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak	27	20,14	22	21,78	17	13,28	66	18,18
Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak	17	12,68	16	15,84	18	14,06	51	14,04
Toplumu Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur Olarak	16	11,94	13	12,87	19	14,84	48	13,22
Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak	8	5,97	16	15,84	13	10,40	37	10,19
Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur Olarak	18	13,43	6	5,94	12	9,37	36	9,91

Tablo 12. (Devamı)

Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur Olarak	10	7,46	9	8,91	7	5,46	26	7,16
Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün Olarak	-	-	8	7,92	15	11,71	23	6,33
Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur Olarak	5	3,73	8	7,92	9	7,03	22	6,06
Toplumu Yansıtan Bir Unsur Olarak	9	6,71	3	2,97	8	6,25	20	5,50
Dinamik-Değişken Bir Unsur Olarak	10	7,46	-	-	6	4,68	16	4,40
Güven Veren Bir Unsur Olarak	3	2,23	-	-	4	3,12	7	1,92
Anlam Katan Bir Unsur Olarak	6	4,47	-	-	-	-	6	1,65
Varlığı Dikkat Gerektiren Bir Unsur Olarak	5	3,73	-	-	-	-	5	1,37
Toplam	134	100	101	100	128	100	363	100

Tablo 12’de “değer” kavramıyla ilgili oluşturulan kavramsal kategoriler bölüm bakımından karşılaştırılmıştır. Tablo 12 göz önüne alındığında her üç bölüm öğretmen adaylarının “değer” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar benzerlik ve farklılık göstermiştir. Bu benzerlik ve farklılıklar şöyledir;

Tüm bölümler bazında ele alındığında en fazla metafor üretilen kategori 66 (% 18,18) ile “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak” değer kategorisidir. İkinci sırayı ise 51(% 14,04) metafor ile “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak” değer kategorisi almıştır.

Sosyal Bilgiler (% 20,14) ve Sınıf (% 21,78) Eğitimi öğretmen adayları en çok “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak” değer kategorisini oluşturan metaforlar üretmişlerdir. Türkçe (14,84) Eğitimi öğretmen adayları ise en çok “Toplumun Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir unsur Olarak” değer kategorisini oluşturan metaforlar üretmişlerdir.

Sosyal Bilgiler ve Türkçe Eğitimi öğretmen adayları “Dinamik-Değişken Bir Unsur Olarak” değer (%4,40) ve “Güven Veren Bir Unsur Olarak” değer (% 1,92) kategorileri için metafor üretirlerken, Sınıf Eğitimi öğretmen adayları tarafından bu kategorilerde hiç metafor üretilmemiştir.

“Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün Olarak” değer kategorisine; Sınıf ve Türkçe Eğitimi öğretmen adayları metafor üretmiş, Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adayları üretmemiştir.

“Anlam Katan Bir Unsur Olarak” değer (%1,65) ve “Varlığı Dikkat Gerektiren Bir Unsur Olarak” değer (% 1,37) kategorileri için sadece Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adayları metafor üretmişlerdir.

Öğretmen adaylarının okudukları sınıf düzeylerine göre (3. sınıf ve 4. sınıf) ön plana çıkan metaforlar kategorileri.

Değer kavramına yönelik oluşturulan toplam metafor 363 [4. Sınıf (211) ve 3. Sınıf (152)]’dür. Üretilen metaforların sınıf düzeylerine göre yoğunlaştığı kategoriler her sınıf düzeyi için Tablo 13’de belirtilmiştir.

Tablo 13. Değer Kavramına Yönelik Üretilen Metafor Kategorilerinin Sınıf Düzeyleri Bakımından Karşılaştırılması

Kategori Adı	Sınıf Düzeyleri				Toplam	
	4.sınıf		3.sınıf		F	%
	F	%	F	%		
İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak	45	21,32	21	13,81	66	18,18
Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak	28	13,27	23	15,13	51	14,04

Toplumsal Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir unsur Olarak	26	12,32	22	14,47	48	13,22
Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak	20	9,47	17	11,18	37	10,19
Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur Olarak	19	9,00	17	11,18	36	9,91
Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur Olarak	19	9,00	7	4,60	26	7,16
Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün Olarak	14	6,63	9	5,92	23	6,33
Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur Olarak	11	5,21	11	7,23	22	6,06
Toplumu Yansıtan Bir Unsur Olarak	9	4,26	11	7,23	20	5,50
Dinamik-Değişken Bir Unsur Olarak	10	4,73	6	3,94	16	4,40
Güven Veren Bir Unsur Olarak	5	2,36	2	1,31	7	1,92
Anlam Katan Bir Unsur Olarak	3	1,42	3	1,97	6	1,65
Varlığı Dikkat Gerektiren Bir Unsur Olarak	2	0,94	3	1,97	5	1,37
Toplam	211	100	152	100	363	100

Tablo 13’de “değer” kavramıyla ilgili oluşturulan kavramsal kategoriler sınıf düzeyleri bakımından karşılaştırılmıştır. Tablo 13 göz önüne alındığında her sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının “değer” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar benzer ve farklılık göstermiştir. Bu benzerlik ve farklılıklar şöyledir;

Genel sıralama olarak ele alındığında en fazla metafor üretilen kategori 66 (% 18,18) metafor ile “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak” değer kategorisidir. İkinci sırayı da 51(% 14,04) metafor ile “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak” değer kategorisi almıştır.

4. sınıf (%21,32) düzeyi öğretmen adayları en çok “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak” değer kategorisini oluşturan metaforlar üretmişlerdir.

3. sınıf (%15,13) öğretmen adayları ise en çok “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak” değer kategorisini oluşturan metaforlar üretmişlerdir.

4. sınıf (%0,94) öğretmen adaylarının en az metafor ürettikleri kategori “Varlığı Dikkat Gerektiren Bir Unsur Olarak” değer kategorisidir.

3. sınıf (%1,31) öğretmen adaylarının en az metafor ürettikleri kategori “Güven Veren Bir Unsur Olarak” değer kategorisidir.

“Değerler Eğitimi” Kavramına Yönelik Bulgular

Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramı için geliştirdikleri metaforlar.

Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adayları “değerler eğitimi” kavramına yönelik toplamda 118 metafor geliştirirken, farklı 81 adet metafor geliştirmişlerdir. Geliştirilen metaforlar Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14. Sosyal Bilgiler Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değerler Eğitimi” Kavramı İçin Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	(f)	%	Sıra No	Metafor	(f)	%
1	Ağaç	7	5,93	42	İrmak	1	0,84
2	Ağaca su vermek	1	0,84	43	Işık	1	0,84
3	Ağaç yetiştirmek	1	0,84	44	İlaç	1	0,84
4	Ağacı eğmek	1	0,84	45	İnek	1	0,84
5	Aile	1	0,84	46	İnkılaplar	1	0,84
6	Akarsu	1	0,84	47	Kalemin ucu	1	0,84
7	Anne-baba eğitimi	1	0,84	48	Kalkan	1	0,84
8	Araba	1	0,84	49	Kalp terbiyesi	1	0,84
9	Anne sütü	1	0,84	50	Karakter	1	0,84
10	Anne şefkati	1	0,84	51	Kendini gerçekleştirmek	1	0,84
11	Ayna	1	0,84	52	Kitap	4	3,38
12	Baba	1	0,84	53	Kılavuz	1	0,84
13	Baraj	1	0,84	54	Kur'an-ı Kerim	2	1,69
14	Bahçıvan	2	1,69	55	Kültürel miras	1	0,84
15	Bilgi	1	0,84	56	Matematik	1	0,84
16	Bir bütünün parçası	1	0,84	57	Merdiven	1	0,84
17	Bir istiridyenin meydana getirdiği inci	1	0,84	58	Müzik	1	0,84
18	Bir ormanda nefes almak	1	0,84	59	Nehir	1	0,84
19	Bir otobüs	1	0,84	60	Oksijen	2	1,69
20	Bir silah	1	0,84	61	Otu çek köküne bak	1	0,84
21	Canlıyı sulamak	1	0,84	62	Öğretmen	3	2,54
22	Çiçek	4	3,38	63	Para	1	0,84
23	Çiçeğe verilen su	1	0,84	64	Pusula	2	1,69
24	Çimento	1	0,84	65	Rehber	1	0,84
25	Çocuk eğitimi	1	0,84	66	Sevda	2	1,69
26	Damla	1	0,84	67	Sevgi	1	0,84
27	Deniz	1	0,84	68	Sevmek	1	0,84
28	Dere yatağı	1	0,84	69	Sınavlar	1	0,84
29	Ders	1	0,84	70	Silahsızlaşma	1	0,84
30	Dört mevsim	1	0,84	71	Su	10	8,47
31	Eczacı	1	0,84	72	Şans	1	0,84
32	Ekmek	2	1,69	73	Taş	1	0,84
33	Elmas	3	2,54	74	Teleskopla yıldızları seyretmek	1	0,84

Tablo 14. (Devamı)

34	En önemli öğretmen	1	0,84	75	Yağmur	1	0,84
35	Filizlenmiş ağaç	1	0,84	76	Yazı tahtası	1	0,84
36	Güneş	7	5,93	77	Yavru köpek	1	0,84
37	Hayat	1	0,84	78	Yemek yapmak	1	0,84
38	Hayatın kuralları	1	0,84	79	Yemek yapmayı öğrenmek	1	0,84
39	Hayatın olmazsa olmazı	1	0,84	80	Yeşermeye çalışan ağaç	1	0,84
40	Hayat bağı	1	0,84	81	Zaman	1	0,84
41	Hapis	1	0,84				
				Toplam		118	100

Tablo 14'e göre Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adayları “*değerler eğitimi*” kavramına yönelik 81 adet metafor geliştirmişlerdir. Öğretmen adayları tarafından geliştirilen metaforların yarısından fazlası (68) yalnızca birer öğretmen adayı tarafından temsil

edilmektedir. Geriye kalan 13 metafor ise 2 ile 10 öğretmen adayı arasında temsil edilmektedir. “Değerler Eğitimi” kavramına ilişkin metaforların frekans dağılımı incelendiğinde en fazla kullanılanların başında “su” (f:10), “ağaç” (f:7), “Güneş”(f:7), “kitap” (f:4), “çiçek” (f:4), “öğretmen” (f:3) ve “elmas” (f:3) gelmektedir.

Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorileri.

Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar benzer özellikleri bakımından 13 kavramsal kategori içerisinde toplanmıştır. Her metafor, öğretmen adaylarının yazdıkları açıklamalar kapsamında metaforun nedenini oluşturan düşünce doğrultusunda gruplandırılmıştır.

Tablo 15. Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının “Değerler Eğitimi” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak	Ağaç(2), Su(2), Bahçıvan(2), Çimento, Kalemin Ucu, Kalp Terbiyesi, Canlıyı Sulamak, Ağaca Su Vermek, Taş, Aile, Filizlenmiş Ağaç, Çocuk Eğitimi, Ağacı Eğmek, Yağmur, Güneş, Ağaç Yetiştirmek, Çiçeğe Verilen Su, Çiçek, Anne Şefkati, İlaç, Yemek Yapmayı Öğretmek, Baraj, Yemek Yapmak	23	26
2	Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak	Güneş(5), Kur-An-I Kerim(2), Kitap(3), Pusula(2), Öğretmen(3), Kılavuz, Işık, Dere Yatağı, En Önemli Öğretmen, Eczacı, Anne-Baba Eğitimi, Rehber, Baba, Müzik, Araba, Hayatın Kuralları	16	26
3	İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak	Su(5), Hayatın Olmazsa Olmazı, Hayat Bağı, Oksijen, İnkılaplar, Güneş, Ağaç, Matematik, Ekmek	9	13
4	Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur Olarak	Bir Ormana Nefes Almak, Ağaç(2), Ekmek, Su, Bir Bütünün Parçası, Anne Sütü, Oksijen, Bilgi, Yeşermeye Çalışan Ağaç, Bir Otobüs, Teleskopla Yıldızları Seyretmek	11	12
5	Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur Olarak	Çiçek(3), Ağaç(2), Sevdâ(2), Ders, İnek, Sevmek, Sevgi	7	11

Tablo 15. (Devamı)

6	Dinamik-Değişken Bir Unsur Olarak	Deniz, Yazı Tahtası, Nehir, Zaman, Dört Mevsim, Irmak, Kitap	7	7
7	Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur Olarak	Elmas(3), Para, Bir İstiridyenin Meydana Getirdiği İnciler	3	5
8	Toplumu Yansıtan Bir Unsur Olarak	“Otu Çek Köküne Bak”, Kendini Gerçekleştirmek, Hayat, Ayna	4	4
9	Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur Olarak	Su(2), Kültürel Miras, Karakter	3	4
10	Fırsat Olarak	Sınavlar, Yavru Köpek, Şans, Merdiven	4	4
11	Güç Veren Bir Unsur Olarak	Bir Silah, Silahsızlanma, Kalkan	3	3
12	Birlikte İlerleyen-Geleceğin İnşası Olarak	Damla, Akarsu	2	2

13	Kısıtlayıcı Bir Unsur	Hapis	1	1
----	-----------------------	-------	---	---

Tablo 15 incelendiğinde, öğretmen adayları tarafından en çok metafor üretilen kategori, toplamda 26 (% 22,03) öğretmen adayı ile “*Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi ve “*Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi kategorileridir. 3. sırada 13 (% 11,01) öğretmen adayının metaforlarıyla “*İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi kategorisi gelmektedir. 4. Sırada 12 (% 10,16) öğretmen adayı ile “*Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi kategorisi gelmektedir. 5. sırada “*Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi 11 (% 9,32), 6. sırada “*Dinamik-Değişken Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi 7 (% 5,93), 7. sırada “*Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi 5 (% 4,23), 8. sırada “*Toplumu Yansıtan Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi 4 (% 3,38), 9. Sırada “*Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi 4 (% 3,38), 10.sırada “*Fırsat*” olarak değerler eğitimi 4 (% 3,38), 11.sırada “*Güç Veren Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi 3 (% 2,54), 12. sırada “*Birikerek İlerleyen-Geleceğin İnşası*” olarak değerler eğitimi 2 (% 1,69) ve son olarak 13. Sırada “*Kısıtlayıcı Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi 1 (0,84) öğretmen adayının metafor üretmesiyle ilgili kategoriler oluşturulmuştur.

Kategori 1: “Etkileyici-şekillendirici bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 23 metaforun 26 (% 22,03) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında ağaç (f:2), su (f:2) ve bahçıvan (f:2) metaforlarının geldiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değer eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi su gibidir. Çünkü su dokunduğu her şeyi kendi gibi temizler, berraklaştırır ve doğaya tekrar kazandırır. Değerler eğitimiyle de toplum bir düzene, güzelliğe bezenir.” (Sos 4 K 34)

“Değerler eğitimi bahçıvan gibidir. Çünkü değerleri ağaç olarak düşünerek yola çıktığımızda değerler eğitimi de bahçıvan olarak o ağaçlara biçim, yön verendir. Yani biçim verdiği değerlerle insanları şekillendirir.” (Sos 4 E 20)

“Değerler eğitimi ilaç gibidir. Çünkü ilaçlar insanların vücutlarında meydana gelen bazı hasarları ve eksiklikleri iyileştirmek için kullanılır. Değerler eğitimi de tıpkı bunun gibi, bireyin ve toplumun bazı eksikliklerini onarmak için verilir...” (Sos 4 K 14)

Kategori 2: “Yol gösterici-aydınlatıcı bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 16 metaforun 26 (% 22,03) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında güneş (f:5), kitap (f:3), öğretmen (f:3), pusula (f:2) ve Kur-an-ı Kerim (f:2) metaforlarının geldiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi rehber gibidir. Çünkü rehber insanı yabancı bulunduğu yerde bilgilendirir, yönlendirir. Değerler eğitimi de değerleri nasıl daha doğru ve etkili verilebileceği ile ilgili çalışmalar yapar.” (Sos 3 K 37)

“Değerler eğitimi eczacı gibidir. Çünkü hastaneden aldığımız ilaçları nasıl kullanacağımızı açıklayan eczacının açıklamasına benzetebiliriz. Değerler eğitimi de değerleri nasıl kullanacağımızı öğreten, bize kılavuzluk eden, nerelerde işe yarayacağını gösteren bir eczacı gibidir.” (Sos 4 E 1)

“Değerler eğitimi pusula gibidir. Çünkü tıpkı pusula gibi yönümüzü bulmamızda bize yardımcı olan, hayatımız için önem taşıyan şeylerdir. Bize yol gösterirler.” (Sos 4 K 18)

Kategori 3: “İhtiyaç duyulan-olmazsa olmaz bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 9 metaforun 13 (% 11,01) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında su (f:5) metaforunun geldiği görülmektedir. Diğer metaforların her birinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi ağaç gibidir. Çünkü ağaçlar insanların yaşaması için gerekli oksijeni üretirler. Değerler eğitimi de toplumun huzurlu var olabilmesi için değerlerin var olabilmesine nefes olurlar.” (Sos 4 E 4)

“Değerler eğitimi güneş gibidir. Çünkü tohumu sulayıp güneşe bırakırsak, güzel bakarsak çiçek açar. Değerler eğitimi de aynıdır. Değerler eğitim verildikçe insanîyet adına güzellikler doğar.” (Sos 3 K 40)

“Değerler eğitimi inkılaplar gibidir. Çünkü insanlara ihtiyaçları olan şeyi öğretir. Yanlıştan doğruya, kötüden iyiye yönlendirir. Medeniyet için şarttır.” (Sos 4 E 29)

Kategori 4: “Eğitimle bütünleşen bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 11 metaforun 12 (% 10,16) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında ağaç (f:2) metaforunun geldiği görülmektedir. Diğer metaforların her biri ayrı öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi anne sütü gibidir. Çünkü bir insanın beslenmesinin yanında çocukluğundaki anne sütünün önemi ne kadar önemliyse, bir insanın eğitiminin tam olabilmesi içinde değerler eğitiminin de olması gerekir. Eğitim, değerler eğitiminde ayrı düşünülemez.” (Sos 3 K 10)

“Değerler eğitimi ağaç gibidir. Çünkü ağaç her yere köklerini salarak, fotosentez gibi bize yararlı ve yeni olan şeyleri öğretir. Değerler eğitimi de yararlı ve yeni şeyleri eğitimde uygulayarak bize öğretir. Tıpkı bir ağaç gibi.” (Sos 3 K 31)

Kategori 5: “Sahip çıkılıp-emek verilmesi gereken bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 7 metaforun 11 (% 9,32) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında çiçek (3), ağaç (2) ve sevdâ (2) metaforların geldiği görülmektedir. Diğer metaforların her biri ayrı öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine/açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi çiçek gibidir. Çünkü ancak çiçeğe bakılıp emek verildiği takdirde çiçek açar, değerler eğitime de çeşitli araştırmalar gelişmelerle emek verilmesi gerekir.” (Sos 4 E 37)

“Değerler eğitimi ders gibidir. Çünkü bir öğrenci derslerine ne kadar çalışırsa o kadar verim elde eder, değerler eğitime de ne kadar emek verilirse toplum içinde etkileri de o aranda fazla görülür.” (Sos 4 E 20)

“Değerler eğitimi inek gibidir. Çünkü iyi ot verir, iyi bakım yaparsan iyi süt alırsın, değerler eğitimine de emek verirsən karşılığını insan ilişkilerinde toplum huzurunda alırsın, vermezsen almazsın.” (Sos 4 K 32)

Kategori 6: “Dinamik-değişken bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “Dinamik-Değişken Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 7 metaforun 7 (% 5,93) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların her birinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Dinamik-Değişken Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi kitap gibidir. Çünkü kitaplar zamana göre değişir ve yenilenirler. Zamanla birikerek de durmadan bir ilerleme içindedir bilgileri. Değerler eğitimi de bunun gibi her daim birikerek, yenilenerek değişerek geleceğe doğru ilerler.” (Sos 4 K 31)

“Değerler eğitimi dört mevsim gibidir. Çünkü dünya döndükçe her bölgenin mevsimi nasıl değişiyorsa, değerler eğitimi de dünyanın farklı yerlerinde farklı farklı yapılır.” (Sos 3 E 2)

Kategori 7: “Sahip olunan kıymetli bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 3 metaforun 5 (% 4,23) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında elmas (f:3) metaforunun geldiği görülmektedir. Diğer metaforların her biri birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adayları “Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi bir istiridyenin meydana getirdiği inciler gibidir. Çünkü dünyanın neresinde olursanız olun o incinin kıymeti hep paha biçilmez şeylerle ölçülür.” (Sos 3 E 19)

“Değerler eğitimi elmas gibidir. Çünkü elmas kömürken kıymeti bilindiği için elmaslaştı, kıymetlendi. Değerler eğitiminin de kıymeti bilindikçe elmas gibi değerli hale gelecektir.” (Sos 4 E 22)

Kategori 8: “Toplumu yansıtan bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 4 metaforun 4 (% 3,38) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu

görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsi birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adayların “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi “otu çek köküne bak” atasözü gibidir. Çünkü bir toplumun değerler eğitimine bakarsanız zaten o toplumla ilgili bilmeniz gereken tüm özelliklerini görebilirsiniz.” (Sos 3 E 3)

“Değerler eğitimi ayna gibidir. Çünkü ayna insana kendini yansıtır. Değerler eğitimiyle toplumlar gelecek kuşaklara özelliklerini yansıtır.” (Sos 4 E 11)

Kategori 9: “Geleceğe aktarıcı bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 3 metaforun 4 (% 3,38) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında su (2) metaforunun geldiği görülmektedir. Diğer metaforların her biri birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adayları “Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi kültürel miras gibidir. Çünkü kültürümüzü gelecek kuşaklara miras olarak bırakarak devamlılığımızı sağlarız. Değerlerimizi de değerler eğitimiyle yeni nesillere aktararak devamlılığını sağlarız.” (Sos 3 K 15)

“Değerler eğitimi su gibidir. Çünkü suyu bıraktığımız zaman akıp gider. Değerler eğitimi de suyun aktığı gibi insanların, nesilden nesile değerlerini eğitim yoluyla aktarmasıdır.” (Sos 4 K 24)

Kategori 10: “Fırsat” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “Fırsat” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 4 metaforun 4 (% 3,38) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsi birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Fırsat” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi merdiven gibidir. Çünkü merdiven çıkmayı bilen en üste, zirveye çıkarır. Tembeli de yuvarlana yuvarlana en alta düşürür. Değerler eğitimi fırsatı çevirip medeniyet gıdası yapılabilir.” (Sos 4 E 13)

“Değerler eğitimi yavru köpek gibidir. Çünkü eğer yavru köpeği kendine alıştırır beslersen büyüdüğünde sana zarar vermez, ama o fırsatı kaçırsan sana sıkıntı çıkarabilir. Değerler eğitimini de doğru değerlendirmezsen huzuru düzelten yerine gelenekselleşmiş bir tabuya dönüşerek huzur bozan bir şeye dönüşebilir.” (Sos 3 E 12)

Kategori 11: “Güven veren bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “Güven Veren Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 3 metaforun 3 (% 2,54) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsi birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adayların “Güven Veren Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi kalkan gibidir. Çünkü kalkan dışardan gelebilecek tehlikelerden insanları korur. Değerler eğitimi de toplumu bu şekilde kötü davranışlara karşı korur.” (Sos 3 E 5)

Kategori 12: “Birikerek ilerleyen-geleceğin inşası” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “Birikerek İlerleyen-Geleceğin İnşası” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 2 metaforun 2 (% 1,69) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsi birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Birikerek İlerleyen-Geleceğin İnşası” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi damla gibidir. Çünkü verilen her bir eğitim zamanla gelecek nesiller için göllere, denizlere dönüşebilir.” (Sos 3 K 19)

Kategori 13: “Kısıtlayıcı bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 15 incelendiğinde “Kısıtlayıcı Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 1 metaforun 1 (0,84) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsi birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Kısıtlayıcı Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi hapis gibidir. Çünkü nasıl hapsedildiğin zaman bir yerden bir yere gitmen imkansız oluyor, insanın değerlerinden kaçıp özgür olması da zor oluyor.” (Sos 3 K 35)

Sınıf Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramı için geliştirdikleri metaforlar.

Sınıf Eğitimi öğretmen adayları “değerler eğitimi” kavramına yönelik toplamda 85 metafor geliştirirken, farklı 70 adet metafor geliştirmişlerdir. Geliştirilen metaforlar Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16. Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değerler Eğitimi” Kavramı İçin Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	(f)	%	Sıra No	Metafor	(f)	%
1	Ağaç	4	4,70	36	Gece	1	1,17
2	Ağacın kökleri	1	1,17	37	Giysi	1	1,17
3	Aile	1	1,17	38	Gökyüzü	2	2,35
4	Akan bir su	1	1,17	39	Gökyüzündeki güneş	1	1,17
5	Ambulans	1	1,17	40	Güneş	2	2,35
6	Anne	1	1,17	41	Hastalık anında yapılan iğne	1	1,17
7	Astronot	1	1,17	42	Hayat öğretmeni	1	1,17
8	Aşı/iğne	1	1,17	43	Hayvanat bahçesinde bir maymun	1	1,17
9	Aşk	1	1,17	44	Hayvancılık	1	1,17
10	Ay	1	1,17	45	Hızla akan dere	1	1,17
11	Ayna	1	1,17	46	Işığın geldiği kaynak	1	1,17
12	Bahçıvan	2	2,35	47	Işık	3	3,52
13	Besin	1	1,17	48	İnsanlık eğitimi	1	1,17
14	Bilgi	1	1,17	49	Karınca	1	1,17
15	Bir eşyanın kullanma kılavuzu	1	1,17	50	Kitaplar	1	1,17
16	Bir harita	1	1,17	51	Lunapark	1	1,17
17	Bir ihtiyaç	1	1,17	52	Okul	2	2,35

Tablo 16. (Devamı)

18	Boş bir otoban	1	1,17	53	Okuma-yazma öğrenmek	1	1,17
19	Cevap anahtarı	1	1,17	54	Öğretmen	3	3,52
20	Çiçek	1	1,17	55	Örgü	1	1,17
21	Çocuk	1	1,17	56	Pusula	1	1,17
22	Çocuklar	1	1,17	57	Sanat eğitimi	1	1,17
23	Demir ustası	1	1,17	58	Sevgi	1	1,17
24	Ders çalışmak	1	1,17	59	Soğan	1	1,17
25	Disiplin	2	2,35	60	Sporculuk	1	1,17
26	Drama	1	1,17	61	Su	2	2,35
27	Dövüş horozu	1	1,17	62	Temel eğitim	1	1,17
28	Ebeveynler	1	1,17	63	Temizleyici	1	1,17
29	Eğitimin temel yapı taşı	1	1,17	64	Tohumun toprağı sarıışı	1	1,17
30	Ehliyet belgesi	1	1,17	65	Ülkenin geleceğı	1	1,17
31	Ektiğimiz en iyi tohum	1	1,17	66	Yaşamın ta kendisi	1	1,17
32	En sevdiğimiz yemeğın tarifi	1	1,17	67	Yaşantı	1	1,17
33	Ev	1	1,17	68	Yemek	2	2,35
34	Fıstık ezmesi	1	1,17	69	Yemekteki baharat	1	1,17
35	Fidana su verilmesi	2	2,35	70	Yemek yemek	1	1,17
				Toplam		85	100

Tablo 16’ya göre Sınıf Eğitimi öğretmen adayları “değerler eğitimi” kavramına yönelik 70 adet metafor geliştirmişlerdir. Öğretmen adayları tarafından geliştirilen metaforların

yarısından fazlası (59) yalnızca birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Geriye kalan 11 metafor ise 2 ile 4 öğretmen adayı arasında temsil edilmektedir. “Değerler Eğitimi” kavramına yönelik metaforların frekans dağılımı incelendiğinde en fazla kullanılanların başında “ağaç” (f:4), “ışık” (f:3) ve “öğretmen” (f:3) gelmektedir.

Sınıf Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorileri.

Sınıf Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramına ilişkin oluştukları metaforlar benzer özellikleri açısından 9 kavramsal kategori içerisinde toplanmıştır. Her metafor, öğretmen adaylarının yazdıkları açıklamalar kapsamında metaforun gerekçesini oluşturan düşünce doğrultusunda gruplandırılmıştır.

Tablo 17. Sınıf Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının “Değerler Eğitimi” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsurlar Olarak	Işık(3), Ay, Anne, Cevap Anahtarı, Ebeveynler, Güneş, Bir Eşyanın Kullanma Kılavuzu, En Sevdiğimiz Yemeğin Tarifi, Hayat Öğretmeni, Pusula, Güneş, Işığın Geldiği Kaynak, Öğretmen, Bir Harita, Gökyüzündeki Güneş	15	17

Tablo 17. (Devamı)

2	Etkileyici- Şekillendirici Bir Unsur Olarak	Sanat Eğitimi, Okul, Aş(İğne), Ayna, Aile, Hastalık Anında Yapılan İğne, Gece, Demir Ustası, Ağacın Kökleri, Fidana Su Verilmesi, Bahçıvan, Dövüş Horozu, Temizleyici, Yaşantı, Tohumun Toprağı Sarışı, Boş Bir Otoban	16	16
3	İhtiyaç Duyulan- Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak	Yemek(2), Su, Yaşamın Ta Kendisi, Okuma-Yazma Öğrenmek, Ambulans, Bir İhtiyaç, Yemek Yemek, Temel Eğitim, Besin, Giysi, Kitaplar	11	12
4	Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur Olarak	Drama, Lunapar, Bilgi, Karınca, Eğitimin Temel Yapı Taşı, Okul, Fıstık Ezmesi, Soğan, Su, Yemekteki Baharat	10	10
5	Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur Olarak	Ağaç(3), Ektiğimiz En İyi Tohum, Çocuklar, Bir Fidana Su Vermek, Ders Çalışmak, Çiçek, Sporculuk	7	9
6	Birikimle İlerleyen-Geleceğin İnşası Olarak	Örgü, Sevgi, Çocuk, Ülkenin Geleceği, Akan Bir Su, Hızlı Akan Dere, Ağaç, İnsanlık Eğitimi, Hayvanat Bahçesindeki Bir Maymun	9	9
7	Uzmanlık Gerektiren Bir Unsur Olarak	Öğretmen(2), Bahçıvan, Astronot, Hayvancılık, Ehliyet Belgesi	5	6
8	Kapsayıcı Olarak	Gökyüzü(2), Ev, Aşk	3	4
9	Uyarıcı-Düzenleyici Olarak	Disiplin(2)	1	2

Tablo 17 incelendiğinde, öğretmen adayları tarafından en çok metafor üretilen, toplamda 17 (% 20) öğretmen adayı ile “*Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi kategorisidir. 16 (% 18,82) öğretmen adayının metaforlarıyla 2. sırada “*Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi kategorisi gelmektedir. 3. sırada, “*İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi kategorisi 12 (% 14,11) öğretmen adayının metaforları ile oluşturulmuştur. 4. Sırada “*Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi 10 (%11,76), 5. sırada “*Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi 9 (% 10,58), 6. sırada “*Birikerek İlerleyen-Geleceğin İnşası*” olarak değerler eğitimi 9 (% 10,58), 7. sırada “*Uzmanlık Gerektiren Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi 6 (% 7,05), 8. sırada “*Kapsayıcı*” olarak değerler eğitimi 4 (% 4,70) ve son olarak 9. Sırada “*Uyarıcı-Düzenleyici*” olarak değerler eğitimi 2 (% 2,35) öğretmen adayının metaforlarıyla ilgili kategoriler oluşturulmuştur.

Kategori 1: “Yol gösterici-aydınlatıcı bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 17 incelendiğinde “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 15 metaforun 17 (% 20) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanlar başında ışık (f:3) metaforu gelmektedir. Diğer metaforların her birinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi bir yol haritasıdır. Çünkü değerler eğitimi harita gibi kişinin kendini kaybettiğinde ya da yolunu bulmakta zorlandığında kişilerin nereye varacağına rehberlik eder. Kişi değerlerine tutunur.” (Snf 4 K 5)

“Değerler eğitimi hayat öğretmeni gibidir. Çünkü değerler eğitimi insanın düşe kalka öğreneceği şeyleri önceden öğreten bir öğretmendir. Bizi hayata hazırlar ve hayatta karşılaşılabileceğimiz şeylere karşı güçlendirir.” (Snf 4 E 15)

“Değerler eğitimi pusula gibidir. Çünkü her zaman doğru yolu bulmamızı sağlar. Olmazsa yolumuzu bulamayız.” (Snf 3 K 26)

Kategori 2: “etkileyici-şekillendirici bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 17 incelendiğinde “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 16 metaforun 16 (% 18,82) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi demir ustası gibidir. Çünkü demir ustası demire şekil vererek ham demiri kullanışlı hale getirir. Değerler eğitimi verilen bireyler aldıkları bu eğitimle davranışlarını şekillendirir. Nasıl şekil vermek isterseniz o tarafa doğru yönlendirebilirsiniz.” (Snf 4 K 22)

“Değerler eğitimi bahçıvan gibidir. Çünkü bağa bahçeye düzen veren bakım yapan bahçıvandır. Ve tüm bunlar bahçıvandan sorulur. Kültürel değerlerimizin işleyişi, aktırımı, kazandırılması da değerler eğitiminin işidir. Bu eğitimle verilir.” (Snf 3 K 1)

“Değerler eğitimi aile gibidir. Çünkü ailemiz kendi ailesinden aldığı değerleri yaşayarak bize de verir farkında olmadan. Bizi de aynı değerlerle şekillendirir. Mesela babamızın sofraya otururken ellerini yıkaması bu eğitimle bizim de şekillenmemizdir.” (Snf 4 K 6)

Kategori 3: “İhtiyaç duyulan-olmazsa olmaz bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 17 incelendiğinde “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 11 metaforun 12 (% 14,11) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında yemek (f:2) metaforu gelmektedir. Diğer metaforların hepsi birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “İhtiyaç Duyulan-

Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi yemek gibidir. Çünkü bu eğitim olmayınca fizyolojik ihtiyaçlardan biri eksik kalmış gibi insanın ruhunun güzelliklerinin ham maddesi eksik kalmış sayılır.” (Snf 4 K 11)

“Değerler eğitimi kitaplar gibidir. Çünkü ruhumuzun beslenmesi için bizim kitaplara ihtiyacımız vardır. Eğer kitaplar olmasa ruhumuz aç kalır ve bir süre sonra iflas eder. Ruhumuzun bir diğer ihtiyacı değerler eğitimiyle karşılanır. Onlar bizi bilgilendirir ve hayatımızı güzelleştirir. (Snf 4 K 17)

“Değerler eğitimi besin gibidir. Çünkü insanın yaşaması için temel besine ihtiyacı vardır. Sosyal hayatta var olabilmesi için de değerler eğitimine ihtiyaç duyar.” (Snf 3 K 16)

Kategori 4: “Eğitimle bütünleşen bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 17 incelendiğinde “Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 10 metaforun 10 (%11,76) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamaların yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi yemekteki baharat gibidir. Çünkü eğitim yemekse bunun değerler eğitimiyle bütünleşmesi, baharatlarla daha da lezzetli hale gelmesi demektir. Baharatsız yemekler teknik olarak açlığımızı giderir ama lezzetli yemekler bunun yanında keyif verir.” (Snf 3 K 9)

“Değerler eğitimi eğitimin temel yapı taşı gibidir. Çünkü bir yapının temelinde bir taş konur ve bina bunun üzerine inşa edilir. Eğer o taş oradan alırsanız bina yıkılır. Değerler eğitimi de eğitimin böyle önemli taşıdır. İlkokulda zaten bu yüzden çocuklara eğitimden önce temel değerlerimizi kazandırmayı amaçlarız.” (Snf 4 E 10)

“Değerler eğitimi drama gibidir. Çünkü değerler eğitiminde de drama gibi bir çok şeyi canlandırarak, göstererek, yaparak yaşayarak bireylere aktarmak daha etkilidir.” (Snf 4 K 25)

Kategori 5: “Sahip çıkılıp-emek verilmesi gereken bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 17 incelendiğinde “Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 7 metaforun 9 (% 10,58) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların

başında ağaç (f:3) metaforunun geldiği görülmektedir. Diğer metaforların her biri birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi ektiğimiz en iyi tohumdur. Çünkü biz bu tohumu emek verip ekerek, gelecek nesilleri yetiştirirken değerler eğitimini en iyi şekilde verirsek, tertemiz, vatanını, milletini seven, ülkesini, bayrağını en yukarı seviyelere çıkaracak bir neslin temelini atmış oluruz.” (Snf 4 E 2)

“Değerler eğitimi ağaç gibidir. Çünkü ilgilendiğinizde dallanıp yeşerir ve meyve verir güzelleşir hatta meyveleri hayatımıza tat verir. Değerler eğitiminde de aynen böyledir.” (Snf 3 K 10)

Kategori 6: “Birikerek ilerleyen-geleceğin inşası” olarak değerler eğitimi.

Tablo 17 incelendiğinde “Birikerek İlerleyen-Geleceğin İnşası” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 9 metaforun 9 (% 10,58) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Birikerek İlerleyen-Geleceğin İnşası” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi ülkenin geleceği gibidir. Çünkü değerlerimiz var oldukça ülkemizin geleceğinin teminidir. Gelecekte de var olmak demek değerler eğitimiyle mümkün olabilir. Gelecek kuşaklara değerlerimizi değerler eğitimi vererek aktarabiliriz ancak.” (Snf 3 E 12)

“Değerler eğitimi örgü gibidir. Çünkü ilmek ilmek işlenerek eğitimi gerçekleşir. Birikerek ilerler ve sonunda amacına ulaşır. Sonra tekrardan yani bir zaman için örülür. Hiç durmaz. Bu eğitim, kültürün var olması için sürekli birikmelidir ve ilerlemelidir.” (Snf 4 K 27)

Kategori 7: “Uzmanlık gerektiren bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 17 incelendiğinde “Uzmanlık Gerektiren Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 5 metaforun 6 (% 7,05) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında öğretmen (f:2) metaforunun geldiği görülmektedir. Diğer metaforların her biri birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Aşağıda, öğretmen adaylarının “Uzmanlık Gerektiren Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik örnek bir açıklamaya yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi öğretmen gibidir. Çünkü değerler eğitimi öyle herkesten alınabilecek bir eğitim değildir. Öncesinde eğitiminden geçmiş, bilen, hatta kendisinin de uygulayıcısı olduğu öğretmenlerimizden alınır. Zaten değerler eğitimi demek öğretmenler demek.” (Snf 3 K 3)

Kategori 8: “Kapsayıcı” olarak değerler eğitimi.

Tablo 17 incelendiğinde “Kapsayıcı” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 3 metaforun 4 (% 4,70) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında gökyüzü (f:2) metaforunun geldiği görülmektedir. Diğer metaforların her biri birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Aşağıda, öğretmen adaylarının “Kapsayıcı” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik örnek bir açıklamaya yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi gökyüzü gibidir. Çünkü varlığı bütün hayatımızı, hatta geçmişimizden geleceğe her bir zamanı kapsar. Tıpkı gökyüzü gibi. Her zamana, her mekana hitap eder.” (Snf 4 K 44)

Kategori 9: “Uyarıcı-düzenleyici” olarak değerler eğitimi.

Tablo 17 incelendiğinde “Uyarıcı-Düzenleyici” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 1 metaforun 2 (% 2,35) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında disiplin (f:2) metaforunun geldiği görülmektedir. Diğer metaforların her biri birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Aşağıda, öğretmen adaylarının “Uyarıcı-Düzenleyici” olarak değerler eğitimi kategorisine ait metaforları neden geliştirdiklerine yönelik örnek bir açıklamaya yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi disiplin gibidir. Çünkü disiplin ile bir düzen sağlanır, sıkı kurallar gibi görünse de var olan huzurun kaynağıdır. Değerler eğitimi de dikte ediliyormuş gibi görünebilir ama toplum içinde görünmez düzen sağlayıcılardır.” (Snf 3 K 5)

Türkçe Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramı için geliştirdikleri metaforlar.

Türkçe Eğitimi öğretmen adayları “değerler eğitimi” kavramına yönelik toplamda 111 metafor geliştirirken, farklı 88 adet metafor geliştirmişlerdir. Geliştirilen metaforlar Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. *Türkçe Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değerler Eğitimi” Kavramı İçin Geliştirdikleri Metaforlar*

Sıra No	Metafor	(f)	%	Sıra No	Metafor	(f)	%
1	Ağaç	1	0,90	45	İnşaat ustası	1	0,90
2	Ağaç için su	1	0,90	46	İzcilik	1	0,90
3	Ağacı şekillemek	1	0,90	47	Kalem	2	1,80
4	Ahlak	1	0,90	48	Kılıç	1	0,90
5	Aile	1	0,90	49	Kitap	1	0,90
6	Aile sıcaklığı	1	0,90	50	Kocaman bir bahçe	1	0,90
7	Ailedeki eğitim	1	0,90	51	Küçük bir fidanı sulayıp büyütme	1	0,90
8	Alınan nefes	1	0,90	52	Matematik	1	0,90
9	Anne	1	0,90	53	Mevsimler	1	0,90
10	Annemiz	1	0,90	54	Meyve bahçesi	1	0,90
11	Bağışıklık sistemini kuvvetlendirmek için alınan vitamin	1	0,90	55	Milli değerler	1	0,90
12	Bağlılık	1	0,90	56	Miras	2	1,80
13	bir ağacın altında gölgelenmek	1	0,90	57	Model olmak	1	0,90
14	Bir bebeği beslemek	1	0,90	58	Mum	2	1,80
15	Bir bahçıvan	1	0,90	59	Mutluluk	1	0,90
16	Bir çocuk yetiştirmek	1	0,90	60	Mutfak	1	0,90
17	Bir fidanı sulamak	1	0,90	61	Nefes almak	1	0,90
18	Bir kuşkanadı	1	0,90	62	Okul	3	2,70
19	Can simidi	1	0,90	63	Orman	2	1,80
20	Can suyu	1	0,90	64	Öğretmen davranışları	1	0,90
21	Çiçek	1	0,90	65	Ressam olmak	1	0,90
22	Çiçek büyütme	1	0,90	66	Sağlıklı beslenmek	1	0,90
23	Çocukları topluma çevilemek	1	0,90	67	Sadık Hidayet'in Kör Baykuş Eseri	1	0,90
24	Dere yatağı	1	0,90	68	Sevgi	1	0,90
25	Dil(Türkçe)	1	0,90	69	Siyah tahta	1	0,90
26	Domino taşları	1	0,90	70	Sonbahardan yaza geçiş	1	0,90
27	Dünya	1	0,90	71	Sorumluluk	1	0,90
28	Dünyanın dönüşü	1	0,90	72	Su	11	9,90
29	Ekmek	3	2,70	73	Suyu verilen fidan	1	0,90
30	Elmas	1	0,90	74	Şarap	1	0,90
31	Ev	1	0,90	75	Tenga tahtaları	1	0,90
32	Evrendeki ahenk	1	0,90	76	Toprak	1	0,90

Tablo 18. (Devamı)

33	Farklı bölgelerin kültürü	1	0,90	77	Trafik polisi	1	0,90
34	Gece-gündüz döngüsü	1	0,90	78	Türkçe(dil)	1	0,90
35	Geleceğimizin yıldızları	1	0,90	79	Türkçe eğitimi	1	0,90
36	Gökyüzündeki yıldızlar	1	0,90	80	TV	1	0,90
37	Güneş	2	1,80	81	Yapbozun parçaları	1	0,90
38	Hayat	1	0,90	82	Yaşam	1	0,90
39	Hayat bilgisi	1	0,90	83	Yıldız	1	0,90
40	Hayat eğitimi	1	0,90	84	Yıldızlar	3	2,70
41	Işık	3	2,70	85	Yemek-içmek	1	0,90
42	İlk 6 ay verilen süt	1	0,90	86	Yemeğin içindeki tuz	1	0,90
43	İnsan	1	0,90	87	Yol gösterici	1	0,90
44	İnsana çizilen yol haritası	1	0,90	88	Zorunlu ders	1	0,90
Toplam						111	100

Tablo 18'e göre Türkçe Eğitimi öğretmen adayları “değerler eğitimi” kavramına yönelik 88 adet metafor geliştirmişlerdir. Öğretmen adayları tarafından geliştirilen metaforların yarısından fazlası (78) yalnızca birer öğretmen adayı tarafından temsil edilmektedir. Geriye kalan 10 metaforun 2 ile 11 öğretmen adayı arasında temsil edildiği görülmektedir. “Değerler Eğitimi” kavramına yönelik metaforların frekans dağılımı incelendiğinde en fazla kullanılanların başında “su” (f:11), “yıldızlar” (f:3), “ışık” (f:3), “ekmek” (f:3) ve “okul” (f:3) gelmektedir.

Türkçe Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramı için oluşturdukları metafor kategorileri.

Türkçe Eğitimi öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramı için geliştirdikleri metaforlar benzer özellikleri açısından 12 kavramsal kategori içerisinde toparlanmıştır. Her metafor, öğretmen adaylarının yazdıkları açıklamalar ve metaforun gerekçesi kapsamında gruplandırılmıştır.

Tablo 19. Türkçe Eğitimi Öğretmen Adaylarının “Değerler Eğitimi” Kavramı İçin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsor Olarak	Kalem(2), Küçük Bir Fidanı Sulayıp Büyütmek, Çocukları Topluma Çivilemek, Kocaman Bir Bahçe, İnşaat Ustası, Bir Fidanı Sulamak, Mutfak, Ressam Olmak, Tenga Tahtaları, Bir Bebeği Beslemek, Öğretmen Davranışları, Mutluluk, Hayat Bilgisi, Ağacı Sekillemek, Anne, Bir Bahçıvan, Bir Çocuk Yetiştirmek, Suyu Verilen Fidan, Bir Kuş Kanadı	19	20
2	İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsor Olarak	Su(9), Can Suyu, Yemek-İçmek, Alınan Nefes, Ağaç İçin Su, Nefes Almak, Aile Sıcaklığı, Türkçe Eğitimi, Zorunlu Ders, Güneş, Ekmek	11	19

Tablo 19. (Devamı)

3	Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsor Olarak	İşık(3), Yıldızlar(3), Mum(2), İnsana Çizilen Yol Haritası, Trafik Polisi, Yıldız, Gökyüzündeki Yıldızlar, Dere Yatağı, Yol Gösterici, Güneş	10	15
4	Toplumun Temel Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsor Olarak	Ailedeki Eğitim, Ahlak, Bağışıklık Sistemini Kuvvetlendirmek İçin Alınan Vitamin, Orman, İlk 6 Ay Verilen Süt, Dil(Türkçe), Yemeğin İçindeki Tuz, Hayat, Bağlılık	9	9
5	Geleceğe Aktarıcı Olarak	Miras(2), Geleceğimizin Yıldızları, Okul, İzcilik, Türkçe(Dil), Sorumluluk, İnsan	7	8
6	Eğitimle Bütünleşen Bir Unsor Olarak	Okul(2), Hayat Eğitimi, Yaşam, Model Olmak, TV, Sadık Hidayet'in Kör Baykuş Eseri	6	7
7	Dinamik-Değişken Bir Unsor Olarak	Farklı Bölgelerin Kültürü, Mevsimler, Evrendeki Ahenk, Su, Dünyanın Dönüşü,	7	7

		Gece-Gündüz Döngüsü, Sonbahardan Yaza Geçiş		
8	Sahip Çıkılıp- Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur Olarak	Ağaç, Çiçek, Siyah Tahta, Sağlıklı Beslenmek, Sevgi, Çiçek Büyütmek	6	6
9	Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur Olarak	Ekmek(2), Elmas, Matematik, Şarap, Milli Değerler	5	6
10	Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün Olarak	Meyve Bahçesi, Toprak, Domino Taşları, Dünya, Yapbozun Parçaları, Orman	6	6
11	Güven Veren Bir Unsur Olarak	Bir Ağaç Altında Gölgelemek, Ev, Can Simidi, Kılıç, Annemiz	5	5
12	Toplumu Yansıtan Bir Unsur Olarak	Kitap, Su, Aile	3	3

Tablo 19 incelendiğinde, öğretmen adayları tarafından en fazla metafor üretilen, toplamda 20 (% 18,01) öğretmen adayı ile “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisidir. 19 (% 17,11) öğretmen adayının metaforlarıyla 2. sırada “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisi gelmektedir. 3. sırada, “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisi 15 (% 13,51) öğretmen adayının metaforlarıyla oluşturulmuştur. 4. sırada “Toplumsal Temel Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur” olarak değerler eğitimi 9 (% 8,10), 5. sırada “Geleceğe Aktarıcı” olarak değerler eğitimi 8 (% 7,20), 6. sırada “Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur” olarak değerler eğitimi 7 (% 6,30), 7. sırada “Dinamik-Değişken Bir Unsur” olarak değerler eğitimi 7 (% 6,30), 8. sırada “Sahip Çıkılıp- Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değerler eğitimi 6 (% 5,40), 9. sırada “Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur” olarak değerler eğitimi 6 (% 5,40), 10. sırada “Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün” olarak değerler eğitimi 6 (% 5,40), 11. sırada “Güven Veren Bir Unsur” olarak değerler eğitimi 5 (% 4,50) ve son olarak 12. sırada “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” olarak değerler eğitimi 3 (% 2,70) öğretmen adayının metaforlarıyla ilgili kategoriler oluşturulmuştur.

Kategori 1: “Etkileyici-şekillendirici bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 19 incelendiğinde “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 19 metaforun 20 (% 18,01) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında kalem (f:2) gelmektedir. Diğer metaforların hepsinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları oluşturma gerekçelerine yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi inşaat ustası gibidir. Çünkü bir yapıyı oluşturan inşaat ustası gibi değerler eğitimi de toplumsal yapıyı düzenler ve oluşturur.” (Trk 3 K 6)

“Değerler eğitimi anne gibidir. Çünkü anneler çocuklarını en güzel şekilde büyütür şekillendirir, değerler eğitimi de insanı büyük küçük demeden yetiştirir, geliştirir ve insanı insan yapar topluma kazandırır.” (Trk 4 E 12)

Kategori 2: “İhtiyaç duyulan-olmazsa olmaz bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 19 incelendiğinde “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 11 metaforun 19 (% 17,11) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında su (f:9) gelmektedir. Diğer metaforların hepsinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları oluşturma gerekçelerine yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi ekmek gibidir. Çünkü insanın en temel ihtiyaçlarından biridir. İnsan onsuz yaşayamaz. Bir süre onsuz kalabilse bile bir süre sonra ona ihtiyaç duyar. Toplumun temel besinidir değerler eğitimi de.” (Trk 3 E 12)

“Değerler eğitimi su gibidir. Çünkü su hayattaki temel ihtiyacımızdır, olmazsa olmazımızdır. Değerler eğitimi de ihtiyaçtır çünkü ahlaklı ve değerlere sahip bireyler medeni bir toplumu oluşturur.” (Trk 4 K 25)

Kategori 3: “Yol gösterici-aydınlatıcı bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 19 incelendiğinde “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 10 metaforun 15 (% 13,51) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kullanılanların başında ışık (f:3), yıldızlar (f:3) ve mum (f:2) gelmektedir. Diğer metaforların hepsinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları oluşturma gerekçelerine yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi trafik polisi gibidir. Çünkü trafik polisinin trafikte yönümüzü gösterdiği gibi değerler eğitimi de insan ilişkilerinde yol göstericidir, toplum düzeni sağlanmış olur.” (Trk 4 E 3)

“Değerler eğitimi yıldızlar gibidir. Çünkü karanlık zamanlarda, en ilgisiz, en başarısız bir öğrencinin bile bilinçaltına işlemiştir ve o zor zamanında cebinden çıkararak kullanır. Durumunu aydınlatır.” (Trk 4 K 50)

“Değerler eğitimi yol gösterici gibidir. Çünkü aileden ve çevreden öğrenilen bu eğitimle hayata yön verebilir ve hayatımızı şekillendirebiliriz.” (Trk 4 K 20)

Kategori 4: “Toplumsal temel yapı taşı-toplumu ayakta tutan bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 19 incelendiğinde “Toplumsal Temel Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 9 metaforun 9 (% 8,10) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların hepsinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Toplumsal Temel Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi ilk 6 ay verilen süt gibidir. Çünkü bu olmazsa insan gelişiminde eksiklikler olur. Fiziki rahatsızlıklar bu ilk 6 ay süütünün eksikliğinden doğar çoğunlukla. İnsanı insan olarak görmek de bu eğitimle mümkün olur, bu eğitimin eksikliğinde insanlık adına büyük rahatsızlıklar doğar.” (Trk 4 E 26)

“Değerler eğitimi dilimiz (Türkçe) gibidir. Çünkü diline sahip çıkan insan düşüncesine, milletine sahip çıkmış gibidir. Vardır. Var olacaktır. Ancak dili yok olan bir millet artık yok demektir. Değerler eğitimi de dilimiz gibi toplumun temel yapısını oluşturur.” (Trk K 15)

Kategori 5: “Geleceğe aktarıcı” olarak değerler eğitimi.

Tablo 19 incelendiğinde “Geleceğe Aktarıcı” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 7 metaforun 8 (% 7,20) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında en sık kullanılanların başında miras (f:2) gelmektedir. Diğer metaforların hepsinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Geleceğe Aktarıcı” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi okul gibidir. Çünkü okul bilgilerin yeni nesillere aktarıldığı yerlerdir. Değerler eğitimiyle de değerlerin bilgisini gelecek nesillere aktarıyoruz.” (Trk 3 K 11)

“Değerler miras gibidir. Çünkü miras gibi değerler de bize emanettirler. Onları koruyup emaneti bizden sonrakilere miras yoluyla bırakmalıyız.” (Trk 3 K 37)

Kategori 6: “Eğitimle bütünleşen bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 19 incelendiğinde “Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 6 metaforun 7 (% 6,30) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında en sık kullanılanların başında okul (f:2) gelmektedir. Diğer metaforların hepsinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi okul gibidir. Çünkü öğrencilerimiz tüm eğitimleri ile birlikte değerler eğitimini de okulda alırlar, birçok kavramı da değerler eğitimiyle öğrenirler. Okul bilgi-beceri öğretir, değerler eğitimi de değerleri verir.” (Trk 4 K 43)

“Değerler eğitimi model olmak gibidir. Çünkü bu eğitimi vermek istemek aslında yaşamak demektir. Model olmadan nasıl bir şeyi sunamıyoruz değerler eğitimini de model olmadan kazandırılması imkânsız.” (Trk 3 K 30)

Kategori 7: “Dinamik-değişken bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 19 incelendiğinde “Dinamik-Değişken Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 7 metaforun 7 (% 6,30) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların her birinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Dinamik-Değişken Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi mevsimler gibidir. Çünkü ... her mevsim geldiğinde yeri ve zamanında meyveleri beklenir. Verilen değerler eğitiminin de mevsimler gibi zamanı ve yeri geldiğinde meyvelerini vermesi beklenir. Kışın kış meyveleri, yazın yaz meyveleri...” (Trk 3 E 2)

“Değerler eğitimi sonbahardan yazıya geçiş gibidir. Çünkü meyve vermesi zaman alır, önce yapraklarını döker, savrulur, zordur. Sonra baharda yavaşça yeşillenir.” (Trk 3 K 28)

Kategori 8: “Sahip çıkılıp- emek verilmesi gereken bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 19 incelendiğinde “Sahip Çıkılıp- Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 6 metaforun 6 (% 5,40) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların her birinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç

örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Sahip Çıkılıp- Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları geliştirme nedenlerine yönelik gerekçelerine yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi çiçek büyütmek gibidir. Çünkü çiçeklerin büyütülmesi çok emek, çok özen ister. Özenle yapılan bakım sonrası çiçek açar. Değerler eğitimi de emekle bu şekilde çocuklara verilmelidir ki zamanla çocuklarda yeşersin.” (Trk 4 E 2)

“Değerler eğitimi sevgi gibidir. Çünkü sevgi karşılıklı emek çaba isteyen bir kavramdır ve karşılıklı etkileşimle büyümektedir. Değerler eğitimi de bu şekilde emek verildiği ölçüde kazanılır, verilebilir.” (Trk 3 K 1)

Kategori 9: “Sahip olunan kıymetli bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 19 incelendiğinde “Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 5 metaforun 6 (% 5,40) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında en sık kullanılanlar başında ekmek (f:2) gelmektedir. Diğer metaforların her birinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları geliştirme nedenlerine yönelik gerekçelerine yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi şarap gibidir. Çünkü şarap gibi yllandıkça tadı, düzeni, modeli oturur ve yıllar geçtikçe gelişerek kıymetlenir.” (Trk 3 E 2)

“Değerler eğitimi elmas gibidir. Çünkü zamanla kendini, değerini gösterir, sonradan parıldar. Her türlü bir şekilde ortaya çıkar ve ışık saçar. Herkesin üzerinde olur. Değerler eğitimi ile bulanmış kişi de elmas gibi parmakla gösterilir.” (Trk 3 K 16)

Kategori 10: “Anlamlı parçalardan oluşan bir bütün” olarak değerler eğitimi.

Tablo 19 incelendiğinde “Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 6 metaforun 6 (% 5,40) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların her birinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi yapbozun parçaları gibidir. Çünkü değerler eğitimi olmadan hayatımızın önemli bir bölümü eksik kalır. Bence hayatımıza anlam katan en önemli eğitimidir. Nasıl ki yapbozun bir parçası eksik kaldığı zaman ortaya çıkan görüntü eksik kalıyorsa,

hayatımızdaki yeri-önemi açısından değerler eğitimi de aynı şekilde düşünülebilir.” (Trk 4 K 45)

“Değerler eğitimi meyve bahçesi gibidir. Çünkü meyve bahçesinde çeşit çeşit insana faydalı meyve vardır ve vücudunuza sağlık sıhhat verir. Değerler eğitiminde de çeşit çeşit değerlerin kazanım modeli vardır, her biri topluma düzen huzur verir.” (Trk 3 K 31)

Kategori 11: “Güven veren bir unsur” olarak değerler eğitimi.

Tablo 19 İncelendiğinde “Güven Veren Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 5 metaforun 5 (% 4,50) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların her birinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Güven Veren Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi annemiz gibidir. Çünkü annemiz bizi korur, kollar, güven verir... değerler eğitimini almış insanlar arasında da güvende hissedersiniz, huzurlu ve güvenli bir ortamda olduğumuzu biliriz.” (Trk 4 K 8)

“Değerler eğitimi ev gibidir. Çünkü ev sıcak yuvadır. Orada anne, baba, kardeş sıcaklığı vardır. Değerler eğitimi de ev gibi güvenlidir, orada saygı, sevgi, anlayış vs. sıcaklığını bulabilirsiniz.” (Trk 3 k 26)

Kategori 12: “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” Olarak Değerler Eğitimi.

Tablo 19 İncelendiğinde “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisinde toplam 3 metaforun 3 (% 2,70) öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında metaforların her birinin birer öğretmen adayı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Birkaç örnekle aşağıda, öğretmen adaylarının “Toplumu Yansıtan Bir Unsur” olarak değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

“Değerler eğitimi aile gibidir. Çünkü ...meşhur bir söz vardır her çocuk ailesini yansıtır diye, ailede toplumu yansıtır... değerler eğitimi de bir çocuk gibi içinde büyüdüğü toplumu, sahip olduğu kültürün özelliklerini yansıtır...” (Trk 4 K 44)

Öğretmen adaylarının okudukları bölümlere göre (Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi) ön plana çıkan metafor kategorileri.

Değerler Eğitimi kavramına yönelik oluşturulan toplam metafor 314 [Sosyal Bilgiler (118), Sınıf (85) ve Türkçe Eğitimi (111)]’dür. Metafor sayısı ise 239 [Sosyal Bilgiler (81), Sınıf

(70) ve Türkçe Eğitimi (88)]’dır. Üretilen metaforların yoğunlaştığı kategoriler her bölüm için Tablo 20’de belirtilmiştir.

Tablo 20. *Değerler Eğitimi Kavramına Yönelik Üretilen Metafor Kategorilerinin Bölümler Bakımından Karşılaştırılması*

Kategori Adı	Bölümler									
	Sosyal Eğitimi		Bilgiler		Sınıf Eğitimi		Türkçe Eğitimi		Toplam	
	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%
Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak	26	22,03	16	18,82	20	18,01	62	19,74		
Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak	26	22,03	17	20	15	13,51	58	18,47		
İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak	13	11,01	12	14,11	19	17,11	44	14,01		
Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur Olarak	12	10,16	10	11,76	7	6,30	29	9,23		
Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur Olarak	11	9,32	9	10,58	6	5,40	26	8,28		
Dinamik-Değişken Bir Unsur Olarak	7	5,93	-	-	7	6,30	14	4,45		
Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur Olarak	4	3,38	-	-	8	7,20	12	3,82		
Birlikte İlerleyen-Geleceğin İnşası Olarak	2	1,69	9	10,58	-	-	11	3,50		
Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur Olarak	5	4,23	-	-	6	5,40	11	3,50		
Toplumun Temel Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur Olarak	-	-	-	-	9	8,10	9	2,86		
Toplumu Yansıtan Bir Unsur Olarak	4	3,38	-	-	3	2,70	7	2,22		
Uzmanlık Gerektiren Bir Unsur Olarak	-	-	6	7,05	-	-	6	1,91		
Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün Olarak	-	-	-	-	6	5,40	6	1,91		
Güven Veren Bir Unsur Olarak	-	-	-	-	5	4,50	5	1,59		
Kapsayıcı Olarak	-	-	4	4,70	-	-	4	1,27		
Fırsat Olarak	4	3,38	-	-	-	-	4	1,27		
Güç Veren Bir Unsur Olarak	3	2,54	-	-	-	-	3	0,95		
Uyarıcı-Düzenleyici olarak	-	-	2	2,35	-	-	2	0,63		
Kısıtlayıcı Bir Unsur	1	0,84	-	-	-	-	1	0,31		
Toplam	118	100	85	100	111	100	314	100		

Tablo 20’de “*değerler eğitimi*” kavramıyla ilgili oluşturulan kavramsal kategoriler bölüm bakımından karşılaştırılmıştır. Tablo 20 göz önüne alındığında her üç bölüm öğretmen adaylarının “*değer eğitimi*” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar benzer ve farklılık göstermektedir. Bu benzerlik ve farklılıklar şöyledir;

Tüm bölümler bazında ele alındığında en fazla metafor üretilen kategori 62 (%19,74) metafor ile “*Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi kategorisidir. İkinci sırada 58 (%18,47) metafor ile “*Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi kategorisi almıştır.

Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adayları (%22,03) en fazla “*Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi ve “*Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforlar üretmişlerdir. Sınıf Eğitimi öğretmen adaylarının (%)

20) en fazla “*Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi kategorisinde, Türkçe Eğitimi öğretmen adaylarının (% 18,01) da en fazla “*Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi kategorisinde metafor ürettikleri görülmüştür.

İkinci en çok metafor üretilen kategori, Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adayları tarafından “*İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi kategorisi, Sınıf Eğitimi öğretmen adayları tarafından “*Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi kategorisi ve son olarak Türkçe Eğitimi öğretmen adayları tarafından “*İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi kategorisi olmuştur.

Sosyal Bilgiler ve Türkçe Eğitimi öğretmen adayları “*Dinamik-Değişken Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi (%4,45), “*Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur Olarak*” olarak değerler eğitimi (%3,82), “*Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi (%3,50) ve “*Toplumu Yansıtan Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi (%2,22) kategorileri için metafor üretirlerken, Sınıf Eğitimi öğretmen adayları tarafından bu kategorilerde hiç metafor üretilmemiştir.

Sosyal Bilgiler ve Sınıf Eğitimi öğretmen adayları “*Birikerek İlerleyen-Geleceğin İnşası Olarak*” değerler eğitimi (%3,50) kategorisi için metafor üretirlerken Türkçe eğitiminden metafor üretilmemiştir.

“*Kapsayıcı Olarak*” değerler eğitimi (%1,27) ve “*Uyarıcı-Düzenleyici olarak*” değerler eğitimi (%0,63) kategorileri için sadece Sınıf Eğitimi öğretmen adayları metafor üretmişlerdir.

“*Fırsat Olarak*” değerler eğitimi (%1,27), “*Güç Veren Bir Unsur Olarak*” (%0,95) değerler eğitimi ve “*Kısıtlayıcı Bir Unsur*” olarak değerler eğitimi (% 0,31) kategorileri için sadece Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adayları metafor üretmişlerdir.

“*Toplumun Temel Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi (%2,86), “*Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün Olarak*” değerler eğitimi (% 1,91) ve “*Güven Veren Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi (%1,59) kategorileri için sadece Türkçe Eğitimi öğretmen adayları metafor üretmişlerdir.

Öğretmen adaylarının okudukları sınıf düzeylerine göre (3. sınıf ve 4. sınıf) ön plana çıkan metaforlar kategorileri.

Değerler Eğitimi kavramına yönelik oluşturulan toplam metafor 314 [4. sınıf (187) ve 3. sınıf (127)]’dür. Üretilen metaforların sınıf düzeylerine göre yoğunlaştığı kategoriler her sınıf düzeyi için Tablo 21’de belirtilmiştir.

Tablo 21. *Değerler Eğitimi Kavramına Yönelik Üretilen Metafor Kategorilerinin Sınıf Düzeyleri Bakımından Karşılaştırılması*

Kategori Adı	Sınıf Düzeyleri				Toplam	
	4.sınıf		3.sınıf		f	%
	f	%	f	%		
Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak	48	25,66	14	11,02	62	19,74
Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak	32	17,11	26	20,47	58	18,47
İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak	30	16,04	14	11,02	44	14,01
Eğitimle Bütünleşen Bir Unsur Olarak	16	8,55	13	10,23	29	9,23
Sahip Çıkılıp-Emek Verilmesi Gereken Bir Unsur Olarak	19	10,16	7	5,51	26	8,28
Dinamik-Değişken Bir Unsur Olarak	5	2,67	9	7,08	14	4,45
Geleceğe Aktarıcı Bir Unsur Olarak	6	3,20	6	4,72	12	3,82
Birlikte İlerleyen-Geleceğin İnşası Olarak	3	1,60	8	6,29	11	3,50
Sahip Olunan Kıymetli Bir Unsur Olarak	3	1,60	8	6,29	11	3,50
Toplumsal Temel Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur Olarak	7	3,74	2	1,57	9	2,86
Toplumu Yansıtan Bir Unsur Olarak	3	1,60	4	3,14	7	2,22
Uzmanlık Gerektiren Bir Unsur Olarak	3	1,60	3	2,36	6	1,91
Anlamlı Parçalardan Oluşan Bir Bütün Olarak	3	1,60	3	2,36	6	1,91
Güven Veren Bir Unsur Olarak	4	2,13	1	0,78	5	1,59
Kapsayıcı Olarak	4	2,13	-	-	4	1,27
Fırsat Olarak	1	0,53	3	2,36	4	1,27
Güç Veren Bir Unsur Olarak	-	-	3	2,36	3	0,95
Uyarıcı-Düzenleyici olarak	-	-	2	1,57	2	0,63
Kısıtlayıcı Bir Unsur	-	-	1	0,78	1	0,31
Toplam	187	100	127	100	314	100

Tablo 21’de “*değerler eğitimi*” kavramıyla ilgili oluşturulan kavramsal kategoriler sınıf düzeyleri bakımından karşılaştırılmıştır. Tablo 21 göz önüne alındığında her sınıf düzeyi öğretmen adaylarının “*değerler eğitimi*” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar benzerlik ve farklılık göstermektedir. Bu benzerlik ve farklılıklar şöyledir;

Genel sıralama olarak ele alındığında en fazla metafor üretilen kategori 62 (%19,74) ile “*Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi kategorisidir. İkinci sırayı ise 58(% 18,47) metafor ile “*Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi kategorisi almıştır.

4. sınıf (%25,66) öğretmen adayları en çok “*Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforlar üretmişlerdir.

3. sınıf (%20,47) öğretmen adayları da en çok “*Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi kategorisini oluşturan metafor üretmişlerdir.

4. sınıf (%0,53) öğretmen adaylarının en az metafor ürettikleri kategori “*Fırsat Olarak*” değerler eğitimi kategorisidir.

3. sınıf (%0,78) öğretmen adaylarının en az metafor ürettikleri kategori “*Kısıtlayıcı Bir Unsur*” değerler eğitimi ve “*Güven Veren Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi kategorileridir.

4. sınıf öğretmen adaylarının hiç metafor üretmedikleri kategoriler, “*Güç Veren Bir Unsur Olarak*” değerler eğitimi, “*Uyarıcı-Düzenleyici olarak*” değerler eğitimi ve “*Kısıtlayıcı Bir Unsur olarak*” değerler eğitimi kategorileridir.

3. sınıf öğretmen adaylarının hiç metafor üretmedikleri kategori, “*Kapsayıcı Olarak*” değerler eğitimi kategorisidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma bulguları ile ilgili tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma, öğretmen adaylarının “değerler” ve “değerler eğitimi” kavramlarına ilişkin sahip oldukları algıları, metaforlar aracılığıyla tespit edip ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla 371 öğretmen adayına (Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi) uygulanan araştırmada “değerler” kavramına yönelik geçerli metafor sayısı 363, “değerler eğitimi” kavramı için geçerli metafor sayısı 314 olarak tespit edilmiştir. Geçerli metaforlardan; “değer” kavramına ilişkin üretilen metaforlar 13 kavramsal kategori, “değerler eğitimi” için üretilen metaforlar ise 19 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Araştırmanın sonuç ve tartışması şöyledir:

Öğretmen adaylarının “değer” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar.

Değerler kavramına ilişkin geliştirilen metaforlar, bu metaforlara bağlı olarak oluşturulan metafor kategorileri, bölüm ve sınıf düzeyi farkı gözetilmeksizin öğretmen adaylarının çoğunun değerler kavramını “su” metaforuyla açıkladığı görülmüştür. Bölüm ve sınıf düzeyi farkı gözetilmeksizin öğretmen adayları, tıpkı su gibi değerlerin de hayatımızdaki ihtiyaçlardan olduğu ve değerlerin hayatımızı olumlu etkilediği yönünde açıklamalarda bulunmaları sebebiyle, değer kavramına yönelik “olumlu” bir algıya sahip oldukları sonucuna varılabilir.

Öğretmen adaylarının çoğunluğunun, değer kavramını “su” metaforuna benzetmelerinin gerekçesi olarak; “insanın susuz sağlıklı bir hayat geçiremeyeceği, suyun hayatımız için çok önemli olduğu” yönündeki açıklamaları gösterilmiştir. Araştırmanın bu sonucu Aladağ ve Kuzgun (2015) tarafından yapılan araştırmada belirtilen, değerlerin “günlük hayatın bir parçası ve vazgeçilmez unsuru olduğu” şeklindeki sonuçlarla paralellik göstermekte ve bu çalışmanın bulguları bahsi geçen araştırmada elde edilen verilerle desteklenmektedir. Değerlerin “su” metaforu ile ifade edilmesinin diğer bir gerekçesi; “suyun metabolizmayı düzenlemesi ve bu sayede organların sağlıklı bir şekilde işlevlerini yerine getirebilmeleri” yönündeki

açıklamalarıdır. Araştırmanın bu sonucu yapılan araştırmalarda (Yazar, Özekinci & Lala, 2017; Özensel, 2003; Yazıcı, 2013) ifade edilen, değerlerin “kişiler arasındaki ilişkiyi düzenleyip, bireylerin toplumla uyumlu bir şekilde yaşamalarına olanak sağladığı” yönündeki sonuçlarıyla desteklenmektedir. Öğretmen adaylarının değerler kavramını su metaforu ile açıklamalarına dair ifade ettikleri başka bir gerekçe ise “suyun temizleyici ve güzelleştirici bir özelliğinin olması” yönündeki açıklamalarıdır. Araştırmanın bu sonucu, Aydın & Akyol Gürler (2013)’in değerlerin “davranışları şekillendirdiği” yönündeki ifadeleriyle desteklenmektedir. Öğretmen adaylarının “su” metaforunu kullanmalarına yönelik gerekçelerin sonuncusu da “suyun içinde aktığı kaba göre şekil alabildiği, şeklinin de kabın şekline göre değişebildiği” yönündeki açıklamalarıdır. Bu bulgu, değerlerin zaman içinde toplumların özelliklerine ve ihtiyaçlara göre değişebildiği tespitiyle desteklenmektedir (Yazıcı 2013; Özdaş, 2013; Topçu, 2001).

Görüldüğü gibi öğretmen adaylarının değerleri, “su”ya benzetmelerinin ardında çok çeşitli gerekçeler yatmaktadır. Yukarıda detaylıca ifade edilen bu gerekçelerden hareketle su, hayatın her anında olmazsa olmaz bir ihtiyaçtır. Tıpkı su gibi değerler de toplumun her alanında olmazsa olmaz bir unsurdur. Değerler toplumun her noktasında etkin rol oynayarak toplumsal ilişkilerin, kuralların, ahlakın oluşumunu besler ve düzenler. Toplumda değerlerin yok olması ahlaksızlıklara ve düzenin bozulmasına sebep olabilir. Bu durum toplumun ömrünü de kısaltabilir. Değerler sosyal hayatı düzenlediği gibi toplumun devamlılığında da etkin rol oynar. Kısaca değerler, toplumun devamlılığını sağlar, sosyal hayatı düzenler, insanların davranışlarını olumlu anlamda etkiler ve şekillendirir. Ayrıca değerler, içinde bulunduğu toplumun ve zamanın ihtiyaçlarına göre içerik olarak değişebilen ve dönüşebilen dinamik yapılardır.

Değerler kavramına ilişkin, 135 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı tarafından 93, 105 Sınıf öğretmen adayı tarafından 75 ve 131 Türkçe Öğretmen adayı tarafından 99 farklı metafor üretilmiştir. Türkçe öğretmen adaylarının daha fazla metafor üretmeleri, bölümle ilişkili olarak Türkçe öğretmenliğinde ders içeriklerinin metinler üzerine kurulmasından dolayı kelime dağarcığının gelişmesine ve bu öğretmen adaylarının üzerinde çalıştıkları malzemenin genelde edebi ürünler olmasına bağlanabilir. Sosyal Bilgiler ve Türkçe öğretmen adayları değerler kavramını en fazla “su” metaforuna, ikinci olarak “ağaç” metaforuna benzetmişlerdir. Sınıf öğretmen adayları ise en fazla “ışık” metaforuna, ikinci olarak “su” metaforuna benzetmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle Sosyal Bilgiler ve Türkçe öğretmen adayları tarafından değerlerin, su gibi hayat kaynağı ve ağaç gibi emek isteyen, emek verilerek karşılığında meyvesinin alınabileceği şeklinde algılandığı çıkarılabilir. Ayrıca, değerlerin en fazla su metaforuna benzetilmesi suyun insan hayatının yaşamsal fonksiyonunun devamını sağlayan bir unsur

olmasına bağlanabilir. Bu öğretmen adaylarının, değerleri ikinci olarak en fazla benzettiği metaforun ağaç olması ise ağacın köklerini derine salmasıyla bağlantılı oluşu ilişkilendirilebilir. Çünkü bir ağaç köklerini ne kadar derine salarsa fırtınalara karşı o kadar sağlam ve dik durabilir. Değerler de tıpkı ağaçlar gibidir. Birey değeri ne kadar içselleştirip yapılandırırsa, kendi yaşamında da aynı bir ağaç gibi ayakları yere sağlam basacak denebilir. Sınıf öğretmen adaylarının ise, değerleri ışık metaforu ile açıklamaları, değerlerin öğrencileri doğrularla aydınlatırken aynı zamanda bir anne gibi yanlış tutumlardan koruyan bir unsur olarak algıladıkları anlamına gelebilir. Çünkü branşları gereği ilkökul çocuklarını gerektiğinde anne gibi kucaklarken aynı zamanda konuyla ilgili doğruyu, yanlıştan ayırarak gün yüzüne çıkarmaları gerekebilir. Tıpkı ışık gibi ısıtırken aydınlatır değerler de. Ayrıca sınıf öğretmen adaylarının değerleri en fazla ışık metaforuna benzetmeleri ışığın, cisimleri görmemizi sağlayan bir enerji olmasına da bağlanabilir. Zira değerler de insanların, hayatlarında rotalarını belirleyen, onlara yön çizen bir ışık gibi düşünülebilir. Değerlerin en fazla benzetildiği ikinci metaforun su olması da, yukarıda açıklandığı üzere, insan hayatı açısından taşıdığı yaşamsal fonksiyona bağlı olarak açıklanabilir.

Değerler kavramına yönelik öğretmen adayları tarafından geliştirilen metaforlara bağlı olarak oluşturulan 13 kavramsal kategori incelendiğinde, en fazla metafor üretilen kategori “İhtiyaç Duyulan- Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak” değerler kategorisidir. Bu durum Yazar (2010) tarafından yapılan çalışmada ifade edilen, değerlerin toplumsal yaşam için önemli olduğu tespitini destekler mahiyettedir. Ayrıca elde edilen bu sonuç, Aladağ ve Kuzgun (2015) tarafından yapılan araştırmada değerlerin “günlük hayatın bir parçası ve vazgeçilmez unsuru olduğu” şeklindeki sonuçlarıyla desteklenmektedir. İkinci olarak en fazla üretilen metafor sayısı ise “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak” değerler kategorisidir. Bu durum Aladağ ve Kuzgun (2015)’un yaptığı çalışmanın sonuçlarından “değerlerin insanlar arasındaki ilişkileri etkilediği ve alacağı kararlarda rehber-yol gösterici olduğu” sonucuyla da paralellik göstermektedir. Ayrıca değerler, bireyin doğruyla yanlış, iyi ile kötüyü, haklıyla haksızı ayırmasında yol göstericidir görüşüyle de örtüşmektedir (Tezcan, 1974). Bu bulgulardan hareketle, öğretmen adaylarının değerlere vücudun oksijene ihtiyaç duyduğu gibi ihtiyaç duydukları ve değerleri hayatlarının çok önemli bir parçası olarak algıladıkları değerlendirmesi yapılabilir. Ayrıca öğretmen adaylarının değerleri, doğruyu ve yanlış gösteren bir kılavuz olarak değerlendirdikleri ve kendileri için rehber olarak algıladıkları da söylenebilir.

Öğretmen adaylarının değerler kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar, okudukları bölümlere (Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi) göre ele alındığında; Sosyal Bilgiler ve Sınıf Eğitimi öğretmen adayları en çok “İhtiyaç Duyulan-Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak”

değer kategorisini oluşturan metaforlar üretmişlerdir. Bu sonuç, Aladağ ve Kuzgun (2015) tarafından yapılan araştırmada değerlerin “günlük hayatın bir parçası, vazgeçilmez unsurları” şeklindeki sonuçlarıyla desteklenmektedir. Türkçe Eğitimi öğretmen adayları ise en çok “Toplumun Yapı Taşı-Toplumu Ayakta Tutan Bir Unsur Olarak” değer kategorisini oluşturan metaforlar üretmişlerdir. Bu durum Yazar, Özekinci ve Lala (2017) tarafından yapılan çalışmada en çok metafor üretilen “toplumun temeli olarak değer” kategori olduğu sonuçlarıyla paraleldir. Bu bulgulardan hareketle, Sınıf öğretmen adaylarının toplumdaki bireyleri bir evin temeli olarak gördüklerini ve değerleri de demir gibi değerlendirdiklerini söyleyebiliriz. Bir evin temeli, demir gibi dayanıklı bir yapı malzemesiyle ne kadar sağlam oluşturulursa, bu evin sarsıntılar gibi yıkıcı etkilere karşı dayanıklılığını o derece artırır. Dolayısıyla, sınıf öğretmen adaylarının değerleri, bir evin temelini olmazsa olmaz malzemesi demir gibi, bir toplumu oluşturan ve en çok ihtiyaç duyulan temel malzeme olarak algıladıkları söylenebilir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, değerleri toplumun ihtiyacı olarak nitelendirmelerinden, toplumda yetkin bir vatandaş yetiştirmek için değerlerin ne kadar önemli olduğunu biliyor oldukları sonucuna varılabilir. Türkçe öğretmen adaylarının değerlere yönelik algılarına göre, insanı insan yapan ve dolayısıyla toplumu toplum yapan en temel ve kıymetli unsurun değerler olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler ve Türkçe öğretmen adayları “Dinamik-Değişken Bir Unsur Olarak” değer ve “Güven Veren Bir Unsur Olarak” değer kategorileri için metafor üretirlerken, Sınıf öğretmen adayları tarafından bu kategorilerde hiç metafor üretilmemiştir. “Anlam Katan Bir Unsur Olarak” değer ve “Varlığı Dikkat Gerektiren Bir Unsur Olarak” değer kategorileri için ise sadece Sosyal Bilgiler öğretmen adayları metafor üretmişlerdir. Değer kavramına yönelik toplamda 13 kategori oluşturulmuştur. Sosyal Bilgiler Eğitiminden 12, Türkçe Eğitiminden 11 ve Sınıf Eğitiminden 9 kategoride metafor oluşturulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının diğer bölümlerden daha fazla kategoride metafor üretebilmeleri, birden fazla alanı (Tarih, Coğrafya, Antropoloji, Arkeoloji, Ekonomi, Hukuk vs) kapsar mahiyette multidisipliner bir eğitim almaları ile açıklanabilir. Ayrıca Sosyal Bilgiler Eğitiminde “Değerler Eğitimi” dersinin okutulması bu kavrama yönelik daha fazla kategoride metafor üretebilmelerinde etkili olabilir. Sınıf öğretmen adaylarının daha az kategoride metafor üretmeleri ise, değerler kavramını daha çok eğitime odaklı olarak değerlendirmelerinden, Değerler Eğitimi adı altında ayrı bir programda ders almamalarından ve okudukları bölüm dolayısıyla kendilerini çocuklara bir rehber gördükleri gibi değerlerin de daha çok yol gösterici yönünde yoğunlaşmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Öğretmen adaylarının değerler kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar, okudukları sınıf düzeyine (3. sınıf ve 4. sınıf) göre ele alındığında; 4. sınıflarda en fazla metafor üretilen kategori “İhtiyaç Duyulan- Olmazsa Olmaz Bir Unsur Olarak” değerler kategorisi olmuştur. 3. Sınıflarda ise en fazla metafor üretilen kategori “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak” değerler kategorisi olmuştur. Her iki sınıf düzeyi de 13 kategoride metafor üretmişlerdir. Bu sonuçlardan hareketle 3. sınıfların değerleri, bir yol gösterici ve doğruyu yanlıştan ayırarak gün yüzüne çıkaran olarak algıladıkları söylenebilir. Karanlıkta kaybolan insan nasıl yıldızlara bakarak yolunu bulabiliyorsa, aynı şekilde belli değerlere sahip ve bunları bir rehber olarak gören insan da yolunu bulabilir. 4. sınıf öğretmen adaylarının stajlarda edindikleri tecrübeyle ya da öğrencilerdeki ihtiyaçtan ötürü değerleri, toplumun huzuru, güvenliği ve geleceği için en temel unsur olarak algıladıkları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının “değerler eğitimi” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar.

Değerler eğitimi kavramına ilişkin bulgular, değerler kavramına ilişkin elde edilen bulguları desteklemektedir. Hatta büyük oranda benzerlik gösterdiği söylenebilir. Bu durum öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimi kavramlarına yönelik algılarında tam bir ayrıma gidemediklerini göstermiştir. Hâlbuki değerler eğitimi, değerlerin aktarımını yani değerleri kazandırma sürecini ifade etmektedir. Bu bulgu, öğretmen adaylarının değerler eğitimiyle ilgili yeterli bir eğitim almamalarından veya bu konuyla ilgili bir ders içeriğinin olmamasından kaynaklanabilir.

Değerler eğitimi kavramına ilişkin geliştirilen metaforlar, bu metaforlara ilişkin oluşturulan metafor kategorileri; bölüm ve sınıf düzeyi farkı gözlemlenmez, öğretmen adaylarının çoğunluğunun değerler eğitimi kavramını da değerler kavramı gibi “su” metaforu ile açıkladıkları görülmektedir. Bu durum değerler kavramına yönelik ulaşılan sonuçlarla da benzerlik göstermektedir. Öğretmen adaylarının çoğunun (313) değerler eğitimi kavramıyla ilgili “önemli bir unsur” olduğu yönünde açıklamalarda bulunmaları değerler eğitime yönelik “olumlu” bir algıya sahip oldukları sonucuna varılabilir.

Sosyal Bilgiler ve Türkçe öğretmen adaylarının çoğunluğu değerler eğitimi kavramını “su” metaforuna benzetirken, Sınıf öğretmen adaylarının çoğunluğunun değerler eğitimi kavramını “ağaç” metaforuna benzettiği gözlenmiştir. Bu metaforların gerekçelerine bakıldığında; değerler eğitiminin “su” metaforuna benzetilmesinin gerekçesi olarak, “insanın yaşamının önemli bir parçası, olmazsa olmaz olduğu” ve suyun “temizleyici ve etkileyici-şekillendirici özelliğinin bulunduğu” ifade edilmiştir. Bir başka gerekçede ise “suyun taşıyıcı özelliğine vurgu yapılarak, değerler eğitiminin de değerlerimizi nesilden nesile aktaran bir

unsur olduğu” yönünden açıklamalar yapılmıştır. Literatürde bulunan çeşitli çalışmalarda değerler eğitiminin, değerlerin geleceğe sağlıklı aktarılması sürecinde önemli rol oynamasından (Tozlu, 2003), değerlerin kültürle birlikte gelecek kuşaklara yine değerler eğitimiyle aktarılmasından (Altın, 2010) ve değerlerin geleceğe değerler eğitimiyle aktarılan miras olarak görülmesinden (Çayır Çevik, 2014) bahsetmesi araştırmanın sonuçlarını desteklenmektedir. Değerler eğitiminin “ağaç” metaforuna benzetilmesinin gerekçesi ise “ağaç gibi emek verilip, ilgilenilmesi durumunda karşılığının alınabileceği bir durum” olarak ifade edilmiştir. Öğretmen adaylarının değerler eğitimine ilişkin oluşturdukları “su” ve “ağaç” metaforlarının gerekçelerinden hareketle; değerler eğitimini bir bahçıvan, değerleri de bitki olarak gördükleri değerlendirmesi yapılabilir. Bir bitki kendiliğinden bakımsız dahi olsa bir şekilde yetişebilir ancak daha iyi yetişip, kaliteli çiçek ve meyve verebilmesi hatta varlığını uzun yıllar sürdürebilmesi için emeğe ve bakıma ihtiyacı vardır. Dolayısıyla bitki için bahçıvanın varlığı önemlidir. Bahçıvan, bitkisini yetiştirirken sular, gübresini verir, temizler ve budayarak biçimlendirir. Hatta tohumlarını ekerek o bitkinin devamlılığını sağlar. Sonunda da verdiği emeğin karşılığını, yani meyvesini alır. Değerler de elbette az çok kendi başına var olabilir ancak değerler eğitimiyle değerlerin aktarımı daha nitelikli ve daha etkili hale getirilebilir. Değerler eğitimi kapsamında yapılacak çalışmalarla, değerlerin bir toplumdaki varlığının desteklenmesi ve işlevlerinin tam anlamıyla yerine getirilmesi hususu desteklenebilir.

Değerler eğitimine ilişkin, 135 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı tarafından 81, 105 Sınıf öğretmeni adayı tarafından 70 ve 131 Türkçe öğretmen adayı tarafından 88 farklı metafor oluşturulmuştur. Bu bulgulardan hareketle, değerlere ilişkin metafor üretimindeki değerlendirmeye paralel olarak, Türkçe öğretmen adaylarının daha fazla edebi ürünlerle iç içe olmaları ve bölüm gereği ders içeriklerinin metinler üzerine kurulu olması kelime haznelerini artırmış ve dolayısıyla daha farklı metaforlar üretebilmelerinde etkili olmuştur denebilir. Zira her iki kavram için en fazla metafor üretimi Türkçe öğretmen adaylarına aittir.

Değerler eğitimi kavramına yönelik geliştirilen metaforlara bağlı olarak oluşturulan 19 kavramsal kategori incelendiğinden, en fazla metafor üretilen kategorinin “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak” değerler eğitimi kategorisi olduğu görülmektedir. İkinci en fazla metafor üretilen kavramsal kategori ise “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak” değerler eğitimi kategorisidir. Öğretmen adayları, değerler kavramı için 13 kategoride metafor üretirlerken, değerler eğitimi kavramı için 19 farklı kategoride metafor üretmişlerdir. Buradan hareketle, öğretmen adaylarının değerler eğitimi algılarının zengin ve çeşitli olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretmen adayları, bir öğretmenin öğrencisini etkileyip

şekillendirebileceği ve ona bilmediklerini öğreterek yol gösterebileceği gibi değerler eğitiminin de toplumu şekillendirerek insanlara yol gösterebileceğini düşünmüş olabilirler.

Öğretmen adaylarının değerler kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar okudukları bölümlere (Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi) göre ele alındığında; Sosyal Bilgiler öğretmen adayları en çok “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak” ve “Yol gösterici-Aydınlatıcı bir Unsur Olarak” değerler eğitimi kategorilerini oluşturan metaforlar üretirlerken, Türkçe öğretmen adayları en çok “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak” değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforlar üretmişlerdi. Sınıf öğretmen adayları ise en çok “Yol gösterici-Aydınlatıcı bir Unsur Olarak” değerler eğitimi kategorisini oluşturan metaforlar üretmişlerdir. Sınıf öğretmen adaylarının değerler eğitiminin daha çok yol gösteren-rehber oluşu üzerinde durması bu öğretmen adaylarının kendilerini ilköğretimin ilk dört yılına hitap edecek şekilde hazırlamalarından kaynaklanabilir. Ayrıca Türkçe öğretmen adaylarının ilgisinin, değerler eğitiminin daha çok şekillendiren yönü üzerinde yoğunlaşması, edebi ürünlere yönelik biçimsel özelliklere dair çalışmaların bu öğretmen adaylarının okudukları bölümün uğraş alanı içinde olmasından kaynaklanabilir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitiminin adı geçen iki alanda birden yoğunlaşması, yine değerlere yönelik öngörümüzle paralellik arz edecek mahiyette, Sosyal Bilgiler eğitiminin kapsamının multidisipliner bir karakterde oluşundan kaynaklanabilir.

Öğretmen adaylarının değerler eğitimi kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar, okudukları sınıf düzeyine (3. sınıf ve 4. sınıf) göre ele alındığında; 4. sınıflarda en fazla metafor üretilen kategori “Etkileyici-Şekillendirici Bir Unsur Olarak” değerler eğitimi kategorisi olmuştur. 3. sınıflar tarafından üretilen en fazla metafor ise “Yol Gösterici-Aydınlatıcı Bir Unsur Olarak” değerler eğitimi kategorisine aittir. 4. sınıfların değerler eğitiminin etkileyici-şekillendirici yönüne yoğunlaşması, son sınıf uygulama derslerindeki (staj) deneyimleriyle ilişkilendirilebilir. Zira okullardaki uygulama dersleri vasıtasıyla sınıf ortamı, öğrenciler ve okulla ilgili edindikleri deneyimler, değerler eğitime yönelik algılarını etkilemiş ve şekillendirmiş olabilir.

Sonuç olarak, Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Türkçe Eğitimi öğretmen adaylarına yönelik yapılan bu çalışmayla, öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitime yönelik olumlu ve önem yükleyen bir algıya sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Araştırmanın sonuçlarından hareketle, öğretmen adaylarının algıları değerler eğitimi sürecinde sağlıklı bir şekilde rol almalarını sağlayacak kapsamda yeterli görülmüştür. Yalnız içerik olarak desteklenip değerlere yönelik bu içsel yönelimlerini, doğru ve sağlıklı aktarımı hususunda desteklenmeleri gerektiği söylenebilir.

Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde öğretmen adaylarına, ilgili kurumlara ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

1. “Değerler” ve “Değerler Eğitimi”ne yönelik uygulama örnekleriyle, üniversiteler ve çeşitli eğitim kurumları sosyal yardımlaşma projeleri gibi öğrencileri bilinçlendirecek kültürel faaliyetlerde işbirliği halinde çalışılabilir.
2. Bu çalışmada öğretmen adaylarının “Değerler” ve “Değerler Eğitimi”ne ilişkin algıları incelenmiştir. Söz konusu çalışmanın ilkökul, ortaokul ve lise öğrencileri ile yapılması önerilebilir.
3. Bu çalışmada öğretmen adaylarının “Değerler” ve “Değerler Eğitimi” ne ilişkin algıları metaforlar yoluyla incelenmiştir. Söz konusu çalışmanın yine öğretmen adaylarına farklı yöntem ve teknikler uygulanarak yapılması önerilebilir.
4. Öğretmen adaylarının “Değerler” ve “Değerler Eğitimi”ne yönelik algılarını daha derinleştirecek çeşitli seminerler, konferanslar verilebilir.
5. Öğretmen adaylarının “Değerler Eğitimi”ne yönelik sosyal hayatta ve öğretmenlik uygulamalarında değerlerle ilgili proje ve çeşitli etkinliklerle etkileşim ve tecrübeleri artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, N. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin müzik dersine ilişkin metafor örneklerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No:495700)
- Akarsu, B. (1975). *Felsefe terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 190366)
- Akıncı, A. (2005). Hayata anlam vermede dinî değerlerin ve din öğretiminin rolü. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(9), 7-24.
- Akkaya, E. (2012). *Ortaöğretim öğrenci ve öğretmenlerin okul ve ideal okul algılarının metafor yoluyla analizi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 317046)
- Akkaya, E., & Özdemir, S. (2013). Genel lise öğrenci ve öğretmenlerinin okul ve ideal okul algılarının metafor yoluyla analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19(2), 295-322.
- Aksan, D. (1978). *Anlambilimi ve Türk anlambilimi*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aksan, D. (1998). *Dilbilim seçkisi: günümüz dilbilimiyle ilgili yazılardan çeviriler*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aktepe, V., & Tahiroğlu, M. (2015, Mayıs). Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekleri. 14. *Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*'nda sunulan sözlü bildiri. Bartın.
- Aladağ, S., & Kuzgun, M.P. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının 'Değer' kavramına ilişkin metaforik algıları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 163-193.
- Altın, F. T. (2010). *Mevlana'nın eserlerinde dostluk ve samimiyet değerlerinin işleniş ve eğitim açısından tahlili* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 274237)
- Aristoteles. (2010). *Poetika* (Tunalı İ., Çev.). İstanbul: Remzi Kitapevi. (Çalışmanın Orjinali 1457'de yayınlanmıştır.)
- Arslan, D. A. (2013). *Sosyoloji: Günlük yaşamın mimarisini keşfetmek*. Ankara: Nobel.
- Arslan, M. M., & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 35(171), 100-108.
- Aydın, A. (2001). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. İstanbul: Alfa.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB)*, 3(10), 1293-1322.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği. *Değerler eğitim Dergisi*, 1(3), 121-144.
- Aydın, M. (2010). *Bilgi Sosyolojisi* (2. baskı). İstanbul: Açılım Kitap.
- Aydın, M.Z., & Akyol Gürler, Ş. (2013). *Okulda Değerler Eğitimi* (3.Baskı). Ankara: Nobel.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal Davranış Eğitimi* (3.Baskı). Ankara: Nobel.
- Bacanlı, H. (2017). *Değer bilinçlendirme yaklaşımı*. Konya: Çizgi Kitabevi.

- Balcı, A. (2003). Eğitim örgütlerine yeni bakış açıları: Kuram-araştırma ilişkisi. *II. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 33(33), 26-61.
- Başaçık Ak, F.(2016). *İhvân-I Safâ'da metafor* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No:439012)
- Başcı, Z. (2012). *Beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 325804)
- Baysal, N. (2013). *Ortaokul Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 330462)
- Bazarkulov, S. (2008). *Değerler öğretimi ve dinden öğrenme* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 235484)
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem.
- Bridge, B. (2004). *'Etik Değerler' eğitimi*. İstanbul: Beyaz.
- Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 257573)
- Cerit, Y. (2008a). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Türk Eğitim Bilim Dergisi*, 33(147), 3-113.
- Cerit, Y. (2008b). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Cevizci, A. (2002). *Felsefe sözlüğü* (3. Baskı). İstanbul: Paradigma.
- Coşkun, D. (2011). *İlköğretim birinci kademe 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 296418)
- Çağlayan, A. (2005). *Ahlâk Pusulası: Ahlâk ve değerler eğitimi* (1. Baskı). İstanbul: DEM.
- Çayır Çevik, Y. (2014). *Türkçe öğretim programlarında değerler ve Dede Korkut hikâyelerinin değerle açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 370248)
- Çelikkaya, H. (1998). *Fonksiyonel eğitimi Sosyolojisi* (2. Baskı). İstanbul: Alfa.
- Çelikkaya, T., & Seyhan, O. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının evrensel değerlere ilişkin metafor algıları. *E-Uluslararası Eğitim Dergisi*, 8(3), 65-87.
- Derman, A. (2014). Lise öğrencilerinin kimya kavramına yönelik metaforik algıları. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 9(5), 749-776.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 087087)
- Dilmaç, B.(2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 211415)
- Dilmaç, B., Ertekin E., & Yazıcı E. (2009). Değer tercihleri ve öğrenme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 27-47.
- Doğan, İ. (2011). *Eğitim Sosyolojisi* (1.Baskı). Ankara: Nobel.

- Doğanay, A. (2006). Değerler Eğitimi. C. Öztürk (Edt.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi "yapılandırmacı bir yaklaşım"*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2004). *Küçük şeyler*. İstanbul: Sistem.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Ekiz, D. & Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf öğretmenlerinin "öğretmen" kavramına ilişkin metaforlarının tespit edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2(21), 439-458
- Eraslan, L. (2011). Sosyolojik metaforlar. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, ISSN:1694-528X.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Ergün, E.S. (2015). *Edebi metinler yorumunda algı ve anlama bağlı öznel yaklaşım sorunu: Türk şiirinde metafor örneği* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No: 422189)
- Ergün, M. (1999). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Ocak.
- Evin, İ., & Kafadar, O. (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler programının ve ders kitaplarının ulusal ve evrensel değerler yönünden içerik çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 293-302.
- Farabi. (1970). *Kitabu'l Hurûf* (Mehdi, M., Çev.). Beyrut: Daru'l Meşrik.
- Fichter, J. (2006). *Sosyoloji nedir* (Çelebi, N. Çev.). Ankara: Anı. (Çalışmanın orijinali 1990'da yayımlanmıştır.)
- Fischer, R., & Smith, P. B. (2004). Values and organization a justice: performance and seniority based allocation criteria in The United Kingdom and Germany. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*, 35(6), 669– 688.
- Geçit, Y., & Gençer, G. (2011). Sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin Coğrafya algılarının metafor yoluyla belirlenmesi (Rize Üniversitesi Örneği). *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 1-19.
- Gedikli, Ö. (2014). *Ortaokul 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin türkçe öğretmenini algılayışının metaforlar aracılığıyla belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No:381071)
- Gemuhluoğlu Z. (2008). Metaforların kognitif içeriklerinin felsefe ve şiir dili açısından incelenmesi. *M.Ü. ilahiyat Fakültesi Dergisi*, 34(1), 121-144.
- Gereken, H. (2018). *5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki atasözlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 528943)
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No:211693)
- Gökçe, O. (1994). Türk gençliğinin sosyal ve ahlaki değerleri. *Ata Dergisi*, 6, 131-139.
- Gözel, Ü. (2018). *Hayat Bilgisi dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 517653)

- Gündoğan, A. O. (2002). Ahlaki hayatımızın kaynağında toplumculuk-bireycilik tartışması. Ş. Yalçın (Edt.), *Bilgi ve Değer Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri* (254-264). İstanbul: Vadi.
- Gündüz, M. (2005). *Ahlak Sosyolojisi* (2. Baskı). Ankara: Anı.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*, Profesörlük Tezi, (1. Baskı). Amsterdam: Ötüken.
- Halstead, J. M. (1996). Values and values education in schools. J. M. Halstead & M. J. Taylor (Edt.), *Values in Education and Education in Values* (3-13). Oxon: Routledge Falmer.
- Halstead, J.M., & Pike, M.A. (2006). *Citizenship and moral education values in action*. Oxon: Routledge.
- Hançerlioğlu, O. (1976). *Felsefe ansiklopedisi* (Cilt I, Kavramlar ve Akımlar). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hanson, L. (1993). Affective response to learning via visual metaphor. *Annual Conference of the International Visual Literacy Association*, New York: October
- Hökelekli, H. (2011). *Değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul: Timaş.
- Kahya, A. (2018). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerler eğitimi bakımından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 511380)
- Kantekin, S. (2018). *Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler, Tarih Ve Coğrafya kavramlarıyla ilgili metaforik algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No: 508281)
- Karakülçe, N. (2018). *İlkokul yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi ve demokratik tutumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.519999)
- Kaymakcan, R., & Meydan, H. (2011). Din kültürü ve ahlâk bilgisi programları ve öğretmenlerine göre değerler eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(21), 29-55.
- Kılıç, F. D. (2010). *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde tarih konuları üzerinde oluşturdıkları metaforların söylem analiz tekniği ile incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No:297996)
- Kızılcılık, S., & Erdem, Y. (1994). *Açıklamalı Sosyoloji terimler sözlüğü*. Ankara: Atilla.
- Kızıler, H., & Canikli, İ. (2016). *Değerler eğitimi*. Karabük: Denem.
- Koçoğlu, E., & Ulu Kalın, Ö. (2017). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının bağımsızlık değerine karşı metaforik algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Araştırma Dergisi*, 18(2), 419-434.
- Komasyon. (2004). *Sosyoloji-1*. Ankara: A.Ö. Lisesi Yayınları.
- Köknel, Ö. (2007). *Çatışan değerlerimiz*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor a practical introduction*. New York: Oxford University Press.
- Köylü, M. (2016). *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Kuşdil, M.E., & Kağıcıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15, 59- 76.

- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1987). The metaphorical logic of rape. *metaphor and symbol*, 2(1), 73-79.
- Littlemore, J. (2004). Conceptual metaphor as a vehicle for promoting critical thinking skills amongst international students. L. Sheldon (Edt.), *Directions For The Future: Directions In English For Academic Purposes* (43-50). Birmingham: Oxford Peter Language.
- Mehmedoğlu, A. U. (2006). Evrenselleşebilirlik ve Ahlak. Yurdagül M. & Ali Ulvi M. (Edt.), *Küreselleşme Ahlak ve Değerler* (251-319). İstanbul.: Litera.
- Metin, M. (2015). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. California: Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (MEB). (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr>
- Neslitürk, S. (2013) *Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 331765)
- Nesterova S. (2011). *Mevlana'nın "Mesnevi" isimli eserinde metaforik anlatımın metafizik boyutu* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No:278486)
- Ocak, G., & Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-309.
- Oğuz, A. (2005). Öğretmen eğitim programlarında metafor kullanma. H. Kıran (Edt.), XIV. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Kitabı* (582-588).Denizli: P.Ü.E.F.
- Özdaş, F. (2013). *Ortaokullarda değerler eğitimi ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 349352)
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-239.
- Özensel, E. (2004). *Türk gençliğinin değerleri (liseli gençlik üzerine bir araştırma)* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 148213)
- Özgüven, İ. E. (1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Yeni Doğuş.
- Özgüven, İ.E. (1999). *Psikolojik testler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özmete, E. (2007). Effectgender on the value perception of theyoung: a case analysis. *College Student Journal*, 41(4), 859- 871.
- Polat, M.(2017). *Toplumsal yaşam bilinci olarak değer, sosyolojisi ve değerler eğitimi bağlamında bir yaklaşım*. Ankara: Pegem Akademi.
- Polat, S., & Celep, C. (2008). Ortaöğretim öğretmenlerinin örgütsel adalet, örgütsel güven, örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 14(54), 307-331.

- Poyraz, H. (2007). Değerlerin kuruluşu ve yapısı. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Z. Ş. Arslan & M. Zengin (Edt.), *Değerler ve Eğitimi* (81-88). İstanbul: DEM.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: The Free Press.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contests human values?. *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: theorotical advances and emprical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.
- Sezer, E. (2003). Dilde ve Edebiyatta yol metaforu. *Kitaplık*, 65, 88-92.
- Silah, M. (2000). *Sosyal Psikoloji*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Silah, M. (2005). *Sosyal Psikoloji Davranış Bilimi* (2. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Sinanoglu, O. (2002). *Hedef Türkiye*. İstanbul: Otopsi.
- Sönmez, S. (2004). Eğitim ve tecrübenin değeri. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 351-364.
- Şen, Ü. (2007). *Milli Eğitim bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 207088)
- Tarhan, N. (2012). *Güzel insan modeli*. İstanbul: Timaş.
- Taylor, W. (1984). *Metaphors of education*. London: Heineman Educational Books Ltd.
- Tezcan, M. (1974). *Türklerle ilgili Stereotipler (Kalıp Yargılar) ve Türk Değerleri Üzerine Bir Deneme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, M. (2012). *Eğitim Sosyolojisi* (13. Baskı). Ankara: Anı.
- Topçu, N. (2001). *Sosyoloji* (1. baskı). İstanbul: Dergah.
- Tozlu, N. (2003). *Eğitim problemlerimiz üzerine düşünceler* (2. Baskı). Konya: Mikro.
- Türk Dil Kurumu, (TDK). (2019). *Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük* (<http://www.tdk.gov.tr> adresinden edinilmiştir).
- Ulusoy, K., & Arslan, A. (2016). Değerli bir kavram olarak “değer ve değerler eğitimi”. R. Turan & K. Ulusoy (Edt.), *Faklı yönleriyle değerler eğitimi içinde* (2-17). Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2016). *Değerler eğitimi* (4. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Uygun, A. (2006). *Kentleşme sürecinde ahlaki değerler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.210048)
- Yalçın, M. (2011). *İlköğretim okullarında okul müdürüne ilişkin metaforik algılar* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No:296465)
- Yalçın, M., & Enginer, A. (2012). İlköğretim okullarında okul müdürüne ilişkin metaforik algılar. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*, 1(2), 229-256.
- Yaman, E. (2014). *Değerler eğitiminde yeni ufuklar*. (3. Baskı). Ankara: Akçağ.
- Yaman, H., Taflan S., & Çolak S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.

- Yaşar, Ş., & Girmen, P. (2012). İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 13-23.
- Yazar, T. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirme* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 264176)
- Yazar, T., Özekinci, B., & Lala, Ö. (2017). Öğretmen ve okul yöneticilerinin değerler eğitimi kavramına ilişkin metaforik algıları. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 245-269.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bakış. *TÜBAR*, 19, 499-522.
- Yazıcı, M.(2013). Toplumsal değişim ve sosyal değerler. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 1489-1501.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2000). *Nitel araştırma yöntemleri* (2.baskı). Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Basım). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, K. (2010). Değerlerle yönetim. H. B. Memhuhoğlu & K. Yılmaz (Edt.), *Yönetimde Yeni Yaklaşımlar* (229–242). Ankara: Pegem Akademi.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 207-223.
- Yörükoğlu, A. (1983). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

EKLER

EK-1. Schwartz'ın Değerler Sınıflaması

Güç	Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü. Değerler: Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü koruyabilmek ve insanlar tarafından benimsenmek.
Başarı	Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi. Değerler: Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak ve zeki olmak.
Hazcılık	Bireysel zevke, hazza yönelim. Değerler: Zevk, hayattan tat almak.
Uyarılım	Heyecan ve yenilik arayışı. Değerler: Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak ve heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.
Özyönelim	Düşünce ve eylemde bağımsızlık. Değerler: Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak ve kendisine saygısı olmak.
Evrenselcilik	Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve tüm doğanın iyiliğini gözetmek. Değerler: Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak ve iç uyum.
İyilikseverlik	Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme. Değerler: Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat ve anlamlı bir hayat.
Geleneksellik	Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık. Değerler: Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak ve dünyevi işlerden el ayak çekmek.
Uyma	Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması. Değerler: Kibarlık, itaatkâr olmak, anne- babaya ve yaşlılara değer vermek ve kendini denetleyebilmek.
Güvenlik	Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği. Değerler: Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu ve sağlıklı olmak.

Ek-2. “Değerler” ve “Değerler Eğitimi” Kavramlarına Yönelik Öğretmen Adaylarının Metaforları Yarı Yapılandırılmış Formu

1. BÖLÜM:

Değerli Öğretmen adayları, sizlerle birlikte yürüteceğimiz bu araştırmada;

“Değerler” ve “Değerler Eğitimi” kavramlarına yönelik metaforlar (mecazlar) yoluyla veri toplamak amacıyla oluşturulmuş bir form yer almaktadır. Bu formla sadece “Değerler” ve “Değerler Eğitimi” kavramlarına yönelik algılarınızı belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Kesinlikle farklı bir amaç için kullanılmayacaktır.

Bu formda sizden istenen “Değerler” ve “Değerler Eğitimi” kavramları ile ilgili oluşturacağınız metaforları (benzetme sonucu gerçek anlamdan başka anlamda kullanılan söz) ilgili yerlere yazmanız ve nedeni ile açıklamanızdır.

İlgi ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz

METAFOR:

Bir kavram yada olguyu ilgi yada benzerlik kurularak canlı yada cansız bir şeye benzetmek yada farklı bir kelime ile açıklamaktır.

ÖRNEK:

“ÖĞRETMEN” kavramıyla ilgili metafor oluşturunuz.

ÖĞRETMEN Güneş GİBİDİR, ÇÜNKÜ tıpkı güneşin her yeri aydınlatıp ısıtması gibi, öğretmende bilgileriyle tüm öğrencilerini aydınlatır, bilgilendirir, zenginleştirir hatta güven duygusu ile sarar ve ısıtır.

SINIF:

BÖLÜM/BRANŞ:

CİNSİYET:

2.BÖLÜM:

Canlı yada cansız metaforlar oluşturabilirsiniz.

DEĞERLER.....GİBİDİR,

ÇÜNKÜ;.....

..... (Yazı alanı yetersiz kalırsa kağıdın arka yüzünden devam edebilirsiniz.)

3.BÖLÜM

Canlı yada cansız metaforlar oluşturabilirsiniz.

DEĞERLER EĞİTİMİ.....GİBİDİR,

ÇÜNKÜ;.....

..... (Yazı alanı yetersiz kalırsa
kağıdın arka yüzünden devam edebilirsiniz.)

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı: Rabia BAĞCI ÇELİKSOY

Doğum yeri: Rize/Çayeli

Doğum Tarihi: 05.06.1992

Eğitim Durumu:

Lisans: Erzurum Atatürk Üniversitesi-2014

Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Ön Lisans: Eskişehir Anadolu Üniversitesi

Açık Öğretim Fakültesi

Adalet

Ön Lisans: Bayburt Üniversitesi

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu

Çocuk Gelişimi

Sertifikaları:

İngilizce(ilk)-2009

Arapça(orta)-2009

Resim (genel)-2009

İşaret Dili-2013

Ebru-2014

Osmanlıca-1(okuma)-2015

Osmanlıca-2(yazma)-2015

Filografi-2015

Fotoğraf Çekimi (Prof.)-2015

İş Sağlığı ve Güvenliği-2017

Katılım Belgeleri:

KEP Katılım Belgesi-2012

Yeni Bir İş-2012

Gazi Üniv. Farabi Değişim Programı-2013

Yurtkur Liderlik Semineri-2013

Tegv Öğrenme Yaklaşımları-Modelleri Eğitim-2013

Tevg Kariyer Yolculuğuna Başlıyorum Etkinlik

Gönüllü Eğitimi-2013

USBES-2015

İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi-2018

Belgeler:

İngilizce (A+B)-2011

Gazi Üniv. Gazi Eğitim Fakültesi Teşekkür Belgesi-2013

Halk Eğitim Kurs Açma Belgesi-2017

İletişim: rabiabagci@windowlive.com